

הוועדה הציבורית
לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים
בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט
ולעיון בתיקי בתי המשפט

ניסן תשפ"ג

מרץ 2023

לכבוד
שר המשפטים
מר יריב לוין
משרד המשפטים
ירושלים

נכבדי,

אנו מתכבדים להגיש לך את דו"ח הוועדה הציבורית לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט.

הוועדה הוקמה בשנת 2010 על-ידי שר המשפטים דאז, פרופ' יעקב נאמן ז"ל, והתבקשה ליתן דעתה, נוכח השינוי הטכנולוגי בתהליכי פרסום דיגיטלי של פסקי דין, למכלול השאלות הקשורות למתח בין עיקרון פומביות הדיון, זכות הציבור לדעת והרצון לאפשר ביקורת ומחקר על בתי המשפט מחד גיסא, לבין הזכות לפרטיות, הגנה על קטינים וחסויים, איסור לשון הרע וזכויות נוספות מאידך גיסא.

הוועדה התבקשה להגיש לשר המשפטים את המלצותיה ומסקנותיה באשר למדיניות המומלצת אשר לחשיפתם של פרטים מזהים על אודות אדם בפסקי-דין ובהחלטות בית המשפט – בהתחשב בין היתר בפרסומם של פסקי-דין והחלטות במאגרים משפטיים ממוחשבים ובאינטרנט.

הוועדה קיימה ישיבות רבות, במהלכן דנה במגוון רחב של נושאים. הוועדה הזמינה את הציבור הרחב להביע את עמדותיו בנושא ובסוגיות הקשורות בו, ונפגשה עם נציגים של גופים שונים, הן משירות המדינה, הן מחוצה לו.

אנו מבקשים להודות לכל מי שהעביר לנו חומר לעיון או נפגש עמנו במהלך דיוני הוועדה, וכן למי שנמנה עם חברי הוועדה בעבר.

עבודת הוועדה נמשכה זמן רב מהצפוי, אך עם סיום עבודתה, אנו מבקשים להעביר את המלצות הוועדה הכוללות המלצות לתיקון חקיקה.

בכבוד רב,

השופט (בדימ') פרופ' יצחק אנגלרד – יו"ר הוועדה
וחברי הוועדה

העתק:
מנהל בתי המשפט

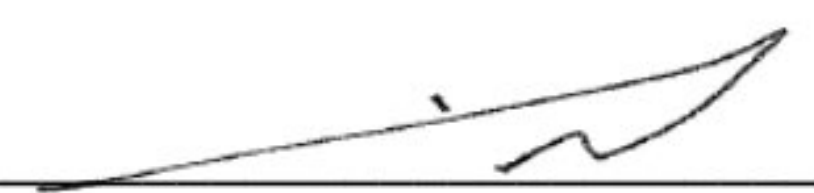

השופט (בדימי) פרופ' יצחק אנגלרד – יו"ר הוועדה

השופטת יעל אנגלברג שהם - שופטת בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע

השופטת עירית כהן – שופטת בית המשפט המחוזי מרכז

פרופ' יחיאל לימור – נציג האקדמיה וחבר בנשיאות מועצת העיתונות

עו"ד יורם הכהן – מנכ"ל איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר) לשעבר ראש הרשות למשפט, טכנולוגיה ומידע במשרד המשפטים (היום – הרשות להגנת הפרטיות)

עו"ד דן חי – נציג לשכת עורכי הדין

עו"ד אבנר פינצ'וק – ראש תחום פרטיות ומידע באגודה לזכויות האזרח

עו"ד ליאת בן מאיר שלום – ממונה, המחלקה למשפט ציבורי-חוקתי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים

עו"ד ניר גרסון – סגן מנהל מחלקת ייעוץ משפטי ואסדרה, הרשות להגנת הפרטיות במשרד המשפטים

דו"ח הוועדה הציבורית לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים
בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט ולעיון בתיקי בתי המשפט

תוכן העניינים

6	מינוי הוועדה והעבודה השוטפת
8	תקציר מנהלים
12	פרק ראשון - פרסום פסקי-דין והחלטות בתי משפט: סקירת הדין הישראלי
12	מבוא
13	פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות
14	הבסיס הרעיוני וההצדקות לפרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות
14	עיקרון פומביות הדיון
15	הזכות למידע
16	הזכות לפרטיות
19	האיזון בין עיקרון פומביות הדיון לבין הזכות לפרטיות בדין הישראלי
20	הוראות חוק פרטניות האוסרות על חשיפת שמות מתדיינים
21	סמכות בתי משפט לאסור פרסום מחמת פגיעה בפרטיות: סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט
24	קיום דיון בדלתיים סגורות
26	סיכום ביניים בנוגע לפרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות
29	פרק שני – הפצה דיגיטלית של פסקי דין והחלטות שיפוטיות
29	התפתחות הפרסום הדיגיטלי של פסקי דין
31	אופן הפעולה הטכנולוגי של מנועי חיפוש (SEARCH ENGINES) באינטרנט
32	הפצה דיגיטלית של פסקי-דין והחלטות בתי-משפט: המצב כיום
32	"נט המשפט" ושירותי מתווכי מידע משפטי
33	מפתוח פסקי דין באמצעות מנועי חיפוש אינטרנטיים כלליים
34	עניין חשבים
34	פרטיות מידע בפסקי דין – אז והיום
35	מאפייני הרשת והשפעתם על פרטיות
37	סיכום: הצורך באיזון מחדש
39	פרק שלישי - דיון בשיקולים המתחרים בפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות בתי המשפט
39	מבוא
39	זכות הציבור לדעת
40	פיקוח, בקרה וביקורת
41	הגברת אמון הציבור במערכת השפיטה
41	הנגשת הידע המשפטי
41	אזהרת הציבור
42	התחקות אחר טענות עבר של בעלי דין ועדים
42	יעילות משקית ותועלות ציבוריות

42	נוחות באזכור ואחזור הלכות משפטיות
42	פגיעה בפרטיות
43	שיקולי אפליה
43	פגיעה באינטרסים או בזכויות אחרות של המעורבים
44	אפקט מצנן על זכות הגישה לערכאות
44	עניינים פליליים
47	פרק רביעי – המלצות חברי הוועדה
47	מבוא
47	מסגרת הדין – אופן פרסום החלטות שיפוטיות
48	הערות מקדימות
48	סוג הפרטים שיימחקו
49	תחולת ההמלצות על צדדים שלישיים
50	תחולת ההמלצות ביחס לעבר
50	שיקול דעת שיפוטי
50	חריגים לברירת המחדל
51	חלוקה על פי סוג ההליך השיפוטי
51	הליכים אזרחיים
52	הליכים פליליים
53	הליכים מינהליים
53	עיון ברשימת התיקים המתנהלים בבתי המשפט
54	הסדרי העיון
55	המלצות חברי הוועדה לשר המשפטים - סיכום
56	פרק חמישי – הנמקת דעת הרוב של חברי הוועדה התומכים בשינוי ברירת המחדל
58	קריטריונים מנחים לבחינה והערכת הפתרונות המוצעים
61	פרק שישי – הנמקת דעות המיעוט של חברי הוועדה
61	העדפת פומביות הדין וזכות הציבור לדעת - פרופ' יחיאל לימור
63	העדפת הזכות לפרטיות - עו"ד דן חי
78	נספח: גורמים שהופיעו בפני הוועדה או הציגו עמדה בפני הוועדה בשנים הראשונות לעבודתה

מינוי הוועדה והעבודה השוטפת

ביום 28 בדצמבר 2010 הורה שר המשפטים דאז, פרופ' יעקב נאמן (ז"ל), על הקמת ועדה ציבורית לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט ולסוגיית העיון בתיקי בתי המשפט.

כתב המינוי הטיל על הוועדה :

1. ליתן דעתה למכלול השאלות הקשורות למתח בין עיקרון הפומביות, זכות הציבור לדעת והרצון לאפשר ביקורת ומחקר על בתי המשפט, לבין הזכות לפרטיות, חשיבות ההגנה על קטינים וחסויים ואיסור לשון הרע.
2. להגיש לשר המשפטים את המלצותיה ומסקנותיה באשר לאזכורם של פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות של בתי משפט, בהתחשב בין היתר בפרסומם של פסקי-דין במאגרים משפטיים ובאינטרנט, כמו גם באשר להסדרים הנוגעים לעיון בתיקי בתי המשפט.

חברי הוועדה (לפי סדר הא' ב') הם :

השופט (בדימי) פרופ' יצחק אנגלרד – יו"ר הוועדה

השופטת יעל אנגלברג שהם - שופטת בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע¹

עו"ד ליאת בן מאיר שלום – ממונה, המחלקה למשפט ציבורי-חוקתי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים

עו"ד ניר גרסון² – סגן מנהל מחלקת ייעוץ משפטי ואסדרה, הרשות להגנת הפרטיות במשרד המשפטים

עו"ד יורם הכהן – מנכ"ל איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר) לשעבר ראש הרשות למשפט, טכנולוגיה ומידע במשרד המשפטים (היום – הרשות להגנת הפרטיות)

עו"ד דן חי – נציג לשכת עורכי הדין

השופטת עירית כהן – שופטת בית המשפט המחוזי מרכז

פרופ' יחיאל לימור – נציג האקדמיה וחבר בנשיאות מועצת העיתונות

עו"ד אבנר פינצ'וק – ראש תחום פרטיות ומידע באגודה לזכויות האזרח בישראל

על חברי הוועדה בעבר נמנו כב' השופט ישעיהו שנלר וכב' השופט יהורם שקד.

¹ מונתה בשנת 2013.

² מונה בידי השרה ציפי לבני ביום 20.5.2014.

עו"ד יסמין גנדלמן, מהמחלקה המשפטית בהנהלת בתי המשפט, ריכזה בשנים האחרונות את עבודת הוועדה.

אל שולחן הוועדה הגיעו התייחסויות מגורמים רבים, ובכלל זאת הסנגוריה הציבורית, התנועה לזכויות דיגיטליות, האגודה לזכויות האזרח ועוד. נוסף לכך, גורמים משפטיים רבים – הן מהאקדמיה מהארץ ומח"ל, הן מתחום עריכת הדין – הציגו את עמדתם, לצד עמדותיהם של נציגים של מאגרי מידע מסחריים.

הוועדה התעכבה בהגשת המלצותיה ממספר טעמים: השינויים שנעשו ביכולות הטכנולוגיות במהלך תקופת עבודתה, מורכבות הנושא והצורך לקבל תמונה מקיפה ומגוונת לגביו, והעובדה שבמשך שלוש שנים (2019 – 2022) נבצר מהוועדה להתכנס, בהעדר תקציב למימון פעילותה.

הוועדה מודה לכל מי שהעביר חומר לעיונה או נפגש עמה במהלך דיוניה, לרכזות הוועדה עו"ד (כיום השופטת) ורד שביט-פינקלשטיין, עו"ד מורן פרוינד ועו"ד יסמין גנדלמן, וכן לעו"ד עידו מנור שהעלה את סיכום עבודת הוועדה על הכתב וערך סקירה משווה אשר שימשה את הוועדה בלימוד הנושא ולעו"ד רבקי דב"ש שבחודשים האחרונים סייעה באיגוד החלטות הוועדה ובגיבוש הדו"ח בנוסחו הסופי.

תקציר מנהלים

ביום 28 בדצמבר 2010 הורה שר המשפטים דאז, פרופ' יעקב נאמן (ז"ל), על הקמת ועדה ציבורית לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט ולסוגיית העיון בתיקי בתי המשפט.

הוועדה התעכבה בהגשת המלצותיה בשל השינויים שנעשו ביכולות הטכנולוגיות במהלך תקופת עבודתה, מורכבות הנושא והצורך לקבל תמונה מקיפה ומגוונת לגביו, והעובדה שבמשך שלוש שנים (2019 – 2022) נבצר מהוועדה להתכנס, בהעדר תקציב למימון פעילותה.

עם זאת, בשעה טובה השלימה הוועדה את עבודתה, והיא מתכבדת לפרט את עיקרי הדו"ח בתקציר מנהלים זה.

סקירת הדין הישראלי

פרסום פסקי דין והחלטות שיפוטיות יונק יסודותיו מעקרון פומביות הדיון המעוגן בסעיף 3 לחוק יסוד השפיטה ובסעיף 86 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984. ביחס לפרסום פסקי דין, נקבע כי שר המשפטים רשאי להסדיר בתקנות פרסום פסקי דין (סעיף 83(א)(2) לחוק בתי המשפט), אולם תקנות כאמור לא נקבעו. בנוסף יש להזכיר כי ניתן לעיין בתיקי בית המשפט, כמוסדר בתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003.

בבסיס עיקרון פומביות הדיון עומדים שלושה טעמים מרכזיים:

1. ההכרה בחשיבותה של זכות הציבור לדעת
2. תרומה לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך
3. הגברת אמון הציבור

עיקרון פומביות הדיון חולש, במישור העקרוני, גם על שמות הצדדים המתדיינים.

עיקרון הפומביות מקבל חיזוק מהזכות למידע, אשר הוכרה בשורה של פסקי דין בבית המשפט העליון עוד טרם נחקק חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998. הזכות למידע הוכרה כזכות חוקתית, וכך גם הזכות לפרטיות (סעיף 7 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו) - ועל כן יש לאזן בין שתי זכויות אלו.

האיזון הערכי-עקרוני שבין עיקרון פומביות הדיון מזה לבין הזכות לפרטיות מזה, בהקשר של פרסום פרטים מזהים בפסקי דין, בא לידי ביטוי בחקיקה בשלושה מישורים מרכזיים:

1. הוראות חוק פרטניות האוסרות על חשיפת שמות מתדיינים;
2. סמכות בתי משפט לאסור פרסום מחמת פגיעה בפרטיות, מכוח סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט;
3. קיום דיון בדלתיים סגורות, מכוח החוק או מכוח שיקול דעת בתי המשפט.

ניתן לסכם עניין זה כך שפרסומם של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, לרבות באמצעים מקוונים, הינה נגזרת מעשית של עיקרון פומביות הדיון. עם זאת, היקף ואופן הפרסום ניתנים להסדרה בחוק או לפיו, ונתונים לשיקול דעת השופט היושב בדין.

הפצה דגיטלית של פסקי דין והחלטות שיפוטיות

עד סוף שנות השמונים של המאה ה-20 שיעור קטן של פסקי דין והחלטות שיפוטיות פורסמו בישראל בדפוס בלבד. ניתן היה לאתר מידע שפורסם בפסקי-דין רק על פי הסדר הכרונולוגי של פרסומם בספרים או באמצעות מפתחות שנערכו. באמצע שנות ה-80 של המאה ה-20 החלה הנהלת בתי המשפט במעבר שיטתי לשימוש במחשב לצורך כתיבת הכרעות שיפוטיות. בתחילת שנות ה-90 החלו גורמים פרטיים שונים לפתח יישומים ממוחשבים למפתוח הכרעות שיפוטיות, ובהמשך גם להנגשת הטקסט המלא של הכרעות אלו.

פרקטיקה זו של הגבלת הקהל והגבלת היקף הפרסום, יצרה הגנה מסוימת על פרטיותם של בעלי הדין בפועל, משום שהידע בעניינם לא היה חשוף לציבור הרחב ומשום הקושי היחסי באיתור פסקי-דין בפרמטרים מגוונים (מצב דברים זה מכונה "אלמוניות למעשה" – Practical Obscurity).

קפיצת הדרך הבאה אירעה במעבר מהפצת המידע המשפטי בתקליטורים, שנרכשו על ידי מעטים לצרכים מקצועיים, לשירותים המבוססים על נגישות דרך האינטרנט. בעקבות הנגשת המידע באינטרנט, ושיפור ביכולות מנועי החיפוש, מרבית ההכרעות השיפוטיות הפכו לנחלת הציבור ואיתור המידע התאפשר גם על בסיס שמו של אדם, או פרט מזהה אחר.

התהליך הטכנולוגי של הפצת החלטות שיפוטיות בפורמט דיגיטלי ובהמשך העלאתם לאינטרנט כך שהם זמינים במנועי חיפוש גם בחיפוש לפי שם, הסיר את אותה אלמוניות למעשה, שינה את נקודת האיזון בין הערכים המתנגשים, ולכן מחייב בחינה מחדש של אופן פרסום החלטות שיפוטיות.

שיקולים רלוונטיים להכרעה בדבר פרסום פרטים מזהים בהכרעות שיפוטיות

ישנם שיקולים רלוונטיים מגוונים שהוועדה דנה בהם בטרם גיבשה המלצותיה.

מחד גיסא, זכות הציבור לדעת; הצורך בפיקוח ובקרה על הרשות השופטת; הגברת האמון במערכת המשפט; הנגשת הידע המשפטי בשלמותו; הצורך באזהרת הציבור; בהתחקות אחר טענות עבר; תועלות משקיות שיש בשקיפות של מידע; ונחות באזכור תקדים משפטי (המהווה שיקול בעל ערך נמוך) – כולם תומכים במידה זו או אחרת בהותרת המצב על כנו.

מאידך גיסא - הזכות לפרטיות; שיקולי אפליה בין מי שיש לו את הידע או האמצעים לשנות את תוצאות מנוע החיפוש; פגיעה באינטרסים נוספים (כגון הזכות לשם טוב); הגנה על קטינים; הגנה

על עובדים; החשש מאפקט מצנן של פנייה לערכאות; ושיקולים של תקנת השבים ביחס ליכולת השיקום של מי שהורשע – כולם תומכים במידה זו או אחרת בשינוי המצב הקיים ובהמלצה על ביצוע התממה (אנונימזציה) בהכרעות שיפוטיות טרם פרסומם.

חברי הוועדה סברו כי על אף שעיקרון פומביות הדיון פורש על ידי בית המשפט במקרים רבים כחולש גם על שמות הצדדים, אין בפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות כדי לשרת בהכרח את כלל האינטרסים והערכים שעמדו בבסיס פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות.

לצד זאת, פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, על הפרטים המזהים הכלולים בהם, עשוי, במקרים מסוימים, לשרת תכליות חשובות ולהגשים אינטרסים ציבוריים כבדי משקל.

יוער כי, בהליכים מסוימים קיימת ציפייה מופחתת לפרטיות, או שאינה קיימת כלל: כך, למשל בהליכים בעלי אופי ציבורי במהותם כגון הליכים כנגד נבחרי ציבור ועובדי ציבור בקשר עם תפקידם או במקום בו מעורבים בהליכים תאגידיים אשר אינם זכאים לפרטיות.

דומה כי העניין הציבורי בהנגשת פסקי-דין והחלטות שיפוטיות אינו מכתוב בהכרח כי פרסום ההחלטות השיפוטיות צריך להתבצע באופן המזהה את כלל הגורמים המעורבים בהליך השיפוטי. ניתן, במצבים רבים, להגשים את המימד המרכזי בעיקרון פומביות הדיון באמצעות דיון בדלתיים פתוחות ובפרסום פסקי-דין, אף ללא פרסום פרטים מזהים וזאת ללא הוצאת צו איסור פרסום.

באיזון שבין עקרונות היסוד המתנגשים, עיקרון פומביות הדיון מזה והזכות לפרטיות מזה, רצוי להתייחס לטיבו של ההליך השיפוטי, למיחות הצדדים ולדרך הפרסום (ולא לאיסור גורף לפרסום).

המלצות חברי הוועדה לשר המשפטים³

המלצות מרבית חברי הוועדה לשר המשפטים הן לשנות את הקיים ביחס לפרסום שמות בהחלטות שיפוטיות, כמוצע להלן -

1. החלטות שיפוטיות יפורסמו בהשמטת הפרטים המזהים של המתדיינים בהליך השיפוטי, ושל צדדים שלישיים להליך, למעט במקרים החריגים שיפורטו.

לעניין זה "פרטים מזהים" הם –

- א. שם פרטי ושם משפחה.
- ב. מספר תעודת זהות / דרכון.
- ג. מספר טלפון.
- ד. כתובת.
- ה. כתובת דואר אלקטרוני.
- ו. מזהה אלקטרוני ייחודי אחר.

³ פירוט העמדות ודעות המיעוט, מפורטים בהרחבה בפרק הרביעי לדו"ח

2. על אף האמור בהוראה הכללית, ככל שהמתדיין או הצד השלישי הוא אחד מאלו, המידע המזוהה יפורסם –

א. רשות ציבורית.

ב. תאגיד.

ג. עו"ד מייצג.

ד. עד מומחה.

ה. נבחר ציבור ועובדי ציבור בכירים – ככל שההליך קשור למילוי תפקידים הציבורי.

ו. בעלי רישיונות – ככל שההליך קשור להתנהלותם כבעלי רישיון.

3. על אף האמור בהוראה הכללית, שמות המתדיינים יפורסמו ככל שמדובר בהליך אזרחי שעניינו תובענות ייצוגיות או בהליך מינהלי שמגיש העתירה הוא עותר ציבורי.

4. על אף ההסדר האמור, בית המשפט רשאי להורות על פרסום פס"ד באופן מזוהה או על מחיקת פרטים מזהים בפס"ד בהתאם לטעמים שיירשמו על ידו. החלטה כאמור יכול שתקבל לבקשת הצדדים או ביוזמתו של בית המשפט.

המלצות הוועדה משקפות שינוי מהותי ומשמעותי בפרקטיקה הקיימת כיום.

פרק ראשון - פרסום פסקי-דין והחלטות בתי משפט: סקירת הדין הישראלי

מבוא

ההסדר הנורמטיבי הנוגע לפרסום פסקי דין והחלטות שיפוטיות יונק יסודותיו מסעיף 3 לחוק יסוד השפיטה, המעגן את עיקרון פומביות הדיון. עם זאת, ראוי לציין כי בדין הישראלי לא עוגנה חובת פרסום של פסקי דין והחלטות לציבור לרבות בהליכים הנדונים בדלתיים פתוחות.⁴

סעיף 86 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן – "חוק בתי המשפט") קובע כי ככלל דיוני בית המשפט יתקיימו באופן פומבי. ביחס לפרסום פסקי דין, נקבע כי שר המשפטים רשאי להסדיר בתקנות פרסום פסקי דין (סעיף 83(א)(2) לחוק בתי המשפט), אולם תקנות כאמור לא הותקנו מעולם.

הלכה למעשה, נראה שעד כה פרסום פסקי דין והחלטות שיפוטיות נגזרו מעיקרון פומביות הדיון, כאשר לבית המשפט שיקול דעת אם לשנות את ברירת המחדל, בהתאם להסדרים הקבועים בחוק בתי המשפט או בהוראות חוק ספציפיות אחרות.⁵

פסקי-דין פורסמו על ידי מערכת בתי המשפט ברבות השנים בתצורות שונות, בתחילה בכרכי פסקי דין ובהמשך, עם כניסתן לשימוש של מערכות מידע בעלות גישה למרשתת, גם באתר האינטרנט של הרשות השופטת.

שאלת הפומביות של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, ובפרט פרסום וחשיפת שמות מתדיינים וצדדים אחרים, נבחנה לא אחת על-ידי בתי המשפט, שנדרשו לשאלת האיזון הראוי בין עיקרון פומביות הדיון מזה לזכות לפרטיות מזה.

הפרק שלהלן יסקור את הבסיס הרעיוני לפומביות הדיון, ואת האופן שבו המחוקק ובתי המשפט התמודדו עם המתח העקרוני שבין הערכים המתנגשים ברקע שאלת חשיפתם של פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות בית משפט.

מבנה הפרק כדלקמן:

1. ראשית, נסקור את מקור הסמכות והבסיס הרעיוני לפומביות הדיון, ואת האופן בו הוא התפרש בפסיקה.
2. בהמשך, נסקור את הערך המרכזי המתנגש לפומביות הדיון, היינו – הזכות לפרטיות, ואת האופן בו המחוקק ובתי המשפט התמודדו עם המתח העקרוני שבין שני הערכים לעיל, ובפרט בנוגע לחשיפתם של פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות.

⁴ ע"א 7627/21 פלוני נ' מדינת ישראל (נבו, 11.5.2022).

⁵ לשם השלמת תמונה, יוער כי בסעיף 124(1) לחוק-יסוד: השפיטה נכתב כי: "בעניינים אלה ייקבעו הוראות לפי חוק: סדרי המנהל של בתי המשפט, קביעתם והאחריות לביצועם".

ברקע הדברים, ראוי להקדים ולהעיר כי פרסום פסקי-דין או החלטות, על המידע האישי האצור בהם, מוכתבות, הלכה למעשה, על ידי התנהלותה של הנהלת בתי המשפט, והכל בהתאם לדין המהותי. כך, למשל, באמצעות ההוצאה לאור של פסקי-דין של בית המשפט העליון בדפוס (והיעדר פרסומים מקבילים לערכאות הנמוכות), פרסום פסקי דין והחלטות של הערכאות באתר הרשות השופטת, וכן העברת פסקי-דין באופן מקוון למתווכי מידע משפטי.

פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות

אופן העיון בתיקים מוסדר בתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003 (להלן - התקנות). בתקנה 2 לתקנות, אשר כותרתה "עיון הציבור ברשימת המשפטים", נכתב בסעיף קטן (א) כי: "כל אדם רשאי לעיין ברשימת המשפטים שבמזכירות בית המשפט". בסעיף קטן (ב) נכתב כי: "כל אדם רשאי לעיין בהחלטות שאינן אסורות לפרסום על פי דין". החלטה מוגדרת בתקנה 1 בצורה רחבה, ככוללת "פסק-דין, פסיקתה וכל החלטה אחרת של בית משפט".

כעולה מן התקנות, בעלי דין רשאים לעיין בתיק בית המשפט, אלא אם כן הוא אסור לעיונו על פי דין; מי שאינם בעלי דין רשאים לבקש עיון בתיק בית המשפט, ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין.

בהקשר זה, נקבע בתקנות כי בקשת העיון (של מי שאינו בעל דין) תוגש לשופט או לרשם, שרשאי להתיר את העיון, ואף לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הרצון בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי דין או אנשים אחרים; כמו כן, בית המשפט רשאי להגביל את היקף העיון ולהתנותו בתנאים, אם ראה כי הקצאת המשאבים הנדרשת מחייבת זאת.⁶

הסדרים דומים נקבעו ביחס למתן היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, לרבות בדבר קביעת תנאים או הסדרים למימוש העיון, ובהתאם לאמות מידה שיקבע מנהל בתי המשפט באישור שר המשפטים.⁷ עוד נקבע כי היתר כללי לעיון יכול שיהיה מוגבל, ובין השאר, לאדם או לסוגי בני אדם; לסוגי מסמכים, מוצגים או תיקים; לבית משפט מסוים או לסוגי בתי משפט; לפרק זמן מסוים; ולמטרה מסוימת.

כמו כן, מנהל בתי המשפט רשאי להתיר עיון בתיקי בית משפט "בהתאם לתקנות אלה באמצעות רשת האינטרנט או בכל דרך ממוחשבת אחרת".⁸

התקנות אינן מתייחסות לסוגיית פרסום, כל שכן, לפרטים מזהים באופן ספציפי, למעט בתקנה 4(ו) לתקנות. בתקנה האמורה נקבע כי בית המשפט רשאי, לאחר שהחליט להתיר עיון בתיק בית המשפט,

⁶ תקנה 4, תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003.

⁷ תקנה 5 תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003.

⁸ תקנה 6 תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003.

לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים. "תיק בית המשפט" הוגדר בתקנה 1 לתקנות באופן רחב, וכולל את כל המסמכים והמוצגים המצויים בתיק המשפט.

ניתן, אפוא, לסכם כי לעת הזו לא קיימת חקיקה המסדירה את אופן פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, למעט הוראות לעניין איסורי פרסום.

הבסיס הרעיוני וההצדקות לפרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות

עיקרון פומביות הדיון

עיקרון פומביות הדיון הוא עיקרון חוקתי יסודי בשיטת המשפט הישראלית.⁹ הוא הכלל החל על הליכים המתנהלים בפני בתי-משפט, ולפיו על ההליך המשפטי להתנהל בפומבי ובדלתיים פתוחות בפני הציבור הרחב.

עיקרון פומביות הדיון מאפשר לכל אזרח להיחשף לנעשה באולם בית-המשפט, ובכלל זה לזהות השופט היושב בדין ובעלי-הדין, למהות העניין העומד לדיון ולטיב ההכרעה השיפוטית. מעיקרון זה נגזרת הזכות לפרסם את אשר נאמר בבית-המשפט, ואת המתרחש בו, ובכלל זאת את זהות הצדדים.

עיקרון פומביות הדיון מעוגן במישור החוקתי בסעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה, התשמ"ד 1984, הקובע כי: "בית המשפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק", ובמישור החוקי בסעיף 68(א) לחוק בתי המשפט, הקובע כי: "בית משפט ידון בפומבי"¹⁰.

בבסיס עיקרון פומביות הדיון עומדים שלושה טעמים מרכזיים:

4. **ההכרה בחשיבותה של זכות הציבור לדעת**, המבוססת גם על חופש הביטוי ועל חופש העיתונות. לזכות זו שני היבטים: האחד, כדי לאפשר ביקורת ציבורית על פעולות הרשויות הציבוריות, ועל הרשות השופטת בפרט. השני, תרומה וסיוע לציבור לגבש את סדר יומו הציבורי, את השקפותיו ואת דעותיו.
5. **תרומה לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך**, בכך שפומביות הדיון מצמצמת את האפשרות לשפיטה מתוך משוא פנים ודעה קודמת, בשל היותו של ההליך חשוף לעיני הציבור.
6. **הידוק אמון הציבור בכלל, ובבתי-המשפט בפרט**, בכך שבאמצעות שקיפותו של הליך עשיית הצדק נמנע הרושם שהדין נעשה בהיחבא תוך הפעלת שיקולים זרים.¹¹

⁹ דברי השופט מצא בע"פ 353/88 וילנר נ' מדינת ישראל, פ"ד מה (2) 444, 450.

¹⁰ סעיף 68(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

¹¹ ראו בג"ץ 4841/04 מחג'אנה נ' בית המשפט המחוזי בחיפה, פ"ד נח(6) 347 (2004); ע"א 3614/97 אבי יצחק נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד נג (1) 26, 46 (להלן – "יצחק"); בש"פ 7630/16 מדינת ישראל נ' רביב דרוקר, (נבו, 1.2.2017) פסקה 14 והפסיקה המפורטת שם (להלן – "דרוקר"); בג"ץ 5870/14 חשבים ה.פ.ס. מידע עסקי בע"מ נ' הנהלת בתי המשפט, פסקה לבי לפסק דינו של המשנה לנשיאה (בדימי) אליקים רובינשטיין (נבו, 12.11.2015).

על פי בית המשפט העליון, עיקרון פומביות הדיון חולש, במישור העקרוני, גם על שמות הצדדים המתדיינים. בהקשר זה, עמד בית המשפט העליון על כך שגילוי השמות מוסיף כלי משמעותי לארגון הכלים העומד לרשות הציבור לצורך פיקוח ובקרה על ההליכים השיפוטיים. כך יכול הציבור לעמוד על הקשרים שבין בעלי הדין לבין השופט היושב בהליך או עורכי הדין המייצגים, ואף להעלות – בהתאם לצורך – טענות בדבר ניגודי עניינים ביניהם.¹²

מכוחו של עיקרון פומביות הדיון נפסק כי ניתן לפרסם דברים שנאמרו בין כתלי ביהמ"ש וכן כי על דרך הכלל מתפרסמים שמות בעלי הדין.

עם זאת, עיקרון פומביות הדיון – ככל העקרונות, האינטרסים והזכויות במשפט – איננו מוחלט, אלא יחסי. הוא עשוי לסגת מפני זכויות ואינטרסים חשובים אחרים, כדוגמת הזכות לפרטיות וזכות הגישה לערכאות.

הזכות למידע

הזכות לקבלת מידע מאת רשויות ציבוריות, שלא רק כמימוש זכות העיון האישית, הוכר בפסיקה עוד טרם נחקק חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן – "חוק חופש המידע")¹³. עם חקיקת חוק חופש המידע, הזכות עוגנה בחקיקה באופן שהקל על קבלת מידע מאת רשויות ציבוריות.

חשיבותה של הזכות למידע כחיונית לקיומו ולתפקודו התקין של משטר דמוקרטי הוכרה בשורה של פסקי דין בבית-המשפט העליון.¹⁴ זכות זו אף הוכרה כזכות בעלת אופי חוקתי.¹⁵ לקביעה זו השפעה על הניתוח המשפטי במקרים של התנגשות בין הזכות למידע לזכויות או ערכים אחרים. כמו כן, מאחר שחוק חופש המידע מעגן זכות יסוד, הוא משפיע על פרשנותם של חוקים שקדמו לו (גם אם הוא אינו גובר עליהם).¹⁶

נהוג לציין ארבע תכליות בבסיס הזכות למידע:¹⁷

1. **חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת** – מימוש הזכות לדעת כרוכה ביכולת לקבל מידע.¹⁸ ללא הזכות למידע, היכולת של אדם לבטא את מחשבותיו בסוגיות אזרחיות ופוליטיות באופן

¹² ר' ע"א (תל-אביב) 2319/08 פלוני נ' פלונית (נבו, 1.6.2011), פסקה 20 (להלן – "פלוני"); בש"פ 2484/05 פרי נ' מדינת ישראל (נבו, 18.7.2005), פסקה 4; רע"א 382/16 ורדה רות יהל נ' פקיד שומה (נבו, 13.7.2016), פסקה 13 (להלן – "יהל"); ראו והשוו: יגאל מרזל דיני פסלות שופט, עמ' 264-268 (ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין, 2006); וראו דוגמא למקרה מסוג זה: רע"א 5539/15 לנדה נ' ורקשטל (נבו, 19.11.2015) (להלן – "לנדה").

¹³ ר' זאב סגל הזכות לדעת באור חוק חופש המידע, עמ' 43 – 62 (ההוצאה לאור של לשכת עוה"ד, 2000).

¹⁴ ר' עע"מ 7024/03 גבע נ' ראש עיריית הרצליה (נבו, 9.6.2006); עע"מ 9135/03 המועצה להשכלה גבוהה נ' הוצאת עיתון "הארץ" בע"מ (נבו, 19.1.2006); עע"מ 8282/02 הוצאת עיתון "הארץ" נ' מבקר המדינה (נבו, 23.11.2003).

¹⁵ ר' עע"מ 3908/11 הנהלת בתי-המשפט נ' עיתון "דה-מרקר" עיתון "הארץ" בע"מ (נבו, 22.9.2014); עע"מ 398/07 התנועה לחופש המידע נ' רשות המסים (נבו, 23.9.2008).

¹⁶ עע"מ 398/07 התנועה לחופש המידע נ' רשות המסים (נבו, 23.9.2008).

¹⁷ עע"מ 3908/11 הנהלת בתי-המשפט נ' עיתון "דה-מרקר" עיתון "הארץ" בע"מ (נבו, 22.9.2014).

¹⁸ עע"מ 6013/04 משרד התחבורה נ' חברת החדשות (נבו, 2.1.2006).

- מושכל – חסרה. זוהי התכלית שבגינה הכירו בזכות למידע כזכות בעלת אופי חוקתי, על אף שאינה מעוגנת במפורש באחד מחוקי היסוד.
2. **פיקוח אזרחי על פעילות הרשויות** - לא ניתן לבצע פיקוח ללא נגישות למידע. הפיקוח מוביל לשיפור בפעילותן והחלטותיהן של הרשויות השלטוניות.
3. **הגברת האמון הציבורי ברשויות** - העובדה שהרשויות נתונות לביקורת ולפיקוח מצד כל אזרח או תושב מגבירה את האמון הציבורי בשלטון, החשוב לקיומה של חברה דמוקרטית יציבה.
4. **הרשות כנאמן הציבור** - בעליו של המידע שבידי הרשות הוא הציבור והרשות מחזיקה בו כנאמן בשמו. מכאן כי לציבור יש זכות מוקנית לדרוש מהנאמן לגלות מידע הנמצא ברשותו מהטעם שהציבור הוא בעליו.

חוק חופש המידע אינו חל על תוכנם של הליכים שיפוטיים,¹⁹ אולם הפרשנות של סעיפי החקיקה בנושא פומביות הדיון יונקים מהוראות חוק זה כמו גם מתחולת עקרונות השקיפות הכלליים. כפי שקבעה לאחרונה השופטת ברק-ארז:²⁰

”מבחינה מהותית, השקיפות הציבורית – שחוק חופש המידע הוא אך ביטוי סטטוטורי שלו – הוא בעל תחולה רחבה החורגת מדל”ת אמותיו של חוק זה. מבלי להמעט בחשיבותו של חוק חופש המידע ובמרכזיותו בקידום השקיפות השלטונית בישראל, ניתן לומר שהוא אינו אלא נקודת מוצא”.

עם זאת, בהיות הזכות לפרטיות זכות חוקתית אף היא, נדרש לבצע איזון אופקי בין שתי הזכויות המרכזיות המצויות בתשתית הדיון בנוגע לפרסום שמות בפסקי דין.

בשולי הדברים נציין כי בית המשפט העליון עמד על ערכים נוספים בזכות פרסום פסקי-דין בכלל, ושמות המתדיינים בפרט – למשל, אזהרת הציבור, התחקות אחרי טענות עבר של בעלי דין, התחקות אחרי התנהגות בתי המשפט כלפי בעלי דין למטרות מחקר או מטרות אחרות, סיוע באזכור הלכות משפטיות, ועוד.²¹

הזכות לפרטיות

הזכות לפרטיות מעוגנת כזכות חוקתית במשפט הישראלי מכוח סעיף 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, התשנ”ב-1992 הקובע כי ”כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו”.

¹⁹ ר’ ס”ק (3) להגדרת ”רשות ציבורית” בסעיף 2 לחוק חופש המידע, התשנ”ח-1998.

²⁰ עע”מ 6329/20 זומר נ’ הממונה על חופש המידע במשרד המשפטים (נבו, 6.7.2022) (להלן - ”זומר”).

²¹ ר’ עניין יהל וההפניות המופיעות שם.

ביסוד הזכות לפרטיות עומדת ההכרה באוטונומיה של הפרט, תוך שהיא מאפשרת לפרט לפתח את עצמיותו ולהגביל את מעורבות החברה בהתנהגותו ובמעשיו הפרטיים. הזכות לפרטיות מהווה, אפוא, "הגבלה על נגישותם של אחרים אל היחיד."²²

בספרות המחקרית נסקרו הצדקות רבות לפרטיות, המגנות על היבטים שונים של הזכות. בהקשר זה, הוצע לא אחת כי לאותן הצדקות שונות קיים ציר ומכנה משותף, שהוא הבנת הפרטיות כשליטה של האדם במידע שעל אודותיו, כנגזרת של כבוד האדם. דהיינו, חדירה לפרטיותו של אדם הינה התערבות באוטונומיה שלו לספר את סיפור חייו בעצמו.²³ פרטיות כשליטה משמעה שלאדם, מושא המידע, יש זכות וכוח לקבל בעצמו החלטות בקשר למידע על אודותיו. כך, למשל, נושא המידע הוא שיחליט אם רצונו למסור את המידע לאחר, לאיזו מטרה ובאילו תנאים.

זאת ועוד, מאגר הפסיקה מהווה למעשה "מאגר מידע" שכולל מידע אישי ואף רגיש, ובתור שכזה יש לנהוג בו בהתאם לכללים והמגבלות שהוטלו בחוק על ניהול מאגר מידע ועיבוד מידע אישי. העובדה שפסקי הדין מתפרסמים כדי לממש את עקרון הפומביות, אינה גוררת בהכרח חובה או סמכות חוקית לפרסום, באופן שחושף את המידע האישי המצוי שבהם לשימושים שחורגים מהתכלית שלשמה מתפרסמים פסקי הדין.

נוסף על מעמדה החוקתי, הזכות לפרטיות מעוגנת בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן – "חוק הגנת הפרטיות"), המפרט מצבים המהווים פגיעה בפרטיות, ובהם, "פרסומו של ענין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, לרבות עברו המיני, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד" (לפי סעיף 12(1) לחוק), וכן "שימוש בדיעה על עניניו הפרטיים של אדם או מסירתה לאחר, שלא למטרה שלשמה נמסרה" (לפי סעיף 2(9) לחוק).

בהקשר הספציפי של פרסום פרטים מזהים אגב ההליך השיפוטי, נקבע כי מניעת הפגיעה בפרטיות משרתת הן את ההגנה על הזכות החוקתית לפרטיות והן את האינטרס הציבורי בקיום הליך משפטי ובירור האמת במסגרתו. זאת, משום שפגיעה בפרטיות בעלי דין או עדים בהליך משפטי טומנת בחובה את החשש המובנה שהיא תרתיע אדם מלנקוט הליך משפטי או מלהעיד עדות מלאה וחופשית בהליך כזה, ובכך יפגע האינטרס הציבורי בקיום הליך משפטי יעיל, המאפשר גילוי האמת ועשיית צדק, וכן בזכות הגישה לערכאות.²⁴

²² ר' בג"ץ 2481/93 דיין נ' מפקד מחוז ירושלים, פ"ד מח(2) 456, עמ' 471. כן ר' רות גביון, "איסור פרסום הפוגע בפרטיות: הזכות לפרטיות וזכות הציבור לדעת" זכויות אזרח בישראל: קובץ מאמרים לכבוד חיים ה' כהן, 177 (עורכת רות גביון, 1982).

²³ ראו למשל מיכאל בירנהק, "חשיפה מקוונת וחשיפה משפטית: על פרטיות ופומביות של פסקי דין ברשת", משפטים מח 31 (2017); מיכאל בירנהק, מרחב פרטי: הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה 203 (2010).

²⁴ Eltis, K, *The Judicial System in the Digital Age: Revisiting the Relationship between Privacy and Accessibility in the Cyber Context*, 56(2) McGill Law Journal / Revue de droit de McGill, 289–316 (2011). ר' גם בעניין פלוני, פסקה 20; עניין יצחק, עמ' 49; ת"א (תא) 17303-11-11 פלונית נ' פלוני (נבו, 29.7.2012) (להלן – "פלונית"); ת"א (י-ם) 13161-08 גיל נ' רטינר (נבו, 5.8.2013) (להלן – "גיל"); ת"א (ת"א) 20422-03-13 פלוני נ' אלסקייק חברה לביטוח (נבו, 2.9.2013) (להלן – "אלסקייק"); ע"ע 37105-07-18 ידיעות אינטרנט נ' צפירה (נבו, 8.7.2019).

בספרות המשפטית הובעה בעבר ביקורת לעניין פרסום שמות המתדיינים בהליך,²⁵ ואף הוצעו הצעות חוק ברוח ביקורת זו, כגון הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – השמטת שמות בעלי דין), התשס"ב-2001, והצעת חוק בתי המשפט (תיקון – אי ציון שמות בפסקי-דין), התשס"ח-2007. כל אלו היו ברקע הקמת הוועדה הזו.

בהצעת חוק בתי המשפט (השמטת שמות בעלי הדין), נכתב בדברי ההסבר כי:

“הצעת חוק זו נועדה להגן על פרטיותו של אדם המתדיין בפני בית המשפט. על פי המצב כיום נרשם שמו לדראון עולם בפסקי הדין, ברבים מהמקרים בניגוד לרצונו ובנושאים אישיים שצנעת הפרט יפה להם.

זכותו של אדם לפרטיות מוסדרת בעיקר בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, הקובע את האיסור לפגוע בפרטיות הזולת ללא הסכמתו. עם זאת, נראה כי רשימת המעשים המהווים פגיעה בפרטיות איננה “רשימה סגורה” כלל ועיקר.

למען הנוחות, ניתן להשתמש באזכור שמות בדויים, אך יש להימנע מאזכור שמותיהם האמיתיים של בעלי הדין ובכך למנוע פגיעה בהם.”

ובהצעת חוק (אי ציון שמות בפסקי דין) נכתב בדברי ההסבר:

“סעיף 3 לחוק יסוד השפיטה וסעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 קובעים את הכלל שלפיו בית המשפט ידון בפומבי. לצד הכלל קובע סעיף 68 לחוק בתי המשפט גם מקרים חריגים שבהם הדיון יתקיים בדלתיים סגורות.”

אין הוראה בחקיקה המתייחסת במפורש לפרסום פסקי דין של בתי המשפט. סעיף 70 לחוק בתי המשפט מתייחס לפרסום דברים הנוגעים לדיוני בתי המשפט וקובע כי אין לפרסם דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט. הכלל לגבי פרסום פסקי דין הוא, אם כן, שאין כל מניעה לפרסם דבר על דיון שהתנהל בדלתיים פתוחות, ואכן פסקי-דין המתפרסמים כוללים את פרטי כל המעורבים בהליך, אלא אם הדיון התנהל בדלתיים סגורות או שבית המשפט החליט על איסור פרסום (לבית המשפט יש סמכות לאסור פרסום בקשר לדיוני בית המשפט לשם הגנה על בטחון בעל דין, עד או אדם אחר או לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות של אחד מהם ומטעמים נוספים, אך מתברר שלא נעשה שימוש של ממש בסמכות זו).

יצוין כי בחלק מהמדינות פסקי-דין של בתי המשפט מסומנים במספרים או בסימון אחר ולא על ידי ציון שמות הצדדים. כן יצוין כי פסקי דין של בית הדין למשמעת של עורכי הדין אינם כוללים כעניין שבשגרה את שמות הצדדים. על פי סעיף 69 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961, יכול בית הדין להחליט אם לפרסם את פסק-הדין וכן להחליט על ציון או אי ציון שמו של הנאשם בפסק-הדין;

²⁵ יששכר רוזן-צבי הליך האזרחי 91 (2015); תומר מוסקוביץ “ההגנה על הפרטיות בפרסומי בתי-המשפט – האם ראוי לפרסם שמות בפסקי-דין” משפטים יח 431 (1989);

פרסום פסק-הדין וציון השם נחשבים למעשה כחלק מהעונש המוטל על הנאשם (סעיף 69(א)(6) לחוק זה).

פסקי-דין והחלטות שיפוטיות המפורסמים כוללים שמות ופרטים מזהים נוספים של בעלי דין, עדים ואנשים אחרים באופן הפוגע פעמים רבות בצנעת הפרט של אותם אנשים. פסקי-דין והחלטות שיפוטיות נשמרים עלי ספר ובקבצים ממוחשבים למיניהם, המאפשרים חיפוש קל ופשוט על אדם. חוק הגנת הפרטיות מגדיר פגיעה בפרטיות בין היתר כפרסום דבר הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם או למצב בריאותו או להתנהגותו ברשות היחיד. פרסום שמות בפסקי-דין מהווה לפי הגדרה זו פגיעה בפרטיות. מבחינה משפטית, עומדת אמנם לפרסום כאמור הגנה כפרסום שהוא דין וחשבון נכון והוגן על דברים שנאמרו בישיבה פומבית של בית משפט, אך ההגנה המשפטית אינה משנה את העובדה שיש בפרסום כזה כדי לפגוע בפרטיותם של אנשים.

פרסום שמות של מורשעים בפסקי דין ללא הגבלת זמן סותר אף את עקרונות חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019 (להלן – "חוק המידע הפלילי"), אשר מתיר מסירת מידע על הרשעות ועונשים רק לגורמים מסוימים, וכן מאפשר אחרי תקופות הקבועות בחוק התיישנות ומחיקה של פרטים מהמרשם, כדי לאפשר לאדם שיקום, השתלבות בחברה ופתיחת דף חדש.

פומביות הדיון שהינו עיקרון חשוב ואמצעי מרכזי להבטחת משפט הוגן וחסר פניות, מצדיק לכאורה את פרסום השמות. ואולם, נראה כי ככלל, אי פרסום שמות בפסקי הדין לא יפגע במטרות שאותן מבקשת להשיג פומביות הדיון. יש להבחין בין קיום הדיון הפומבי והפרסום המיידית בדבר ההליך המשפטי, ההכרעה, ההרשעה או העונש – שהם חלק מפומביות הדיון, לבין פרסום לטווח ארוך והנצחה של פרטי כל הצדדים בפסק דין הנשמר לעד וניתן לאיתור במאגרים שונים. פרסום זה אין בו ככלל כדי להשפיע על השגת המטרות של פומביות הדיון אך יש בו בהחלט פגיעה לא מידתית בפרטיות שאין לה כל הצדקה.²⁶

האיזון בין עיקרון פומביות הדיון לבין הזכות לפרטיות בדין הישראלי

האיזון הערכי-עקרוני שבין עיקרון פומביות הדיון מזה לבין הזכות לפרטיות מזה, בנוגע לחשיפת שמות מתדיינים וצדדים אחרים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות, בא לידי ביטוי מהותי בשלושה מישורים מרכזיים:

4. הוראות חוק פרטניות האוסרות על חשיפת שמות מתדיינים;
5. סמכות בתי משפט לאסור פרסום מחמת פגיעה בפרטיות, מכוח סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט;
6. קיום דיון בדלתיים סגורות, מכוח החוק או מכוח שיקול דעת בתי המשפט.

²⁶ ראו בענין זה תומר מוסקוביץ', "ההגנה על הפרטיות בפרסומי בתי המשפט – האם ראוי לפרסם שמות בפסקי דין", **משפטים** יח (תשמ"ט) 431 (להלן – "ההגנה על הפרטיות בפרסומי בתי המשפט"), נחום רקובר, "התשובה – היבטים משפטיים", **פרשת השבוע** 43 (תשס"א).

הוראות חוק פרטניות האוסרות על חשיפת שמות מתדיינים

המחוקק קבע הוראות דין פרטניות האוסרות גילוי וחשיפה של שמות המתדיינים בהליכים מסוימים. כך, למשל, נקבע ביחס להליכים העוסקים בקטינים, בנוזקי גוף או בעבירות מין:²⁷

1. **תביעות על נזקי גוף** – סעיף 70(ג1) לחוק בתי המשפט, שנחקק בשנת 2014 במסגרת תיקון מס' 77 לחוק בתי המשפט, קובע איסור על פרסום שם או מספר זהות של בעל דין התובע פיצויים בשל נזקי גוף, למעט פיצויים בשל עוגמת נפש, אלא אם כן ניתנה הסכמתו של אותו בעל דין לפני הפרסום או ברשות בית המשפט. לתיקון זה קדמה פסיקה ענפה מן השנים האחרונות, שאסרה על פרסום שמות של תובעים בתיקי נזיקין בשל נזקי גוף.²⁸
2. **עניינים של קטינים** – סעיף 70(ג) לחוק בתי המשפט אוסר על פרסום בעניינו של קטין כאמור בסעיף 24(א1) לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 (להלן "חוק הנוער-טיפול"), ללא רשות בית המשפט. בהקשר זה, סעיף 24(א) לחוק זה מונה רשימה של עניינים האסורים לפרסום לגבי זהותו של קטין בין אם על ידי הציבור ובין אם על ידי סביבתו הקרובה (ובכלל זאת דבר בעניין מצבו הבריאותי, הגופני או הנפשי של קטין בהליך משפטי, למעט דבר שגילוי אינו מהווה פגיעה של ממש בפרטיותו של הקטין) ואף מעניק הגנה לקטין מפני פרסומים מזיקים באמצעות קביעת עונש מאסר או קנס למפרסם.
3. **שמות חשודים** – סעיף 70(ד1) לחוק בתי המשפט אוסר על פרסום שמו של חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום, לפחות ל-48 שעות מהמועד שהתייצב לחקירה (או שהיה עליו להתייצב), או עד סיום הדיון הראשון בו עניינו הובא בפני שופט – לפי המוקדם מהשניים. על אף האמור, ניתן לפרסם את שמו של חשוד, באחד משלושת המקרים הבאים –
 - 3.1 קיים עניין ציבורי בפרסום, ולחשוד ניתנה ההזדמנות להביע טענותיו טרם אישור הפרסום;
 - 3.2 משיקולי חקירה הנוגעים לצורך באיתור חשוד, עד עבריו נמלט או אזהרת הציבור ואין למשטרה זמן להגיע לקבל את אישור בית המשפט לפרסום;
 - 3.3 החשוד או בא כוחו נתן את הסכמתו בכתב לפרסום שמו.יוער כי גם בחלוף התקופה בית המשפט רשאי להורות על איסור פרסום שמו של חשוד בין אם מטעמי חקירה (סעיף 70(ה) לחוק בתי המשפט), ובין אם מהטעם שהפרסום עלול להוביל לנזק חמור לחשוד הגובר על העניין הציבורי שבפרסום.

²⁷ ר' סעיפים 70(ג) ו-70(ג1) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984; רע"פ 5877/99 יאנוס נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(2) 97, 120-123 (2004).

²⁸ ר' רע"א 482/13 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' רפאל, פסקה 11 להחלטתו של השופט (בדימ') זילברטל (נבו, 23.4.2013) (להלן – "רפאל"), וע"א 438/14 פלוני נ' המאגר הישראלי לביטוח רכב (הפול) (נבו, 6.2.2014) (להלן – "הפול").

סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט מפקיד שיקול דעת בידי בית המשפט לאסור פרסומים בקשר לדיונים על בסיס מספר טעמים וביניהם "לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות... לשם מניעת פגיעה בפרטיות של אדם בשל חשיפת מידע רפואי עליו או לשם מניעת פגיעה בפרטיותו של אדם עם מוגבלות שכלית או של אדם עם מוגבלות נפשית"²⁹.

הוראת סעיף זה משקפת את ההבנה כי לעיתים פגיעה בפרטיות תצדיק כשלעצמה סטייה מעיקרון פומביות הדיון. בכך, מבטא הסעיף את השקפת המחוקק בדבר חשיבות השמירה על הזכות לפרטיות של בעלי-הדין המתדיינים ואף של צדדים שלישיים כגון עד או אדם שהוזכר בדיון. מהלך זה מתיישב כמובן, עם מעמדה הרם של הזכות לפרטיות, ועם כך שמדובר בזכות בעלת מעמד חוקתי.³⁰

ואולם, המחוקק הציב את נקודת האיזון העקרונית בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט בין הערכים החוקתיים המתנגשים – עיקרון פומביות הדיון מחד גיסא, והזכות לפרטיות מאידך גיסא – במקום בו נגרמת פגיעה "חמורה" בזכות לפרטיות. זאת, למעט בנוגע לחשיפת מידע רפואי או בהתייחס לאדם עם מוגבלות שכלית או מוגבלות נפשית, שם די בכך שתיגרם פגיעה בפרטיות, ולא נדרש שתהא זו פגיעה חמורה.

מכאן כי בהתאם להוראת סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, עיקרון פומביות הדיון נסוג מפני הזכות לפרטיות רק מקום בו הפגיעה בזכות זו היא חמורה, או מקום בו נגרמה פגיעה בפרטיות בשל חשיפת מידע רפואי, או מקום בו נגרמה פגיעה בפרטיות לאדם עם מוגבלות שכלית או נפשית. מן הפסיקה עולה כי במסגרת עריכת האיזון תחת סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, יש להעניק את משקל הבכורה לעיקרון פומביות הדיון, ולאפשר סטייה מעיקרון זה במצבים חריגים בלבד.³¹

ראוי להבהיר כי חומרת הפגיעה בפרטיות העלולה להיגרם עקב פרסום זהותו של בעל דין, מועצמת נוכח הנגישות הגבוהה המתעצמת והולכת לתוכן של החלטות שיפוטיות (של כלל ערכאות השיפוט), בין במאגרי המידע המשפטיים השונים, בין במאגרי המידע הכלליים ובין במנועי החיפוש רבי העוצמה הנגישים לכול באינטרנט.

²⁹ סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

³⁰ סעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

³¹ ע"א 4963/07 ידיעות אחרונות בע"מ נ' עו"ד פלוני, פסקה 13 (נבו, 27.2.2008) (להלן - "ידיעות אחרונות"), פסקה 8 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן; רע"א 3007/02 יואב יצחק נ' ארנון מוזס, פ"ד נו(6) 592 (2002), פסקה 8 (להלן - "מוזס").

בתי המשפט נדרשו לשאלת מהי "פגיעה חמורה" בפרטיות, במובנו של סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט. מעיון בחקיקה, בפסיקה ובספרות האקדמית, עולה כי השאלה האם הפגיעה עולה כדי פגיעה חמורה בפרטיות תיבחן לאור מספר שיקולים מנחים:

1. **אופי המידע** – בית המשפט העליון עמד על כך שאמת המידה המרכזית לבחינת עוצמת הפגיעה בזכות לפרטיות היא אופיו של המידע שאת פרסומו מבקש אחד הצדדים להגביל. כך, ככל שמידע זה מתייחס לעניינים המשתייכים לליבת הזכות לפרטיות – כך תגבר הנטייה לראות בחשיפתו משום פגיעה חמורה, ולהיפך, למשל:³²

א. **מידע רפואי** – בתי המשפט השונים עמדו על כך שמידע רפואי מצוי בליבת הזכות לפרטיות, וככזה פרסומו עולה כדי פגיעה חמורה בפרטיות.³³ יתרה מזו, בהמשך להלכות בית המשפט העליון שנקבעו ביחס למידע רפואי, תוקן חוק בתי המשפט (תיקון מס' 77 לחוק) ונקבע בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט כי ניתן לבקש איסור פרסום בכל מקרה שבו הפרסום עשוי לגרום לפגיעה בפרטיות כתוצאה מחשיפת מידע רפואי.

ב. **מידע הקשור בצנעת הפרט** – בית המשפט העליון קבע כי מידע שמטבעו קשור באופן עמוק לצנעת הפרט - מצוי בליבת הזכות לפרטיות, וככזה פרסומו עולה כדי פגיעה חמורה בפרטיות. כך, למשל נפסק ביחס לעניינים אחרים הקשורים באופן עמוק לצנעת הפרט, כגון מצב נפשי, עניינים הנוגעים לחיי המין³⁴ ומידע הנוגע ליחסים אינטימיים.³⁵ מנגד, נמצא כי פרסום שמו של אדם בהקשר של הליך פשיטת רגל אינו עולה כדי "פגיעה חמורה" בפרטיות המצדיקה חריגה מעיקרון הפומביות.³⁶

ג. **פרסום פרטיו המזהים של אדם שהורשע בפלילים** – הרשעה בפלילים גם ביחס לעבירה חמורה, אינה עילה לאי פרסום פרטים מזהים. כך, למשל, נקבע כי פרסום שמו של אדם בקשר לעבירות של סחר בסמים לא עלה כדי פגיעה חמורה בפרטיות;³⁷ כך גם נפסק במקרה אחר ביחס לפרסום פרטים מזהים בהקשר של הרשעה בעבירת מין.³⁸

³² ראו: עניין ידיעות אחרונות, פסקה 10; עניין רפאל, פסקה 9; ע"פ 8080/12 מדינת ישראל נ' אהוד אולמרט, פסקה 4 (נבו, 18.12.2014); השוו גם להנחיית פרקליט המדינה 14.18 לעניין "איסור פרסום" לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות - סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט" (2006).

³³ ר' תא"מ (שלום הרצי) 21442-07-14 פלוני נ' ספיר שבה (נבו, 10.9.2014); ע"א (מחוזי מר') 41662-10-13 פלוני נ' חיוך ראשון נה דקלים בע"מ (נבו, 6.2.2014); ע"א 30956-56-50 פלוני נ' פרופרוציה פי.אם.סי בע"מ (נבו, 20.11.2016); ועניין אלסקייק.

³⁴ ר' עניין רפאל.

³⁵ ר' עניין ידיעות אחרונות.

³⁶ ר' ע"א 2763/09 לוי נ' כונס הנכסים הרשמי (נבו, 21.2.2013) (להלן – "לוי").

³⁷ בש"פ 3031/11 ציון בן דוד נ' מדינת ישראל (נבו, 9.9.2015) (להלן "בן דוד").

³⁸ רע"פ 1201/12 יוסף קטיעי נ' מדינת ישראל, תק-על 2014(1), 1689 (להלן – "קטיעי").

2. **מיהות האדם** – שיקול נוסף שיש בו כדי להשליך על שאלת הפרסום הוא מיהות הנפגע, כאשר הנחת המוצא היא כי קבוצות מסוימות ייתפסו כזקוקות להגנה מיוחדת לפרטיותם, מחמת פגיעותן:

א. **קטינים** – בפסיקה צוין לא אחת כי קטינים זקוקים להגנה מיוחדת על פרטיותם, דהיינו, בהיותו של אדם קטין יש כדי להכריע את הכף לטובת הגנה על פרטיותו.³⁹

ב. **אדם עם מוגבלות שכלית או נפשית** – כאמור לעיל, בהתאם לסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, רשאי בית המשפט לאסור פרסום לשם "מניעת פגיעה בפרטיותו של אדם עם מוגבלות שכלית או של אדם עם מוגבלות נפשית, כהגדרתם בחוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות, של אחד מהם."

ג. **אישי ציבור** – בפסיקה צוין כי אנשי ציבור שתובעים או נתבעים בעניינים הקשורים לעיסוקם הציבורי, נהנים מפרטיות מופחתת, וכי אין לאפשר להם להתעטף בזכות לפרטיות כדי להסתיר מידע שיש לו חשיבות ציבורית.⁴⁰

ד. **נפטרים** – עמדת הדין הקיים היא כי ככלל אין בחוק הגנת הפרטיות הגנה למי שנפטר, אלא אם הפגיעה נגרמה בחייו. מכאן כי קשה לראות שימוש בסעיף 70(ד), ביחס למי שנפטר.⁴¹

3. **האופן בו נאסף ונשמר המידע** – ככלל, חומרים אישיים כגון יומנים, צילומים, הקלטות, וחומרים שנתפסו במסגרת הליכים חודרניים לרשות הפרט, יש בהם כדי להוות אינדיקציה לאפשרות קרובה של פגיעה חמורה בצנעת הפרט, המחייבת בחינה זהירה בעת מלאכת האיזון בין האינטרסים.⁴²

פגיעה בעיקרון פומביות הדין

גם כאשר בית-המשפט מגיע למסקנה כי הפגיעה בפרטיות היא "פגיעה חמורה", אין משמעות הדבר כי הוא יפעיל בהכרח את סמכותו מכוח סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט. החלטה זו כפופה לשיקול דעת, וייתכנו מצבים שבהם חרף קיומה של פגיעה חמורה בפרטיות יוחלט כי אין מקום להטיל מגבלות על פרסום פסק-דין, בשים לב למידת הפגיעה שתיגרם לעיקרון פומביות הדין ממהלך זה, בנסיבות העניין.⁴³

³⁹ עניין יהל, פסקה 22 לפסק דינו של השופט דנצינגר.

⁴⁰ שם.

⁴¹ ר' סעיף 25 לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981.

⁴² עניין יהל, פסקה 22.

⁴³ ר' שם, וגם בעניין ידיעות אחרונות, פסקה 11: "גם בשלב זה, על בית המשפט לאזן בין עיקרון פומביות הדין לבין הפגיעה בפרטיות. בגדר איזון זה יש לשקול את מידת העניין הציבורי שבפרסום המסוים אל מול הנזק שייגרם כתוצאה ממנו; כמו-כן, ניתן להתחשב בשלב בו נמצא הדין השיפוטי".

אף כאן, בתי המשפט עשויים להידרש למגוון שיקולים כאשר שיקול הדעת המוקנה להם בחוק הינו רחב ביותר ובהם היקף איסור הפרסום המתבקש, והמועד שחלף ממועד מתן ההחלטה.

בית המשפט אף ישקול את העניין הציבורי בפרסום המידע אל מול הפגיעה בפרטיות. ככל שקיים עניין ציבורי בפרסום הפרטים המזהים, עובדה זו תהיה שיקול התומך בפרסום.⁴⁴ ודוק: העניין הציבורי הוא לא כל מה שמעניין את הציבור, אלא פרסום שיש לציבור תועלת בידיעתו, למשל משום שהוא תורם לגיבוש דעותיו בעניינים ציבוריים או מסייע לשיפור אורחות חייו. כך לדוגמא כאשר הפרסום מביא לאזהרת הציבור, לקידום גילוי האמת (למשל כאשר הפרסום יכול לעודד הגשת תלונות נוספות), או להצפת שאלות בעלות חשיבות ציבורית (למשל טוהר מידות בשירות הציבורי, מחדלים בפעולתן של רשויות ציבוריות, או שאלות שיש להן השלכה על ציבור גדול של אנשים).

קיום דיון בדלתיים סגורות

לצד נקודת האיזון העקרונית הקבועה בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, קבע המחוקק חריגים קונקרטיים בהם יתקיים הדיון בדלתיים סגורות, בשורה של חוקים:

1. **ענייני משפחה ומעמד אישי** – סעיף 68(ה)(5) קובע כי ענייני משפחה, כמשמעותם בחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, למעט תובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965, שעילתן אינה סכסוך בתוך המשפחה ותובענות לפי חוק השמות, התשט"ו-1956, ולפי חוק קביעת גיל, התשכ"ד-1963, יידונו בדלתיים סגורות, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת. בהקשר זה, סעיף 10(4)(ב) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, קובע כי מרבית ענייני המשפחה יידונו כברירת מחדל בדלתיים סגורות. אולם, לבית-המשפט נתון שיקול דעת לקיים את הדיון בפומבי.

במאמר מוסגר, יוער כי כיום, שופט בית משפט לענייני משפחה מוסמך להחליט על פרסום פסק-דין או החלטה הנוגעים לדיון שהתנהל בדלתיים סגורות, וזאת בתנאים מסוימים, תוך השמטת הפרטים המזהים של בעלי הדין. הליך זה נקרא "התממה" (בעלי הדין מוצגים בפסק-דין או בהחלטה כ"פלונני" או "אלמוני", וכל פרטיהם המזהים וכן כל פרט אחר שעלול לזהותם מוסרים מפסק-הדין), והוא מתבצע על ידי השופט עצמו. הנהלת בתי המשפט היא המפרסמת את פסק-הדין או ההחלטה לאחר הליך כאמור. לרוב מדובר בפסקי-דין שיש בהם חידוש מסוים, עניין מוגבר לציבור או הלכה חדשה.⁴⁵

2. **נוער** – סעיף 9 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, קובע כי "בית משפט לנוער ידון בדלתיים סגורות, אולם רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני אדם, לרבות

⁴⁴ ר' ב"ש 5759/04 תורג'מן נ' מדינת ישראל, פ"ד נח (6) 658 (2004) 662 (להלן - "תורג'מן").

⁴⁵ ר' סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 וכן ר' רינה בוגוש, רות הלפרין-קדרי, אייל כתבן "הפסקים הסמויים מן העין: השפעתם של המאגרים הממוחשבים על יצירת גוף הידע המשפטי בדיני המשפחה בישראל" עיוני משפט לד 603 (2011) (להלן - "הפסקים הסמויים מהעין").

לנפגע העבירה, להיות נוכחים בשעת הדיון, כולו או מקצתו⁴⁶. זאת, בשונה מהכלל בבתי- המשפט הרגילים לפיו הדיון מתקיים בפומבי.

כמו-כן, בסעיף 54 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 14), התשס"ח-2008 (המתקן את סעיף 68(ה)(2) לחוק בתי המשפט), נכתב כי: "בית המשפט העליון הדן בערעור על החלטה או פסק-דין של בית משפט לנוער כהגדרתו בחוק הנוער... וכן בית משפט הדן במעצרו של קטין, ידונו בדלתיים סגורות; ואולם רשאים בתי המשפט כאמור להרשות לאדם או לסוגי בני אדם, לרבות לנפגע העבירה הנדונה, להיות נוכחים בשעת הדיון, כולו או מקצתו"⁴⁷.

3. **הגנה על קטינים** – סעיף 68(ב)(4) לחוק בתי המשפט מקנה לבית המשפט סמכות לדון בעניין מסוים בדלתיים סגורות, לשם הגנה על עניינו של קטין או חסר ישע, וסעיף 68(ה)(2) קובע כי דיון במעצרו של קטין ידון - יתקיים בדלתיים סגורות.

4. **הגנה על אדם עם מוגבלות שכלית או נפשית** – סעיף 68(ב)(4) לחוק בתי המשפט מוסר - מקנה לבית המשפט סמכות לדון בעניין מסוים בדלתיים סגורות, לשם הגנה על עניינו של אדם עם מוגבלות שכלית או נפשית.

5. **נפגעי עבירות מין, מתלונן או נאשם בעבירת מין או עבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית** – סעיף 68(ב)(5) לחוק בתי המשפט מוסר - מקנה לבית המשפט שיקול דעת לדון בעניין מסוים בדלתיים סגורות, לשם הגנה על עניינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או בעבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998. כמו כן, קיים איסור על פרסום פרטים מזהים של נפגעי עבירות מין, לפי סעיף 352(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

כמו כן, בסעיף 68 לחוק בתי המשפט, לצד הקביעה הכללית כי "בית משפט ידון בפומבי", קבע המחוקק רשימה ארוכה של אינטרסים בעלי חשיבות ציבורית שלשם הגנתם מסור לבית-המשפט שיקול דעת להורות כי הדיון יתקיים בדלתיים סגורות.⁴⁸ בכך, סייג המחוקק את עיקרון הפומביות לטובת הגנה על אינטרסים ציבוריים ופרטיים אחרים בעלי חשיבות.⁴⁹

ביחס להליכים המתקיימים בדלתיים סגורות, קובע סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט כי פרסום על אודות דיון שהתנהל בדלתיים סגורות טעון רשות בית המשפט.

לצד האמור, המגמה בפסיקה של בית-המשפט העליון הינה להתרת הפרסום בשלב שלאחר תום המשפט וצמצום החריגים לו, ואף מקום שקמה הצדקה להגביל את הפרסום – להגבילו אך במידה המתחייבת. בנוסף, בית המשפט העליון עמד על כך שבכל הנוגע לשיקול דעתו בדבר פרסום פסק-דין בתום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות, אין בהכרח זהות בין קיום ההליך באופן זה לבין החלטת

⁴⁶ ר' בסעיף 54 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 14), התשס"ח-2008.

⁴⁷ ר' שם.

⁴⁸ ובהם שמירה על בטחון המדינה או יחסי החוץ שלה, הגנה על עניינם של קטין או חסר ישע, של מתלונן או נאשם בעבירת מין, של עד החושש להעיד בפומבי ועוד. סעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984. עניין פלוני מתאר את תיקון סעיף 68(ב) לגבי הוספת עילה של אדם עם מוגבלות שכלית או נפשית (עמ' 22-23).

⁴⁹ ר' עניין דרוקר, פסקה 15.

השופט בתום הדיון לאסור את פרסום החלטותיו. דהיינו, איסור הפרסום נבחן על-ידי השופט, כשלעצמו במועד פרסום ההחלטה, בהתאם לשיקול דעתו, ואין הוא תוצאה הכרחית של סגירת הדלתיים.⁵⁰

יתרה מזו, בית המשפט העליון עמד על כך שפרסום שמות הצדדים בפסקי-דין הוא חלק מעקרון פומביות הדיון. גם כאשר ההליך בערכאה הדיונית התנהל בדלתיים סגורות על בית המשפט לבחון האם ראוי לפרסם את הכרעתו בהליך, וסגירת הדלתיים לא מהווה שיקול בלעדי לאי פרסום. סטייה מן הכלל – אף אם מדובר בסטייה חלקית בלבד – תתאפשר רק בשעה ש"התכלית שלשמה נסגרו הדלתיים עומדת בעינה", וכאשר הפרטים שנחשפו בהליך אכן מתבררים בדיעבד כפרטים שפרסומם יחטא למטרת סגירת הדלתיים. הווי אומר, עצם סגירת הדלתיים אין משמעה איסור פרסום גורף אף בתום הדיון.⁵¹

אף בהליכים שנדונו בדלתיים סגורות על פי החלטת בית המשפט (בשונה מהליכים בדלתיים סגורות מכח חקיקה ספציפית), המגמה בפסיקה של בית-המשפט העליון הינה להותיר את הפרסום בשלב שלאחר תום המשפט ולצמצם את החריגים לפומביות הדיון. ביחס להליכים שנוהלו בדלתיים סגורות על פי החלטת בית המשפט, ניכר כי אף מקום שקמה הצדקה להגביל את הפרסום – יש להגבילו אך במידה המתחייבת, באופן שיפגע באופן מזערי בעיקרון פומביות הדיון.⁵²

במקרים בהם מתבקש הפרסום, בית-המשפט יבחן תחילה האם התכלית בגינה הורה על סגירת הדלתיים עומדת בעינה אף לאחר שמיעת המשפט.⁵³ ככל שאמנם כך הוא, בית-המשפט יערוך איזון בין מכלול השיקולים והאינטרסים שעל הפרק בעניין שלפניו, ומקום שימצא כי יש להגביל את הפרסום יבחן האם ניתן להתירו חלקית, או תחת סייגים ותנאים שיקבע.⁵⁴

סיכום ביניים בנוגע לפרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות

נראה שעד כה פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות נגזר מעיקרון פומביות הדיון, כאשר לבית המשפט שיקול דעת אם לשנות את ברירת המחדל, בהתאם להסדרים הקבועים בחוק בתי המשפט או בהוראות חוק ספציפיות אחרות. בהקשר זה, המחוקק נתן ביטוי לעיקרון פומביות הדיון בהוראות חוק בתי המשפט לפיהן על בית המשפט לנהל את דיוניו בפומבי, וכן לצד כלל זה נקבעו בחוק נסיבות שבהן יש לסגור את דלתות אולם המשפט או לאסור בצו על פרסום פרטים הנוגעים לדיונים המתקיימים בבתי המשפט.

⁵⁰ ר' עניין יהל ועניין מוזס וע"א 2800/97 ליפסון נ' גהל, פ"ד נג(3) 715 (1999) (להלן - "ליפסון").

⁵¹ פס"ד בעניין דרוקר, פסקה 16; עניין יהל, פסקאות 5 – 10.

⁵² ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום, פסקה 25, פ"ד מט(1) 318 (1995); עניין ליפסון; עניין תורג'מן, פסקה 12; עניין יצחק, פסקה 16; עניין בן דוד, פסקה 3; ע"פ 2137/14 הוצאת עיתון הארץ בע"מ נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (נבו, 10.4.2014).

⁵³ ר' ע"פ 8698/05 אזולאי נ' מדינת ישראל, ס(3) 163, בעמ' 174 (להלן "אזולאי"); עניין יהל, פסקה 11; עניין יצחק, פסקה 22.

⁵⁴ עניין יהל, פסקה 16.

אולם, חשוב להבהיר כי פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות אינו שקול לפומביות הדיון, הוא רק נגזרת אפשרית של עיקרון זה.⁵⁵ הוראות חוק בתי המשפט אינן חלות, באופן ישיר, על הנגזרות של עיקרון הפומביות, כדוגמת זכות העיון, פרסום והפצת פסקי-דין. הלכה למעשה, אופני הפרסום והפצת פסקי-דין והחלטות שיפוטיות מוסדרים בתקנות בתי המשפט, כסמכות עזר מנהלית,⁵⁶ מכוח סעיף 83(א)(2) לחוק בתי המשפט הקובע כי שר המשפטים רשאי להסדיר בתקנות פרסום פסקי דין של בתי משפט. ואכן, במשך שנים ארוכות, עד תחילת שנות ה-90 אז הוחל בפרסום בפורמט אלקטרוני של פסקי-דין, התפרסמו בכרכי הפסיקה מיעוט פסקי-הדין של בית המשפט העליון, ומקצת פסיקת הערכאות האחרות, מבלי שעלתה טענה שהדבר פוגע בתכליות של עיקרון הפומביות.

אמנם, ברי כי סמכות שברשות אינה נטולת מסגרת נורמטיבית. על כל שימוש בשיקול דעת מנהלי חלים הכללים המקובלים בדבר סבירות, הגינות, תום לב, היעדר שרירות והפליה ואמות מידה, וכיוצא באלה. כמו כן, עצם קביעת הסדרים ראשוניים בחוק, המקנים למנהל בית המשפט את הכוח להפעיל סמכות מוגדרת בנסיבות נתונות, אינה רק בגדר הענקת כוח ושררה, אלא נגזרות ממנה משמעויות עיקריות, הלוברשות גם לבוש של הטלת חובה בכל הנוגע לסדרי השימוש בסמכות.⁵⁷

יתר על כן, נקודת המוצא היא שיש לתת ביטוי רחב גם לזכויות הנגזרות מפומביות הדיון. בהקשר זה, בית המשפט העליון עמד על חובתה של הרשות לשאוף ולפעול כדי להגדיל את הנגישות של המידע שמצוי בידיה, להקל על דרכי העיון בו, לפרסמו ולהפיצו באופן יעיל, מכוח חוק חופש המידע:

"ככלל, יש חובה לעשות מאמץ כדי להנגיש מידע באמצעות שימוש בטכנולוגיות חדשות...

לחתור לקידום חופש המידע באמצעות שימוש במערכות מחשב מתאימות.⁵⁸"

בהקשר זה, אין להתעלם מכך שהתפתחות טכנולוגית עשויה בהחלט לשנות גם את ההיקף הנורמטיבי של הסמכות המנהלית. ככלל, ככל שטכנולוגיה, שיש בה כדי לתרום לקידום התכלית שביסוד הסמכות, נעשית רווחת וזולה יותר – כך הופך השימוש בה לחלק מפעולתה של רשות סבירה.⁵⁹

עם זאת, אין באמור כדי לשנות מן המסקנה העקרונית לפיה הסמכות לפרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות הינה, במהותה, סמכות שברשות, הנגזרת מעיקרון פומביות הדיון. כפועל יוצא, סמכות זו אינה שקולה לעיקרון פומביות הדיון, ואינה חופפת לו בהיקפה, וכפופה למידתיות ביחס לפגיעה בפרטיות הגלומה בה.

כך, למשל בפס"ד בעניין האגודה לזכויות האזרח נקבע שזכות העיון בתיקי ההתדיינות "הינה נגזרת של העיקרון החוקתי בדבר פומביות הדיון, והיא אחת הערוכות למימוש עיקרון זה... במלוא היקפה אין

⁵⁵ ר' בעניין תורג'מן.

⁵⁶ תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקי בית המשפט), התשס"ג-2003.

⁵⁷ בג"ץ 297/82 ברגר נ' שר הפנים פד"י לז(3), 29.

⁵⁸ עע"מ 1786/12 ג'ולאני נ' המשרד לביטחון פנים (נבו, 20.11.2013).

⁵⁹ כך, למשל, לאחר השימוש במכונות צילום ובמחשבים הפך רווח, החלו בתי המשפט "לקרוא אל זכות העיון גם את הזכות לקבל תדפיס של אותם נתונים". ר' בג"ץ 7256/95 פישלר נ' מפכ"ל המשטרה, פ"ד נ (5) 1, 12 (1996).

זכות העיון חופפת בהכרח את עיקרון פומביות הדיון... בדומה לעיקרון פומביות הדיון, אף זכות העיון בתיקי בית המשפט הינה זכות יחסית שיש לאזנה למול זכויות ואינטרסים שונים העלולים להיפגע⁶⁰.

פרסום של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, לרבות באמצעים מקוונים, הינה נגזרת מעשית של עיקרון פומביות הדיון, אולם הסדרת היקף ואופן הפרסום נתונים לסמכותו של שר המשפטים, ובמקרה הפרטני, לשיקול דעתו של בית המשפט. הפעלת הסמכות ושיקול הדעת בעניין זה, מחייבת איזון בין האינטרסים השונים בעת קבלת ההכרעה.

לעניין פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות באינטרנט, יש להעיר כי גם במקום שחידושים טכנולוגיים הופכים לרווחים באופן שמחייב לשקול את יתרונותיהם ואת שילובם בפעולת המנהל הציבורי, עדיין באותה מידה קיימת חובה לשקול את חסרונותיהם, לרבות פגיעה אפשרית בזכויות יסוד: "על הרשויות להקדים ולהגדיר, בכל הקשר והקשר, מהן המטרות שהמעבר הטכנולוגי נועד להשיג... הגדרת המטרות צריכה ויכולה להשפיע על הבחירות הקונקרטיות שיעצבו את הרפורמה הטכנולוגית."⁶¹

⁶⁰ בג"ץ 5917/97 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר המשפטים (נבו, 8.10.2019), פסקאות 21-22 (להלן – "האגודה לזכויות האזרח").

⁶¹ ר' דפנה ברק-ארז "המשפט המנהלי בעידן המדינה האלקטרונית" המשפט יג, 121, 130 (2008), בעמ' 124.

פרק שני – הפצה דיגיטלית של פסקי דין והחלטות שיפוטיות

התפתחות הפרסום הדיגיטלי של פסקי דין

איסוף, פרסום ומתן שירותי איתור מידע דיגיטליים של פסקי דין החלו להתפתח בארה"ב בשנות הששים, וקבלו תאוצה רבה עם הקמת שירות Lexis של חברת Central Mead Data בתחילת שנות ה-70 של המאה ה-20. בישראל, החלו לפתח משנת 1963 את פרויקט השו"ת (שאלות ותשובות)⁶² במכון וייצמן ולימים באוניברסיטת בר-אילן, אשר העלה אלפי טקסטים מעין-משפטיים של ההלכה היהודית. במסגרת הפרויקט פותח מנוע אחזור מידע ייעודי בעברית על טקסטים מרובים.

עד סוף שנות השמונים של המאה ה-20, מידע משפטי ובכלל זה פסקי דין, פורסמו בישראל בדפוס בלבד. פסקי דין של בית המשפט העליון פורסמו במסגרת סדרת פד"י, פסקי דין של בית משפט מחוזי במסגרת סדרת פס"ם, ופסקי דין של בתי הדין לעבודה בסדרת פד"ע. במצב דברים זה ניתן היה לאתר מידע שפורסם בפסקי-דין רק על פי הסדר הכרונולוגי של פרסומם בספרים או באמצעות מפתחות שנערכו בסיומו של כל כרך, או בפרסומים ייעודיים למפתוח פסיקה. המפתחות נחלקו למפתחות טכניים שאפשרו לאתר פסקי דין שפורסמו בפד"י לפי מספר מוגבל של קריטריונים טכניים (כגון סוג ההליך ומספרו הסידורי או שמות הצדדים) ולמפתחות מהותיים במבנה הירארכי של שלוש רמות (נושא, תת-נושא, תת-תת-נושא), וזאת נוסף למפתחות מהותיים שהתפתחו בספרות המקצועית, כגון בספריהם של השופטים קדמי וגורן.

באמצע שנות ה-80 של המאה ה-20 החלה הנהלת בתי המשפט במעבר שיטתי מכתובת פסקי דין בכתב יד והדפסתם במכונות כתיבה אנלוגיות לכתובתם במעבדי תמלילים ממוחשבים. תחילה הוחלפו מכונות הכתיבה במעבדי תמלילים, וטיפין-טיפין עברו גם השופטים לכתוב פסקי-דין ישירות במחשב. אחת התוצאות של מהלך זה הייתה הגדלת הזמינות של פסקי דין בפורמט דיגיטלי והקטנה משמעותית של העלויות של הפצתם באופן דיגיטלי (עלות המרת הטקסט המוקלד במכונת כתיבה לקובץ ממוחשב).

בתחילת שנות ה-90 פיתחה לשכת עורכי הדין יישום ממוחשב, אשר איפשר איתור פסקי דין על פי המפתחות המהותיים שהוצמדו לפד"י, ואשר אוגדו בספר בעריכתו של השופט אורי גורן. יישום זה הפך לתקליטור הפד"אור, עם הצמדת הטקסט המלא של פסק-דין שפורסם בפד"י, שלשכת עורכי הדין הייתה המו"ל שלו, לקובץ המפתחות והפצתו למנויים.

קפיצת דרך משמעותית חלה עם כניסתו לשוק בשנת 1992 של תקליטור ה"תקדין"⁶³, והיא באה לידי ביטוי בעיקר בשני פרמטרים:

1. **איתור מידע** - לתוכנת התקדין היתה יכולת טובה מאוד באיתור מידע בטקסט חופשי (full-text information retrieval), כך שכל מילה, או צירוף מילים, שהופיעו בטקסט של

⁶² <https://www.responsa.co.il/home.he.aspx>

⁶³ עו"ד יורם הכהן, חבר הוועדה, היה ממקימי החברה.

פסק-דין היו ברי חיפוש. יכולת זאת אפשרה איתור פסקי-דין על פי פרמטרים רבים, שלא תחת המגבלה האנושית של קטלוג אנושי של פסקי-דין על פי מספר מוגבל של מילות מפתח שנקבעו על ידי האדם שהצמיד מילות מפתח לטקסט של פסקי-הדין, או שהופיעו בשדות מידע קבועים בפסק הדין (כגון - שמות צדדים, שמות עורכי דין וכד').

2. **הרחבת כמות פסקי-הדין המפורסמים** - "תקדין" כלל, מגרסתו הראשונה, פסקי דין רבים שלא פורסמו במסגרת הסדרות המודפסות (פד"י, פס"ם ופד"ע) בשל הסדר ראשוני שעל בסיסו סופקו פסקי-דין בפורמט דיגיטלי ישירות ממערכות המחשוב של בית המשפט העליון, ולאחר מכן מלשכות שופטים בערכאות נמוכות יותר שכבר השתמשו במעבדי תמלילים לכתיבת פסקי הדין. עד אותה עת, פסקי-דין שאושר פרסומם בדפוס היוו כמות מזערית מכלל פסקי-הדין שניתנו בערכאות בישראל,⁶⁴ והכנסת פסקי-הדין ה"לא מפורסמים" הגדילה באופן משמעותי את היקף פסקי-הדין הזמינים לציבור.

כל עוד הופץ המידע המשפטי בתקליטורים, אשר נגבה עבורם תשלום, שימוש ביכולות איתור המידע הטקסטואליות היה נחלתם של מי שרכש אותם, והשימוש נועד, בדרך כלל, לצורך איתור תקדימים ומחקר משפטי.

קפיצת הדרך הבאה אירעה במעבר מהפצת המידע המשפטי בתקליטורים שהופצו אחת למספר חודשים, לשירותים המבוססים על נגישות דרך האינטרנט. אתר "נבו" (nevo.co.il) היה הראשון לפעול כך בשנת 1998, ואחריו עברו בהדרגה יתר מתווכי המידע כולם (פ"דאור, תקדין, הלכות וכד') להצעת שירותיהם דרך האינטרנט.

במקביל נבנה תהליך סדור של העברת פסקי-דין הניתנים בערכאות השונות של בתי המשפט בפורמט דיגיטלי למתווכי המידע לאחזור המידע המשפטי, על בסיס התקשרות חוזית. חוק זכויות יוצרים החדש, אשר התקבל בשנת 2007 עיגן בחקיקה את הגישה כי בהחלטות שיפוטיות של בית משפט וכל רשות שלטונית המפעילה סמכויות על פי דין לא קיימת זכות יוצרים, והסיר כל טענה אפשרית לזכות קניינית של המדינה בטקסטים של פסקי-דין.

המעבר של איתור המידע המשפטי הייעודיים לאינטרנט, לווה בהשתכללות של שירותי איתור המידע הטקסטואלי הכללי ברשת, שהמייצג האולטימטיבי שלו הוא מנוע החיפוש של google אשר סורק ומפתח כל טקסט הזמין ברשת. אף שאתר בתי המשפט (court.gov.il) נבנה כך שפסקי הדין הנגישים בו לא יהיו זמינים למפתוח על ידי google, פסקי דין רבים הונגשו לציבור על ידי גורמים שונים, לרבות חלק ממנועי איתור המידע המשפטי, וכך הפכו זמינים לציבור הכללי.

⁶⁴ שחר, גרוס וחריס סברו שפסקי הדין שפורסמו היו רק כ-12% מפסקי הדין של בית המשפט העליון. ראו יורם שחר, מירון גרוס, רון חריס "אנטומיה של שיח ומחלוקת בבית המשפט העליון – ניתוחים כמותיים" עיוני משפט כ 751, 749 (1997).

אופן הפעולה הטכנולוגי של מנועי חיפוש (search engines) באינטרנט

מידע המונגש לציבור באתרי אינטרנט זמין, בדרך כלל, לפנייה של כל משתמש באינטרנט לעיון. אם משתמש מקליד בדפדפן האינטרנט שלו את הכתובת www.court.gov.il, עמוד הפתיחה של אתר האינטרנט מועבר אל מחשב המשתמש ומוצג אצלו בדפדפן. הזמינות של המידע מאפשרת גם למפתח (indexing) אותו, כלומר לתעד את כל פרטי המידע הנמצאים בכתובת אינטרנט מסוימת, ולאפשר הגעה אל אותה כתובת על פי פרמטרים שונים של חיפוש.

צמיחתם של מנועי החיפוש (search engines) האינטרנטיים ופעולתם מתבססת על אותה זמינות של המידע. ככל שגדל היקף המידע הזמין באינטרנט, מנועי החיפוש הפכו להיות כלי אשר בלעדיו קשה להשתמש באינטרנט. בשנות ה-90 קמו אמנם שירותי קטלוג אנושיים של אתרי אינטרנט, דוגמת Yahoo!, אך אלה נחלו תבוסה לכוחם של מנועי החיפוש, אשר רמת הדיוק והערך המוסף שלהם, השתכללו.

מנוע חיפוש אוסף את המידע באמצעות כלי הידוע בשם "עכביש" (Crawler). העכביש סורק באופן סיסטמטי אתרי אינטרנט, ומעתיק את המידע מהם אל מערכות מנוע החיפוש.⁶⁵ בהעתקה זו, שומר העכביש על פרטי הכתובת ממנה הועתק המידע, כך שניתן יהיה מאוחר יותר להפנות ממנוע החיפוש לאתר עצמו. לאחר העתקת המידע על מערכות מנוע החיפוש, מתבצעים תהליכי ניתוח מידע מורכבים, המתבססים הן על המידע הכלול בטקסט שהאתר שהורד (כגון שדות מידע שהוגדרו בטקסט המקור והפניות hypertext מהטקסט המורד למסמכים אינטרנטיים אחרים), והן על ניתוח של מבנה המידע הספציפי שאותר. מסמכי אינטרנט מבוססים ביסודם על שפת תיוג המידע HTML (Hyper Text Markup Language), אשר מסדירה את המעטפת המידעית שעוטפת את הטקסט הבסיסי של המסמך. באמצעותה, ניתן להוסיף למסמך תמונות, וידיאו וקול על פני הטקסט, לקשר בין מסמכים, להציג את הטקסט תוך שימוש בגופנים (fonts) שונים וכד'.⁶⁶

HTML מאפשר גם להגדיר איזורים מסויימים בטקסט כ"שדות", כך שמידע זה יובדל מהטקסט הן מבחינה ויזואלית והן מבחינה פונקציונלית. באמצעות שדה התיוג, ניתן לזהות שדות כגון תאריכים, כותרות מסמך ובהקשר של פסקי דין – שדות כגון שמות צדדים, ערכאה וכד'.

בזעיר אנפין, מה שקרה באינטרנט קרה גם לדרך האיתור של מידע משפטי בישראל – תחילת איתור המידע היה בספרי מפתחות כגון מפתח גורן או הגרסה הראשונה של תקליטור פד"אור, אך כיום הקהילה המשפטית מסתמכת, כמעט באופן מוחלט, על איתור מידע המבוסס על מנועי חיפוש full-text ייעודיים למידע משפטי כגון נבו, תקדין, פדאור (להלן – "מתוכי מידע משפטי").

כך בתהליך הדרגתי ואיטי, פסקי הדין ובהם מידע אישי, לעיתים רגיש ביותר, נחשפו בפני קהלים הולכים וגדלים, וחשוב מכך – בטכנולוגיה שאפשרה לעבד את המידע, לבצע חיתוכים, הצלבות, יצירת "תיק אישי וירטואלי" וכו'. מעטים נתנו את דעתם לפגיעה ההולכת וגוברת בפרטיותם של הצדדים להליך השיפוטי ושל צדדים אחרים שנטלו בו חלק. תוצאות אלו לא נחזו ולא נשקלו בעת

⁶⁵ בעל אתר המעוניין שמידע באתר שלו לא יכלל בטקסט הממפותח על ידי מנוע חיפוש, יכול לכלול הוראה לעכביש שלא להוריד את המידע בקובץ הנקרא robots.txt. להסבר ראו כאו: <http://www.robotstxt.org/robotstxt.html>

⁶⁶ להסבר של google ראו: google.com/insidesearch/howsearchworks/crawling-indexing.html.

המעבר מפרסום פסקי דין נבחרים בכרכי הפסיקה לפרסום המוני – תחילה בפס דיגיטלי ולאחר מכן ברשת האינטרנט. "המהפכה" הדיגיטלית התחוללה במהירות, והיא שינתה ללא הכר את אורחות חיינו, מבלי שהיה בידינו סיפק לעמוד על השינוי ותוצאותיו. אבל אין בכך כדי למנוע או לפטור אותנו עתה מהבחינה המשפטית של החידושים שהכנסנו לחיינו ואת התאמתם לדין.

הפצה דיגיטלית של פסקי-דין והחלטות בתי-משפט: המצב כיום

"נט המשפט" ושירותי מתווכי מידע משפטי

תיקי בית המשפט הם דיגיטלים. פסקי-דין והחלטות בית המשפט נכתבים כיום על-ידי השופטים במעבדי תמלילים המקושרים למערכת "נט-המשפט", שהיא מערכת ניהול התיקים של בתי המשפט. באמצעות "נט-המשפט" יכולים הגורמים הרלוונטיים לתיק, מתוך מערכת בתי המשפט ומחוצה לה, לקבל מידע על כל מהלך חיי תיק בית המשפט, לרבות המסמכים המוגשים על ידי הצדדים להליך, החלטות בינם ופסקי דין במסגרתו. כמו-כן מתאפשרת לעורכי הדין ואחרים (למשל, בעלי דין) גישה מקוונת אל תיקי בתי המשפט בכל זמן ובכל מקום.⁶⁷

מאחר וכל פסקי-הדין וההחלטות השיפוטיות קיימים היום בפורמט דיגיטלי בערכאות השונות, הם יהיו זמינים ברובם ככל שאין מניעה שבדין לפרסום, דרך האינטרנט וללא עלות, באתר הציבורי של מערכת בתי המשפט.⁶⁸ פסקי דין אלה זמינים לאיתור על פי פרמטרים מוגבלים, כגון: פסקי דין של שופט מסוים; פסקי דין שניתנו במועד מסוים; פסקי דין של סוג הליך מסוים. אתר מערכת בתי המשפט אינו מאפשר איתור של פסקי-דין על פי מופע של מילה או צירופי מילים בטקסט פסק-הדין.

הנהלת בתי המשפט מאפשרת למתווכי מידע משפטי, גישה ישירה למאגר פסקי דין והחלטות ברוב תיקי בתי המשפט במערכת נט המשפט. גישה זו מעוגנת בכתב התחייבות בין הנהלת בתי המשפט והחברות. מתווכי מידע משפטי מפעילים שירותי מידע הזמינים דרך האינטרנט, במסגרתם ניתן לאתר באמצעות מנוע חיפוש ייעודי פסקי-דין מרוב ערכאות השיפוט בישראל;⁶⁹ מתווכי המידע מציעים יכולות איתור במידע משפטי נוסף, כגון בחקיקה ראשית ומשנית, בספרות משפטית ובמידע נוסף הקשור בעבודה המשפטית (כגון דברי הכנסת). הם מציעים את שירותיהם לציבור בתשלום, בין אם על דרך התקשרות כמנוי בתשלום תקופתי קבוע המאפשר גישה לכלל פסקי-הדין והמידע המשפטי האחר, או בהתקשרות ad-hoc לגישה לפסק-דין מסוים תמורת סכום קבוע.

מנועי איתור המידע של מתווכי מידע משפטי מאפשרים, באמצעות הקשת מילת החיפוש המתאימה (לדוגמא, מילה המופיעה בכותרות פסק הדין, או בחיפוש מילה או יותר בטקסט פסק הדין), להגיע לטקסט המלא של מרבית פסקי-הדין וההחלטות המכילים את המילה המבוקשת. המשמעות היא

⁶⁷ ר' חוברת הדרכה – אתר נט המשפט (אוקטובר 2015): <http://elyon1.court.gov.il/heb/netminfo/doc/book.pdf>.

⁶⁸ נכון למועד פרסום הדו"ח טרם ניתן מענה לפרסום החלטות הכתובות בתוך הפרוטוקול, אולם הנהלת בתי המשפט שוקדת גם על פרסומן.

⁶⁹ חוץ מפסקי דין שפרסומם נאסר על ידי בתי המשפט ופסקי-דין של בתי המשפט למשפחה, שחלק ניכר מהם אינו מועבר לפרסום דיגיטלי.

כי בשירותי המידע המקוונים של מתווכי מידע משפטי, אפשרויות איתור החלטות בית המשפט נרחבות, וקל לאתר החלטה על אודות אדם לפי הופעת שמו בשדה "שמות הצדדים" להליך כפי שהופיעו בכותרת פסק-הדין או ההחלטה, או לפי המופע של שמו בגוף פסק הדין וההחלטה (בהקשת שם האדם בשדה החיפוש בגוף פסק הדין או ההחלטה).

נוסף על ספקים מסחריים אלו, בשנת 2019 הוקם אתר בשם "תולעת המשפט" של עמותת "התמנון". אתר זה פועל להנגיש את כלל המידע בתיקים המתנהלים ב"נט המשפט" לכלל הציבור, ללא עלות. עד למחצית שנת 2021, אסף האתר והנגיש את כלל המידע, לרבות ההחלטות שהתפרסמו. לאחריה, שינה האתר את תבנית הפעולה שלו והאתר עוקב ואוסף את כלל המידע על התיקים שנפתחו, אך מנגיש רק את מידע-העל (metadata) (מספר הליך, שמות הצדדים, באי כח וכד') של כל תיק לכלל הציבור מבלי להנגיש את תוכן פסק הדין. החלטות ופסקי דין שניתנו החל מהמחצית השנייה של שנת 2021 מתפרסמות באתר רק בשל פעילות יזומה של העמותה (כגון סיוע למכוני מחקר או מעקב אחר תיקי חופש מידע) או בשל רישום של פונים מזדמנים למנגנון ה-RSS המאפשר גישה לכלל המידע של התיקים, לרבות פסקי דין והחלטות. התיקים והמסמכים המצויים באתר ממופתחים באמצעות מנוע החיפוש של google באופן הניתן לאיתור לפי שדות מסוימים (כגון מספר התיק או שם הצדדים), או לפי טקסט חופשי המצוי בפסקי-דין ובהחלטות הנמצאים באתר. משמעות השימוש במנוע החיפוש של google על ידי "תולעת המשפט" היא שכל המידע הממופתח מופיע גם בחיפוש google רגילים, ברשימת התוצאות, ולא רק בשימוש באתר הייעודי של "תולעת המשפט".

נוסף על האמור, פסקי-דין והחלטות בתי המשפט עשויים להיות נגישים גם דרך אתרים מסחריים, ציבוריים, חינוכיים, אקדמיים ופרטיים, למשל: אתרים של עורכי דין, אוניברסיטאות, ארגונים בחברה האזרחית, בלוגים עצמאיים, ועוד.

מפתוח פסקי דין באמצעות מנועי חיפוש אינטרנטיים כלליים

חלק ממתווכי המידע המשפטיים ואתרים המנגישים החלטות שיפוטיות מאפשרים מזה זמן את מפתוחם של פסקי-דין הנאגרים על ידם על-ידי מנועי חיפוש אינטרנטיים כלליים דוגמת google או bing.⁷⁰ הליך המפתוח מתאפשר מאחר ואותם אתרים מאפשרים ל"עכבישים" שפועלים מטעם מנועי החיפוש האינטרנטיים הכלליים לגשת אל המידע שהם מקבלים מ"נט המשפט" על מנת לאפשר לאתר אותם בשירותי מנוע החיפוש האינטרנטי הכללי, שיפנה את האתר לעיון במידע (ואם העיון הוא בתשלום, בעל האתר יוכל לגבות על כך תשלום). המשמעות המעשית של הנגשה זו היא כי כאשר אדם יחפש במנוע חיפוש אינטרנטי כללי שם של אדם שהוזכר בפסק-דין, עשויה להתקבל כתוצאה מכך גם הפניה להחלטה שיפוטית השמורה באתר של מידע שיפוטי שהתיר את המפתוח, בנוסף למידע הקיים על אודותיו במידע לא משפטי ברשת.⁷¹ כך, כל משתמש באינטרנט יכול לאתר החלטה שיפוטית על פי שם האדם המוזכר בהליך, או להגיע אל ההחלטה השיפוטית וזהות הקשורה בה דרך פרמטרים אחרים של איתור מידע, כגון שם מחלה מסוימת, הליך ספציפי וכד'. העיון בפסק הדין

⁷⁰ בשונה ממערכת "נט המשפט", שאינה מאפשרת כאמור מפתוח על ידי מנועי החיפוש.

⁷¹ ככל שיש על אדם יותר מידע פומבי, הסיכוי שהתוצאה תמוקם במקום גבוה במנוע החיפוש – קטן. במובן זה דווקא אנשים לגביהם יש מידע רב באינטרנט – שאולי לגביהם יש אינטרס גדול יותר בחשיפת מידע – יהיו דה-פקטו יותר מוגנים בהיבט הפרטי.

יכול להתבצע ישירות דרך אחד ממתווכי המידע המשפטי, או באמצעות איתור פסק הדין במערכת "נט המשפט" על בסיס מספר ההליך (מקום שמתווך המידע הותיר את ההחלטות השיפוטיות מאחורי חומת תשלום).

חלק מאתרי המידע השיפוטי המתירים מפתוח על ידי מנועי חיפוש מאפשרים לבעלי דין שפרטיהם מופיעים בהחלטות שיפוטיות לפנות אליהם לשם הסרת המסמך מאתר השירות המסחרי שלהם.⁷² עם זאת, פסק-הדין או ההחלטה עשויים להמשיך ולהופיע כתוצאה המתקבלת בחיפוש במנועי החיפוש גם לאחר ההסרה. לעיתים אותן חברות מציעות הסרה מהירה גם מרשימת התוצאות של מנועי החיפוש, בכפוף לתשלום המיועד לטענתם לכיסוי הוצאות פנייתן למנועי החיפוש.⁷³

עניין חשבים

ברקע הדברים, יצוין כי בראשית 2013, ביקשה הנהלת בתי המשפט לעדכן את כתב ההתחייבות הנדרש ממתווכי מידע משפטי הניגשים למערכת "נט המשפט" לצורך הורדתם לצורך הנגשה לציבור.

במסגרת עדכון כתב ההתחייבות, דרשה הנהלת בתי המשפט ממתווכי המידע המשפטי למנוע את אפשרות המפתוח של מנועי החיפוש האינטרנטיים הכלליים באתריהן, כתנאי לגישה למאגריה; זאת, על מנת למנוע חיפוש שמי במנועי חיפוש אינטרנטיים כללים כאמור שיוביל לפסקי-דין. חברת "חשבים", מפעילת מאגרי "תקדין" ו"תקדין-לייט", התנגדה לדרישה ועתרה לבג"ץ. בשנת 2015, קיבל בג"ץ את עתירת חברת "חשבים". ביהמ"ש העליון מצא כי הנהלת בתי המשפט פגעה בחופש העיסוק של חברת "חשבים", שכן לצורך הטלת מגבלה שכזו נדרשת הסמכה מפורשת בחוק, ואין להסתפק בהסמכה בחקיקת משנה או בהסמכה כללית כלשהי.⁷⁴

פרטיות מידע בפסקי דין – אז והיום

כאמור, בעבר פסקי-דין היו מופצים כשהם מאוגדים בכרכי פסק-דין מקצועיים בדפוס, ולאחר מכן במאגרי מידע ייעודיים, ואלה היו נגישים בעיקר למשפטנים. טרם המעבר להפצה דיגיטלית, הייתה קיימת מגבלה מובנית בעלות הדפסת הספרים, ושטח המדף הנדרש לאחסנת כל פסקי-הדין. על כן בפועל, הופצו לציבור רק מתי מעט מכל פסקי-הדין שנתנו על ידי בתי המשפט, לפי קריטריון של תקדימיות פסק-הדין על פי דעתה של מערכת מקצועית.

פרקטיקה זו של הגבלת הקהל והגבלת היקף הפרסום, יצרה הגנה מסוימת על פרטיותם של בעלי הדין בפועל, משום שהידע בעניינם לא היה חשוף לציבור הרחב ומשום הקושי היחסי באיתור פסקי-דין בפרמטרים מגוונים (מצב דברים זה מכונה "אלמוניות למעשה" – Practical Obscurity).

⁷² ר' למשל תקדין-לייט, סעיף 6.4 [כאן](#).

⁷³ ר' למשל תקדין-לייט, סעיף 6.7 [כאן](#).

⁷⁴ בג"ץ 5870/14 חשבים ה.פ.ס. מידע עסקי בע"מ נ' הנהלת בתי המשפט (נבו, 12.11.2015).

התהליך הטכנולוגי של הפצת החלטות שיפוטיות בפורמט דיגיטלי ובהמשך העלאתם לאינטרנט כך שהם זמינים במנועי חיפוש, ביטל את אותה אלמוניות למעשה, ומחייב בחינה מחדש של אופן פרסום החלטות שיפוטיות.

הלכה למעשה, האיזון בין הפומביות לפרטיות, שנקבע בחוק, בתקנות, וברוב העיסוק בנושא בפסיקה עוצב כאשר לנגד עיני המחוקק ובתי המשפט ניצבה מציאות אנלוגית, שבה הגישה לאולם בית המשפט מוגבלת מטבעה, הפרסום בתקשורת מוגבל לתיקים בעלי עניין ציבורי, העיון בבתי המשפט בתיקים מוגבל פיזית והעיון בפסקי-דין נעשית בעיקר על ידי משפטנים לצורך עבודתם המשפטית.

הבדלים אלו בין הפרסום בכרכי פסקי-דין לבין פרסום דיגיטלי של החלטות שיפוטיות יוצרים תחושה כללית שהדין הקיים אינו מותאם להתפתחויות שבאו בעקבות המהפכה הדיגיטלית בכל הנוגע להגנה על פרטיות האדם.

אפשרויות החיפוש הנרחבות במאגרים המקוונים, לרבות היכולת לחפש לפי שמות צדדים או בני-אדם אחרים המוזכרים בטקסט השיפוטי, ובפרט בשים לב למפתוח פסקי-דין על-ידי מנועי החיפוש, מהוות שינוי טכנולוגי דרמטי המשליך באופן מהותי על פומביות ההליך השיפוטי, הנגישות לבתי המשפט ועל פרטיותם של אלו הנזכרים בטקסט השיפוטי: צדדים, עדים ואף אנשים שאינם מעורבים כלל בהליך אלא רק נזכרו בו ואף כאשר מחפש המידע אינו מבקש לאתר מידע משפטי.

מאפייני הרשת והשפעתם על פרטיות

פוטנציאל הפגיעה בפרטיות של אלה הנזכרים בטקסט השיפוטי, מתעצם לאור מאפייני הרשת, שעליהם נעמוד להלן:

1. **נגישות לכל** – בשונה מקובצי הפד"י המודפסים שהיו נגישים לעורכי דין ובספריות ייעודיות, הרשת נגישה לכל. עיקרון הפומביות ברשת נהפך מעיקרון עמום, שהתקיים בסביבה הפיזית רק במידה מוגבלת, למציאות של חשיפה מלאה וגלובלית.
2. **גלובליות הרשת** – מהיותה של הרשת גלובלית, ניתן לעקוף את הוראות החוק המגבילות את פומביות הדיון ומגנות על הפרטיות במידע, הן באמצעים טכנולוגיים והן באמצעות פעילות ממדינות שבהן הדין שונה, או שלא ייאכף לגבי מידע ישראלי.
3. **זיכרון הרשת** – "הזיכרון" של הרשת הינו נצחי. ברשת אין התיישנות, אין בה "תקנת שבים" ואין בה שכחה אנושית ויכולת אחסון המידע הולכת וגדלה. הלכה למעשה, הרשת מאפשרת גישה למידע גם בחלוף זמן רב, וגם אם העניין התקשורתי או הציבורי חלפו. מכאן, שהתעצמות הפגיעה בפרטיות עקב פרסום הדיגיטלי של פסקי הדין על פרטיהם האישיים, קשורה גם להנצחתו של המידע בעקבות פרסומו באינטרנט. היות פסקי דין מכילים מידע שעבר תהליך של בחינה במסגרת ההליך המשפטי הופכת אותם לפרטי מידע אטרקטיביים.
4. **שינוי פרקטיקות הגלישה בעקבות מנועי החיפוש** – כיום משתמשי הרשת הטיפוסיים מאתרים מידע תוך שימוש במנועי חיפוש כלליים. הלכה למעשה, חיפוש פרטני של מידע על

אודות בני אדם ברשת הפך זה מכבר לעניין שבשגרה : מעסיקים פוטנציאליים מחפשים מידע על אודות המועמדים לעבודה, גולשים מחפשים מידע על בני/בנות זוג ועוד. התוצאה היא שהנגישות להחלטות שיפוטיות גבוהה, מהירה ונוחה מאי פעם, ומתאפשרת לא רק על ידי עיון מעמיק בפסקי-דין, אלא על ידי חיפוש כלליים ופשוטים, למשל באמצעות חיפוש שמו של אדם בגוגל. לעיתים רק על בסיס הופעת שם אדם בתוצאות החיפוש, מבלי לעיין כלל בתוכן המידע, אנשים מקבלים החלטות הנוגעות לאותו אדם.

בהקשר זה, פוטנציאל הפגיעה בפרטיות מתעצם אף יותר, נוכח קיומם של אתרים משפטיים הפועלים ל"דחיפה" של מידע משפטי לתוך חיפוש שאיננו משפטי על אודות אדם מסוים משיקולים מסחריים, במידה העולה הרבה על הנדרש לשם קיום תכליות פומביות הדיון כפי שנתפסו בעבר. כך, גם מי שלא חיפש מידע משפטי על אודות אדם מסוים, עלול להיחשף למידע זה בעקבות חיפוש תמים שנועד לגלות את הטלפון שלו או את מקום העסק שלו.

5. **אובדן השליטה** – מרגע שמידע פורסם באינטרנט, גם אם באתר שאינו פתוח למנוע חיפוש כללי, היכולת של מפרסם המידע לשלוט בפרסומים נוספים של מידע זה, קטן. מרגע שהמידע עלה לאתר הוא יכול להיות מועתק ומקוטלג באופן השונה מרצונו המקורי של מפרסם המידע. היכולת להטיל מגבלות או לשלוט על השימוש במידע ודרכי פרסומו כמעט ואינה קיימת ברשת האינטרנט, אלא אם קביעת המגבלה תיתמך באמצעים טכנולוגיים.

6. **אנונימיות ברשת** – הרשת מאפשרת למפיצי מידע ולגולשים ברשת להישאר אנונימיים בקלות יחסית. במקום של פגיעה בפרטיות, אנונימיות זו מקשה לעתים על הנפגע לנהל תובענה אזרחית, ובמקרים מסוימים של אנשים המיומנים בנושא, אף לזיהוי הגורם הפוגע על ידי רשויות המדינה.

7. **בעיית האגרגציה** – פרסומם של פסקי-דין באינטרנט מאפשר חיפוש מידע על האדם לפי שם, מקום מגורים וכדומה, ואף הצלבה של מידע באופן המאפשר "שאיבה" של מידע מפורט שנבחן על ידי ערכאה משפטית על אודות האדם, כולל כל ההליכים שהוא היה מעורב בהם, הרקע העובדתי של הליכים אלו ועוד. כמו כן, בשל שכלולן של שיטות החיפוש באינטרנט, ניתן כיום לדלות מפסקי דין גם פריטי מידע הנחזים ככאלה שאינם מכילים מידע אישי, אך הם מאפשרים לייצר פרופיל אישי מקיף על אדם, באמצעות קיבוץ של פיסות מידע נפרדות ובלתי קשורות זו לזו המצויות בפסקי-דין או במידע אחר הנגיש לציבור.

8. **כלכלת המידע** – בעידן הדיגיטלי ניתן משקל רב יותר לשווקים המייצרים ערך כלכלי למידע כבסיס לקבלת החלטות ולהענקת שירותים. היכולות הטכנולוגיות המשתכללות מאפשרות לייצר תועלות כלכליות משימוש במידע אישי, ומובילות לכך שקיים תמריץ משמעותי להעשיר את הנגישות למידע בכלל ולמידע אישי בפרט כקטליזטור לצמיחה כלכלית. במובן זה הנגשת מידע ברשת האינטרנט מונעת גם מאינטרסים כלכליים, לאור העובדה שהיא "משכללת" את המידע הנגיש הקיים, ומגדילה את התוצרים שניתן להפיק ממידע זה.

סיכום: הצורך באיזון מחדש

הטכנולוגיות הדיגיטליות להפצת מידע תורמות כיום יותר מבעבר להפצת תכנים, ומקלות על גישה רחבה למידע. אפשר אף לומר כי במציאות החדשה עברנו ממשטר נורמטיבי לפיו אין לאסור פרסום למצב עובדתי של פרסום גורף דה-פקטו, דהיינו – כללי פומביות הדיון ופרסום פסקי-דין מקבלים בעת הזאת משמעות שונה.

אף שבעבר דלתות בית המשפט היו פתוחות, משפטים רבים לא זכו לתיעוד או לסקירה. כיום, למעט החריגים, כמעט כל החלטה או פסק-דין מתפרסמים ומונגשים לעיון הציבור הרחב וכל אחד יכול לעיין בהם בלי שנדרשת מיומנות מיוחדת, ובלי רלבנטיות לעניין הציבורי שיש בהחלטות השיפוטיות.

בעידן המדיה הדיגיטלית, פסקי-דין והחלטות שיפוטיות זוכים בחשיפה גדולה ומהירה יותר מבעבר. כפועל יוצא, חלה עלייה חדה ברמת חשיפתם של מתדיינים וצדדים אחרים הנזכרים בטקסט השיפוטי. מצב עניינים זה הוביל, הלכה למעשה, לפגיעה גדולה יותר בפרטיות של בעלי דין וצדדים אחרים ולהסטת נקודת האיזון בין פומביות הדיון וחופש המידע והזכות לפרטיות.

מחד גיסא, הפרסום ברבים באינטרנט מועיל בהגשמת התכליות המרכזיות העומדות בבסיס הכלל של פרסום החלטות שיפוטיות. בין תכליות אלו –

- הכוונת התנהגות הציבור והכרות עם הנורמות שנקבעו בפסיקה;
- מודעות של הצדדים לתקדימים משפטיים ויכולתם להיערך בצורה טובה יותר להליך משפטי שהם צד בו;
- פיקוח ובקרה אזרחיים על הליכים שיפוטיים ועל מערכת בתי המשפט;
- חיזוק זכות הציבור לדעת וסיוע לפרטים בחברה לגבש את השקפותיהם ודעותיהם על בתי המשפט;
- מחקר אקדמי או עיתונאי בסוגיות הרלוונטיות להתנהלות בתי המשפט, בחינת תופעות חברתיות ועוד.

מאידך גיסא, "עליית המדרגה" בהנגשת החלטות שיפוטיות יוצרת עלייה מקבילה בפגיעה בפרטיותם של בעלי-הדין על מכלול הרגישויות האנושיות הכרוכות בכך, ללא אבחנה.

סוגיה חשובה נוספת היא הפגיעה הנגרמת בזכות הגישה לערכאות.⁷⁵ מנועי החיפוש מאפשרים להגיע לפסק-דין על-ידי חיפוש ממוקד של שמו של אדם. החשיפה הופכת כאמור לנצחית כיון שהמידע נותר בזיכרון הדיגיטלי של האינטרנט. חשיפה כזו מביאה, על פי עדויות שהובאו בפני הוועדה, לאפקט מצנן בפנייה לערכאות, בפרט בהקשר של דיני עבודה (החשש מן הפרסום צפוי להרתיע בעלי דין מפנייה לערכאות, גם כאשר יש להם זכות לגיטימית בדיון ודוחף אותם להתפשר).

כמו כן, המצב הקיים מייצר קשיים נוספים ובהם –

⁷⁵ ר' המבואות בהערת שוליים 24.

- אפליה בין אזרחים מתוחכמים או בעלי ממון שבאפשרותם לדחוק תכנים שליליים על אודותיהם ממנועי החיפוש, לאלה שהממון אינו בכיסם;
- פגיעה בזכות לשם טוב ובחופש העיסוק, ובעניינים פליליים: פגיעה בעיקרון תקנת השבים וחוק המידע הפלילי,⁷⁶ לרבות העצמת סטיגמה שלילית וחשש מפגיעה והתנכלות מכוונת כלפי עוברי-חוק באמצעות יצירת מאגרים פרטיים ועוד. הנגשת היתר מפרסמת גם החלטות שאינן דרושות לצורך התכליות שבבסיס עיקרון הפומביות.

המהפכה הדיגיטלית שהובילה ליצירת מאגרי מידע דיגיטלים, מחייבת חשיבה מחודשת בכל הנוגע לאופן שבו יש לאזן בין הערך של פומביות הדיון לערך של ההגנה על השימוש במידע הקיים בפסקי הדין. במצב דברים זה, כאשר פוטנציאל הפגיעה בזכות לפרטיות, או בזכויות אחרות כגון גישה להליך משפטי, עלול להיות גדול יותר כמעט בכל מקרה ומקרה, נראה כי יש טעם של ממש בהוספת מנגנונים חלופיים או בקביעת איזון שונה בין זכות זו לבין עיקרון הפומביות מזה הקבוע כיום, כפי שיפורט להלן. מסקנה זו עולה בקנה אחד עם המגמה העולה בפסיקה לחסות שמות של בעלי דין וכן הוראות חוק פרטניות האוסרות על חשיפת שמות מתדיינים, שייסקרו להלן בפרק השלישי.

ביטוי לתחושה זו ניתן למצוא, בין היתר, בהנחיה לשופטים שהוציא מנהל בתי המשפט, השופט משה גל מיום 5.8.2009 שבה היפנה את תשומת הלב לכך שפסקי-דין והחלטות כוללים, לא אחת, מידע פרטי על אודות המתדיינים. בהקשר זה כתב השופט גל:

"המצב המשפטי הקיים, שבו ישנם רק חריגים מעטים לעיקרון פומביות הדיון, אינו מותאם לעת הנוכחית, המתאפיינת בזרימת מידע חופשי ומהיר וכי הדין אינו מספק מענה הולם לבעיה שמתעוררת... יש בכוונתי לפנות בעניין זה לשר המשפטים על מנת שתיערך בחינה מחודשת של הסוגיה בכללותה וינתנו כלים משפטיים לצמצום הפגיעה במתדיינים, ובשל כך מתבקשת תשומת לב מיוחדת בעת כתיבת החלטות לעניין אזכור פרטים אישיים שאין חובה בהם ואשר פרסומם עלול לגרום לפגיעה בפרטיותם של המתדיינים."⁷⁷

עמדה זו הביאה, בין היתר, להקמת ועדה זו.

⁷⁶ ר' חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019.

⁷⁷ מכתבו של מנהל בתי המשפט, השופט משה גל לשופטים (5.8.09), שבו ציין את ריבוי התלונות מצד מתדיינים בנושא.

פרק שלישי - דיון בשיקולים המתחרים בפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות בתי המשפט

מבוא

בפרק זה נסקור את השיקולים המרכזיים הנוגעים לפרסום של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות בכלל, ופרטיהם של בעלי הדין בפרט, ונמשיך בדיון עקרוני בדבר האיזון הראוי שבין הערכים העומדים בבסיס פרסום הפסיקה וההחלטות השיפוטיות מחד, לבין הצורך להגן על פרטיותם של בעלי הדין או אחרים המעורבים בהליך המשפטי מאידך.

בבחינת השיקולים בפרסום החלטות שיפוטיות, ישנם כאלו הנוגעים ישירות לשאלת פרסום השמות – בין אם תומכים בפרסום ובין אם תומכים באי פרסום – ויש כאלו שסוגיית השמות אינה רלוונטית. להלן פריסה של השיקולים אשר הוועדה דנה והתייחסה אליהם במהלך גיבוש עמדותיה.

זכות הציבור לדעת

פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות ממלא תפקיד מרכזי בהבטחת זכות הציבור לדעת, כנגזרת מעיקרון הפומביות, המשמרת בתורה את יכולתו של הפרט לעצב את השקפותיו ודעותיו. הבטחת אינטרס זה מבטאת את האופי הראוי של מערכת המשפט במשטר הדמוקרטי, ה"פותחת את שעריה ומזמינה את כלל הציבור להיחשף לפעולותיה, ללמוד אותן, להעריך אותן ולהעבירן תחת שבט הביקורת."⁷⁸ יש לציין כי אינטרס זה מתעצם שעה שמדובר בהליך בעל עניין ציבורי (למשל, מקום בו בעל דין הינו אישיות ציבורית), ומנגד מאבד מאוד ממשקלו שעה שמדובר בחלק הארי של ההליכים שאין בהם עניין ציבורי כלשהו, לא כל שכן עניין מובהק.

כמו כן, שימורו של אינטרס זה מהווה נדבך חשוב במסגרת עיקרון השקיפות וחופש המידע, שקיבלו בשנים האחרונות רוח גבית (ומצאו את ביטויים בחוק חופש המידע), המחייבים רשויות ציבוריות להגדיל את הנגישות של המידע שמצוי בידיהן – להקל על דרכי העיון בו, לפרסמו ולהפיצו באופן יעיל, לרבות באמצעות שימוש באמצעים טכנולוגיים.⁷⁹

אין באמור כדי להוביל לכלל מסקנה כי קיים אינטרס ציבורי בפרסום גורף של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, על הפרטים המזהים הכלולים בהם.

במקרים רבים, אין בפרסום הפרטים המזהים כדי לתרום ליכולתו של הפרט לעצב את השקפותיו ודעותיו ואין הוא הכרחי לטובת הגשמת אינטרס הציבור לדעת, וניתן היה להסתפק, תחת זאת, בפרסום פסק-הדין או ההחלטה השיפוטית תוך השמטת הפרטים המזהים, מבלי שהאינטרס הציבורי יימצא ניזוק.

⁷⁸ דברי השופטת ביניש בפרשת האגודה לזכויות האזרח, פסקה 17.

⁷⁹ ר' למשל בעניין זומר.

כמו כן, ברי כי גם מקום בו קיים אינטרס ציבורי בפרסום הפרטים המזהים (למשל, במקרים בהם קיים עניין ציבורי בזהות בעל הדין), יש לאזנו מול האינטרסים או הזכויות האחרים הצריכים לעניין. יחד עם זאת, ניסיון החיים מלמד שידיעות על התדיינויות והחלטות שיפוטיות שיש בהן עניין ציבורי מגיעות לציבור באמצעות דיווחים בתקשורת ובאתרים ברשת האינטרנט.

פיקוח, בקרה וביקורת

חשיפת תוצרי ההליכים המשפטיים לעינו הבוחנת של הציבור הרחב מבטיחה את יכולתו של הציבור לפקח ולבקר אחר פעילותן של הרשויות, ומהווה "אחת הערובות העיקריות לתקינותו של ההליך המשפטי", כנגזרת מעיקרון פומביות הדין.⁸⁰

כמו כן, חובת פרסום פסקי-דין והחלטות בתי המשפט מחייבת את השופטים לייצר החלטה שתעמוד במבחן הביקורת הציבורית וכן מהווה גורם מרתיע מפני קבלת החלטות שרירותיות ובשל כך היא תורמת "לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסיום ההליך".⁸¹

על כך יש להוסיף כי גילוי השמות בפסקי-דין והחלטות בתי המשפט מוסיף כלי משמעותי לארגון הכלים העומד לרשות הציבור לצורך פיקוח ובקרה על ההליכים השיפוטיים: כך יכול הציבור לעמוד על הקשרים שבין בעלי הדין לבין השופט היושב בהליך או עורכי הדין המייצגים, ואף להעלות – בהתאם לצורך – טענות בדבר ניגודי עניינים ביניהם.⁸²

בנוסף, גילוי השמות או זהות בעלי הדין מאפשר התחקות "רחבה יותר" – למשל אקדמית – אחרי מגמות שיפוטיות ואף אחרי הטיות שיפוטיות במסגרת התנהגות בתי המשפט כלפי בעלי הדין השונים לאורך הזמן. כאן המקום להעיר כי לנגישות לשמות יש חשיבות במסגרת הבקרה על השוויון ביחס השיפוטי. במקרים מסוימים, שמות עשויים לרמוז במידת קירוב על מין, לאום או מוצא אתני, ואלו עשויים להיות בעלי חשיבות מיוחדת בעבור העוסקים במחקר על בסיס תפיסות הנעוצות בזרמים ביקורתיים, המתמקדים למשל בהבדלי לאום או מגדר.

בהקשר זה, יש להעיר כי פיתוחו של המשפט מותנה, בין היתר, בקיומה של ביקורת אקדמית מקצועית, המסוגלת לנתח את הפסיקה, להצביע על כשליה, על מגמות בפסיקה, על תוצאותיה החברתיות, הכלכליות וכדומה. ביקורת זו משמשת חומר רב לשופטים בבואם לשנות את ההלכה המשפטית או לקבוע הלכה חדשה, ואף עשויה לשמש כתמריץ לשינויי חקיקה ולשינוי מדיניות. קיומה של ביקורת אקדמית יעילה מותנה בהנגשה מלאה של הפסיקה לחוקרים: הנגשה חלקית חושפת בפני החוקר תמונה משפטית חלקית, ועלולה אף לעורר חשד בדבר היות הפרסום סלקטיבי

⁸⁰ דברי השופט מצא בע"פ 353/88 וילנר נ' מדינת ישראל פ"ד מה (2) 444, 450.

⁸¹ ר' בענין יצחק.

⁸² עניין יהל, פסקה 13; ראו והשוו: יגאל מרזל דיני פסלות שופט 264-268 (2006); וראו דוגמא למקרה מסוג זה: עניין לנדה.

או מגמתו.⁸³ ומנגד ביקורת אקדמית יעילה לא מחייבת בהכרח פרסום מלא של הפסיקה לציבור הרחב.

הגברת אמון הציבור במערכת השפיטה

פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות משרת תפקיד מרכזי בהבטחת מראית פני הליך עשיית הצדק.⁸⁴ הלכה למעשה, הפרסום הינו חיוני "לתקינותה של מערכת המשפט כולה ולהבטחתו של אמון הציבור בה".⁸⁵ טעם זה גם הוא מהווה נדבך מרכזי במסגרת עיקרון פומביות הדין.

ביחס לפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות, ניתן לציין כי בפרסום הפרטים המזהים יש כדי לתרום להגברת האמון הציבורי במערכת השפיטה ביחס להיעדר הטיות באופן שבו בתי המשפט נוהגים כלפי בעלי דין עם מאפיינים כאלה או אחרים לאורך זמן.

הנגשת הידע המשפטי

פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות משמש מרכיב חיוני בהנגשת הידע המשפטי לציבור: "לפרסום של החלטות ופסקי-דין חשיבות רבה. ההכרה והלימוד של פסקי הדין הם שמאפשרים לציבור המתדיינים והמתדיינות ולבאי כוחם ללמוד לעומק מצבים משפטיים, לנתחם ולעשות בהם שימוש".⁸⁶ כמו כן, פרסום של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות מאפשר לאזרחים להכיר בצורה טובה יותר את דרישות החוק, ומאפשר להם לכוון את התנהגותם בהתאם לדרישות אלו.

על כך יש להוסיף כי בפרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות יש כדי לשיפור משמעותי ברמה המקצועית של השרות המשפטי במדינה, וכן לתוספת יעילות וחסכון ניכרים בזמנם של העוסקים במקצוע, על כל מגוריו ומישוריו.⁸⁷

על פני הדברים, אין בפרסום הפרטים המזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות כדי לתרום לערך זה.

אזהרת הציבור

גילוי השמות בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות עשוי להזהיר את הציבור מלהתקשר עם אדם מסוים, כיוון שנמצא כי פשע או עוול, או שהפר חוזה; הדברים מקבלים משנה תוקף שעה שמדובר באישיות ציבורית, או בהליך בעל עניין ציבורי.

⁸³ ר' הפסקים הסמויים מן העין, עמ' 607.

⁸⁴ ראו דברי השופטת ביניש בעניין האגודה לזכויות האזרח פסקה 18, ובאסמכתאות שם.

⁸⁵ דברי השופטת ביניש בעניין האגודה לזכויות האזרח שם, וראו גם דבריה בבג"ץ 258/07 ח"כ זהבה גלאון נ' ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון, פסקאות 6-7 (נבו, 6.2.2007).

⁸⁶ ר' רות הלפרין-קדרי ועדי בלוטנר, "תורת הנסתר" עורך הדין אפריל 2013, 112, 112.

⁸⁷ ר' לשם השוואה דין וחשבון הוועדה לאיחזור מידע משפטי ממוחשב, בראשות השופט לויט, עמ' 2 (1990).

התחקות אחר טענות עבר של בעלי דין ועדים

לחשיפת השמות עשויה להיות חשיבות גם במובן המשפטי ה"צר", כמו לעניין האפשרות להעלות טענות השתק למיניהן, שכן היא מאפשרת להתחקות אחר טענות עבר שהעלו בעלי-הדין, עדים או חוות דעת של עדים מומחים. חשיפת השמות עשויה גם לסייע לאתר תובעים סדרתיים – למשל, כאלה שמגישים תביעות השתקה כדי להשתיק את מבקריהם, או כדי לאתר ראיות על הפרות שיטתיות של נתבעים, כמו, למשל, מעסיקים.

יעילות משקית ותועלות ציבוריות

כהנחת מוצא, בזרימת מידע חופשי יש כדי לשכלל את השוק ולהגדיל את רווחת הצרכן. כפועל יוצא, מדיניות פרסום מרחיבה נתמכת בשיקולים של יעילות משקית והקצאת משאבים יעילה מבחינה חברתית, המסייעים למשל ליכולת לקבל החלטות הנוגעות להתקשרויות חוזיות ואחרות על סמך הערכת סיכונים מלאה ושלמה. יש גם לתת את הדעת על התועלות החברתיות שעשויות לצמוח מהנגשת המידע המצוי בפסקי-הדין. המציאות מלמדת כי מידע המונגש לציבור הוא נכס העשוי לשמש יזמים יצירתיים שיפיקו תועלת ציבורית רבה מהמידע הנמסר.⁸⁸

עם זאת, יש לשאול האם האינטרס האמור נפגע באופן משמעותי ככל שפרסום פסקי-דין ייעשה ללא השמות.

נוחות באזכור ואחזור הלכות משפטיות

בגילוי שמות בעלי הדין בפסקי-דין ובהחלטות בית המשפט יש כדי להקל באזכור הלכות משפטיות כנהוג בתרבות המשפטית בישראל, אשר ינקה את מקורותיה מהמשפט המקובל. לצד האמור, יוער כי משקלו של אינטרס זה, ככלל, הינו נמוך⁸⁹ וניתן לממש פתרון טכנולוגי אשר ייצר שם ייחודי וקל לציטוט וזכירה על ידי אדם לכל פסק דין.⁹⁰

פגיעה בפרטיות

מנגד עומדת הטענה המשמעותית אשר בשלה הוקמה ועדה זו – ההגנה על פרטיותו של אדם. פרסום של פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות פוגע בפרטיותם של המעורבים בכל הליך משפטי.

⁸⁸ ר' למשל עמותת "הסדנא לידע ציבורי" שהקימה כלים אינטרנטיים כגון "תב"ע פתוחה" (<http://opentaba.info>) –

מיזם למיפוי תכניות בניה עירוניות באופן ידידותי למשתמש, הנעזר במידע מרשות מקרקעי ישראל.

⁸⁹ ר' בהקשר זה דבריו של השופט רובינשטיין בעניין הפול, פסקה ט': "איני סבור שהטענה ה"אזכורית", קרי, ככל שהפרסום יהא ב"פלוני" בלבד תהיה אפשרות נוחה לאזכור הלכות שיפוטיות, אכן תופסת. אי נוחות זו אינה יכולה להיות שקולה כנגד הפגיעה החמורה בפרטיות, ו"הראש המשפטי ימציא פטנטים" לאזכור ראוי של הלכות".

יודגש כי האמור אינו מתייחס רק לצדדים לדיון המשפטי. לעתים מתגלה מידע אישי רגיש על צדדים שלישיים, שלא בטובתם כגון: קורבנות עבירה ועדים במשפט.

כאן המקום לשוב ולהדגיש כי זכות האדם לפרטיות הינה זכות יסוד בעלת מעמד חוקתי, והיא מעוגנת בדברי חקיקה שונים. לא אחת עמד בית המשפט העליון על כך שהזכות לפרטיות היא "מהחשובות שבזכויות האדם בישראל"⁹¹, "ש"היא אחת החירויות המעצבות את אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי והיא אחת מזכויות העל המבססות את הכבוד והחירות להן זכאי אדם כאדם, כערך בפני עצמו"⁹².

יש לתת את הדעת לכך שפוטנציאל הפגיעה בפרטיות מתעצם לאור הנגשת החלטות השיפוטיות באינטרנט. המאגרים שנוצרו כמו גם קלות איתור המידע במנועי חיפוש, יצר "עליית-מדרגה" חריפה בפגיעה בפרטיותם של בעלי-הדין, בהיבטים שונים הנגזרים ממאפייני הרשת, כמפורט לעיל.

נוסיף על כך שבעידן המידע עתיר ניתוחי "ביג דאטה" מתוחכמים, היכולת לדלות ולהפיק מידע רגיש על אודות אדם, ממקבץ נתונים אשר כל אחד מהם כשלעצמו נראה על פניו ניטראלי וחסר חשיבות – הולכת ומשתכללת.

שיקולי אפליה

ישנם אמצעים טכנולוגיים ושירותים בתשלום המאפשרים להשפיע על סדר הופעת תוצאות החיפוש, למשל באמצעות קידום אתרים (תחום זה מכונה Search Engine Optimization – SEO), המציעים לאזרחים לשפר את תוצאות החיפוש על אודותיהם בדרך של יצירת תכנים נוספים, חיוביים, המובילים לדחיקת התוצאה השלילית מתוצאות החיפוש הראשונות.

שירותים אלו עשויים להוביל למצב בלתי-רצוי בו אזרחים מתוחכמים או בעלי ממוך יוכלו לנהל את הנראות הדיגיטלית שלהם כך שרק מידע חיובי על אודותם יופיע בתוצאות החיפוש. מצב זה עשוי להוביל, הלכה למעשה, לאפלייתם לרעה של אלו שהממוך אינו בכיסם, כפועל יוצא מהנגישות הדיגיטלית לפסקי-הדין בהם נזכרו.

פגיעה באינטרסים או בזכויות אחרות של המעורבים

פרסום שמות בהקשרים שליליים עלול לפגוע באינטרסים ובזכויות נוספות, לדוגמה בזכות לשם טוב או בחופש העיסוק. ראוי לתת את הדעת על השלכות אלו ולבחון האם מדובר בתוצאה שמבחינה נורמטיבית ניתן לראותה כמוצדקה ומאוזנת לאור האינטרס הקונקרטי בפרסום החלטות שיפוטיות באופן מזהה.

⁹¹ ר"ע"פ 1302/92 מדינת ישראל נ' נחמיאס פ"ד מט(3)309, 353.

⁹² ר"ע"פ 2963/98 גלעם נ' מדינת ישראל, תק-על(2)99, 1149, 1154.

אפקט מצנן על זכות הגישה לערכאות

כאמור, פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות מעלה חשש כי הפרסום הצפוי ירתיע בעלי דין מפנייה לערכאות, גם כאשר יש להם זכות לגיטימית בדין – דהיינו, יצירת אפקט מצנן. כפי שציין, למשל, השופט שנלר: "ניתן למצוא כי אם לא נשמור על הזכות לפרטיות, הרי שאף זכות הגישה לערכאות תמצא חסרה, באופן שהציבור יירתע מלגשת לערכאות, אם ידע מראש כי פרטיותו תיפגע." ⁹³

ניתן לעלות על הדעת, בהקשר זה כדוגמא, מצב בו עובד יירתע מנקיטת הליכים משפטיים כלפי מעסיקו (מקום בו העובד סבור כי מעסיקו קיפח אותו), מן החשש כי נגישותו של פסק-דין באינטרנט עלולה להרתיע מעסיקים פוטנציאליים מלהעסיקו בעתיד.

במילים אחרות, לפרסום שמות מעורבים בפסקי-דין ובהחלטות שיפוטיות יש אפקט מצנן על פניה לערכאות, ויש בה כדי להציב חסם בפני מימוש זכויות ופגיעה דה-פקטו בזכות הגישה לערכאות, שהינה בעלת מעמד חוקתי. ⁹⁴

עניינים פליליים

בדיון על אודות פרסום שמות הצדדים בהליכים פליליים (להבדיל מפרסום שמות הקורבנות או המעורבים האחרים בהם הנטייה לשמור על פרטיותם גדולה יותר), נדמה כי מספר טעמים, שהוזכרו לעיל, מתחדדים על רקע ייחודיותם של הליכים כאמור.

בהליכים פליליים ישנם שני אינטרסים מרכזיים המתנגשים - הראשון נוגע בעיקרו לצורך לאפשר שיקום של עבריינים ועל אחת כמה וכמה מי שלא הורשעו בדין או שנוהלו נגדם הליכים משפטיים מקדמיים (כגון מעצר), מבלי שהוגש כתב אישום, והשני נוגע לחשיבות ההרתעה וההתרעה של הציבור ביחס למעשים שהוחלט לנהל בגינם הליכים משפטיים.

חוק המידע הפלילי אשר נקבע על בסיס מסקנות ועדת קנאי, ⁹⁵ קובע כי מידע פלילי חסוי, לא יימסר אלא לפי הוראות אותו חוק. סעיף 35(א) לחוק זה קובע שמי שנמסר לו מידע פלילי לפי החוק ישמרנו בסוד. סעיף 38(א) לחוק המידע הפלילי קובע שמי שאינו זכאי לקבל מידע פלילי מסוים, או ככלל, על פי דין, לרבות מידע על פרט רישום שהתיישן או שנמחק, לא יביא אותו בחשבון בין שיקוליו בקבלת החלטה וכן לא יביא בחשבון מידע נוסף הנוגע למידע הפלילי האמור. בחוק קוצרה תקופת

⁹³ עניין פלוני, פסקה 20, עניין יצחק; וכן בעניין פלוני שם נאמר על ידי השופט כהן כי "יתכן אף שקיים אינטרס ציבורי הפוך, כלומר אינטרס ציבורי שלא לפרסם את פרטיה האישיים של התובעת, וזאת כדי לא להרתיע תובעים פוטנציאליים בתביעות לפי חוק פלג"ד"; ר' גם עניין אלסקייק; בעניין גיל כתבה השופטת ליבוביץ: "יש לקוות, כי נוכח המגמה החדשה בפסיקה בעניין איסור פרסום שמו של נפגע במסגרת תביעת נזקי גוף... תחדל הרתיעה מפני בדיקה וקבלת חוות דעת בתחום הנפשי".

⁹⁴ ר' ע"א 733/95 ארפל אלומיניום בע"מ נ' קליל תעשיות בע"מ פ"ד נא(3) 31, 628-630; רע"א 2146/04 מדינת ישראל נ' עזבון המנוח באזל נעים (נבו, 30.5.2004).

⁹⁵ הוועדה לבחינת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981: דין וחשבון (2010).

ההתיישנות והמחיקה של רישומים פליליים. עיקרי החידושים בחוק, הם קיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה ומניעת זליגת מידע פלילי ושקילתו בידי מי שאינם זכאים לקבלו על פי דין, דבר שיש בו כדי לסכל את שיקומו של אדם, ולחתור תחת מטרת החוק.

על פניו, פרסום גורף של שמות נאשמים (גם כאלה שזוכו) בפסקי-דין ללא הגבלת זמן באמצעות האינטרנט סותר את עקרונות החוק. הלכה למעשה, נגישות המידע – המועצמת באמצעות האפשרות ליצירת מאגרי מידע ייעודיים – יוצרת מצב שבו המידע הנוגע לאדם שהורשע, או אף נעצר ובסופו של דבר לא הוגש נגדו כתב אישום, או שהוא זוכה, מפורסם, וזמין לכל, ולא תהיה לאלה אפשרות לשקם את חייהם, שכן עברם ירדוף אותם בכל חיפוש עבודה או מעבר למקום מגורים חדש. יתרה מכך, בעולם כזה אין משמעות למחיקת רישום פלילי או לחיסיון (סודיות) המידע.

נוסף על האמור, כאשר המידע מפורסם באינטרנט, באופן שאין בו שליטה על אופן הפרסום וההקשרים בהם מופיע מידע זה, ישנה לעתים העצמה של הסטיגמה השלילית המוטלת על הנאשם או העבריין, לדוגמא, אגב קישור השם לידיעות המחמירות את ההקשר מעבר לנסיבות ההרשעה הקונקרטיות.⁹⁶

מנגד נטען כי דווקא בהליכים פליליים, בו החליטה המדינה באמצעות באי כוחה, להעמיד לדין מי שהפר את החוקים שנועדו להגן על הציבור והסדר הטוב, יש חשיבות ביצירת הרתעה כלפי ההתנהגות העבריינית ובכלל זה מתן מידע לציבור אודות מי שנחשדו ונאשמו בביצוע עבירות כאמור. במובן זה ניתן לטעון כי ההסדר הקיים בחוק המידע הפלילי, נועד להסדיר את אופן ארגון המידע והנגשתו ביחס לרישום ולמרשם הפלילי, אך לא ניתן לפרש אותו בהרחבה באופן המונע פרסום כלשהו - ובכלל זה פרסום מתוך הליכי בית המשפט בין אם באמצעות פרסום ההחלטות ובין אם באמצעות התקשורת. חשיבות הפרסום נוגעת גם ליכולת של הציבור לוודא שמשפטם של נאשמים בפלילים מתנהל באופן הוגן ושקוף, ובכלל זה לברר האם לא קיימות הטיות שמקורם במאפייניו האישיים של הנאשם או של קורבן העבירה.⁹⁷

בנוסף לחשיבות ההרתעה הכללית, וליכולת לבקר את פעילות בתי המשפט אגב ניהול הליכים פליליים, פרסום פסקי-דין מרשיעים בעבירות מסוימות עשוי לסייע בהתמודדות עם התופעה הקשה

⁹⁶ כך, למשל, במקרה שנדון בצרפת, הואשם מנכ"ל חברת גוגל בהוצאת דיבה מכיוון ששירות ההשלמה האוטומטי של גוגל הציע את מונחי החיפוש "שטני", "אונס", "כלא", ו"אנס" כאשר שמו של אדם מסוים הוכנס לתיבת החיפוש. אותו אדם הורשע בעבירה קלה יחסית של הטרדת קטין, אשר בגינה הוטל עליו מאסר על תנאי בלבד, אך ההרשעה הובילה כאמור לכך שמנוע החיפוש הפופולרי הציע בצמוד לשמו מונחי חיפוש חמורים הרבה יותר מההרשעה עצמה, שפגעו באופן קשה במוניטין שלו ובקשריו החברתיים ר' See Seth Weintraub, French Court Convicts Google CEO Eric Schmidt of Defamation, Cnnmoney (sept. 26, 2010, 11:54 am), <http://tech.fortune.cnn.com/2010/09/26/french-court-convicts-google->. Google, Webmaster Tools Help, About Privacy, ceo-eric-schmidt-of-defamation

⁹⁷ ר' פסק דינו של השופט הנדל בעניין קטיעי; כן ר' לשם השוואה מהמשפט האמריקאי: *Press-Enterprise Co v. Superior Court of Cal.*, 464 U.S. 501, 508 (1984); *Globe Newspaper Co. v. Superior Court*, 457 U.S. 596, 606 (1982); CAL. WELF. & INST. CODE § 827.5 (LexisNexis 2013); *U.S. v. L.M.*, 425 F.Supp.2d 948, 953-56 (N.D. Iow. 2006).

של אותן עבירות ולעודד הגשת תלונות עתידיות (למשל עבירות מין, או הונאה). בהקשר זה ניתן להצביע על ערך בפרסום הפרטים לטובת הגשמת האינטרס הציבורי של הרתעה ומניעת עבריינות. עוד יש לציין כי בניגוד לחשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום, או אף נאשם לאחר הגשת כתב אישום, לאדם המורשע בפלילים לא עומדת כבר חזקת החפות. לפיכך, האינטרס הציבורי בפרסום המידע המזהה, בוודאי במקום בו אדם הורשע בפלילים, עשוי לגבור על האינטרס הפרטי של האדם שהורשע כי פרטיו לא יפורסמו.⁹⁸

⁹⁸ ר' עניין אזולאי.

פרק רביעי – המלצות חברי הוועדה

מבוא

בפרק זה נציג את המלצות חברי הוועדה.

ההמלצות מובאות כאן במלואן, תוך מתן ביטוי לעמדת המיעוט, כמו גם לסוגיות בהם חברי הוועדה התייחסו לדגשים שונים אגב הפתרון שקיבל את תמיכת רוב חברי הוועדה.

חברי הוועדה נחלקו בעמדותיהם ביחס לפרסום פרטים מזהים בפסקי דין. ככלל, מרבית חברי הוועדה סברו שיש להמליץ על שינוי אופן פרסום פסקי הדין כך שיושמטו פרטים מזהים בפרסום החלטות שיפוטיות, בעוד פרופ' לימור, חבר הוועדה, סבר שאין לשנות את המצב הקיים. עמדתו מובאת בהרחבה לאחר פירוט עמדות הרוב. עם זאת, ביחס לפרסום פרטים מזהים בהחלטות שיפוטיות בהליכים פליליים, המחלוקת בין חברי הוועדה היתה גדולה יותר, כמפורט בהמשך.

בנוסף, חבר הוועדה עו"ד דן חי סבר שיש להטות את הכף עוד יותר לטובת הזכות לפרטיות, ולהציע תיקון חקיקה, כמפורט בחלק המציג את עמדתו בעניין זה.

מסגרת הדיון – אופן פרסום החלטות שיפוטיות

חברי הוועדה סברו כי הצורך במתן מענה לשאלה האם יש מקום לשנות את אופן הפרסום ולהשמיט פרסומם של פרטים מזהים בהחלטות שיפוטיות, מקורו בהתפתחות המרחב המקוון והיכולת לאתר על נקלה מידע המצוי בו, כמו גם לבצע עיבודים מתוחכמים במידע המפורסם. כיום ניתן לבצע איתור מהיר וקל של מידע על אודות אדם פרטי, בהיקף ובכמות שלא היתה בעבר. היכולות של המאגרים הממוחשבים והתפתחות האינטרנט, בשילוב עם השתכללות היכולות של מנועי החיפוש, דורשים חשיבה מחודשת לגבי אופן פרסום פסקי דין.

לדעת מרבית חברי הוועדה, המענה הנדרש למציאות שנוצרה צריך להיות אגב דיון בהסדרת אופן פרסום פסקי-דין על ידי הנהלת בתי המשפט ובמאגרים המשפטיים המקבלים את פסקי הדין מהנהלת בתי המשפט, ולא ביצירת הסדרים חדשים המרחיבים את הוראות איסור הפרסום למקרים נוספים. הסדרת אופן פרסום ההחלטות השיפוטיות, יכולה לשנות את חוסר האיזון הקיים היום בין הערכים המתנגשים שנוצר בשל השתכללות המאגרים הממוחשבים, יכולות החיפוש והאחסון, ואשר גורם להעדפה דה פקטו של פומביות הדיון על פני הפגיעה בפרטיות, גם במקום בו פרסום השמות אינו מקדם את הרציונאליים שבבסיס פומביות הדיון. מרבית חברי הוועדה סברו כי דיון והמלצות ביחס לקביעת איסורי פרסום נוספים, הוא דיון שאינו נדרש בהכרח ויש בו להטות את הכף יתר על המידה לטובת הזכות לפרטיות על פני פומביות הדיון. משמעות הדברים שהנהלת בתי המשפט, המפרסמת את פסקי הדין לציבור לא תפרסם את פסקי הדין עם הפרטים המזהים ובהתאמה לא תעביר את פסקי הדין עם הפרטים המזהים למאגרים המשפטיים. ההחלטה לא מתייחסת לפרסום הפרטים המזהים על ידי גורמים פרטיים וכלי תקשורת. ככל שאלה יפרסמו את פסקי הדין עם

פרטים מזהים, באופן שפוגע בפרטיות של המתדיינים. במקרים אלו, התרופה תהיה במסגרת החקיקה הקיימת, כולל חוק הגנת הפרטיות וחוק איסור לשון הרע.

עו"ד חי ועו"ד גרסון סברו כי יש להטות את הכף עוד לטובת הזכות לפרטיות ולא להסתפק בדיון בשאלה על אודות אופן הפרסום, אלא להחמיר ולשנות את ברירת המחדל כך שכלל פרסום מידע פרטי מזהה יהיה אסור גם אם נעשה ביחס לפסק דין מסוים או אגב דיווח מאולמות המשפט שלא נעשו בידי גורם שיפוטי, וכי ההגנות על פרסומים אלה יוכפפו לדרישת תום הלב ויותנו בקיומו של אינטרס המוגן בסעיף 18(2) לחוק הגנת הפרטיות, או בקיומו של עניין ציבורי כמפורט בסעיף 18(3) לחוק.

הערות מקדימות

סוג הפרטים שיימחקו

בדיון על אודות פרסום או אי פרסום פרטים מזהים בהחלטות שיפוטיות, חברי הוועדה מתייחסים בהמלצתם לפרטים הבאים:

1. שם פרטי ושם משפחה.
2. מספר תעודת זהות / דרכון.
3. מספר טלפון.
4. כתובת
5. כתובת דואר אלקטרוני
6. מזהה אלקטרוני ייחודי אחר

מיעוט חברי הוועדה (עו"ד בן מאיר-שלום ועו"ד גרסון) סברו שיש להוסיף על הפרטים המזהים גם תאריך לידה. לעומתם, מרבית חברי הוועדה סברו כי אין מקום להתייחס לתאריך לידה משני טעמים: הן מהטעם שסביר להניח שהופעת פריט מידע כאמור בהחלטה שיפוטית, רלוונטי למתן ההחלטה, והן מהטעם שקיים קושי טכני לאבחן בין תאריך לידה, שאינו מופיע כמאטה דאטה בתיק המשפטי, לתאריך אחר לעניין ביצוע מנגנון מחיקה אוטומטי.

ככלל במקום בו מדובר בשינוי ברירת המחדל, ובמחיקת פרטים מזהים – אלו הפרטים אליהם מכוונים חברי הוועדה. חברי הוועדה סברו כי לא די בהתייחסות רק לפרסום שמו של אדם, מהטעם שכל הפרטים שנמנו מאפשרים זיהוי פשוט של אדם, גם ללא ציון השם לצדו. פרטים אלו מהווים מעין "מפתח" לזהותו של אדם. בנוסף, קל באופן יחסי להתמים את פרטי הזיהוי הבאים באופן אוטומטי או אוטומטי בחלקו.

בדיוני הוועדה עלתה השאלה האם על הוועדה להתייחס בהמלצותיה גם לשאלת התממה של מזהים עקיפים כגון תיאור מקום עבודתו של אדם, תיאור נסיבות ייחודי שיש בו כדי לזהות אדם ועוד. בעניין זה מרבית חברי הוועדה סברו כי אין לגבש המלצות בעניין זה משני טעמים –

1. בהינתן שהוועדה מבקשת לתת מענה לפגיעה בפרטיות שנוצרה לאור קלות האיתור של מידע על אדם במאגרי מידע ממוחשבים של החלטות שיפוטיות, מזהים עקיפים, אינם ניתנים לאיתור בקלות במערכות הממוחשבות. כלומר, ייתכן כי מן דהוא יקרא פסק דין וידע לזהות את הגורם המעורב, אולם הדבר אינו מתאפשר באמצעי חיפוש קל ויחיד כפי שנעשה בפרטי המידע המזהים באופן ישיר;

2. אין מענה טכנולוגי או ארגוני פשוט היכול להבטיח התממה של מזהים עקיפים, ועל כן אין מקום להניח לפתחם של משרד המשפטים והנהלת בתי המשפט המלצות שאינן בנות יישום.

על עמדה זו חלקו עו"ד הכהן, עו"ד חי, עו"ד גרסון ועו"ד בן מאיר-שלוש שסברו כי על הוועדה להתייחס גם לסוגיית המזהים העקיפים ולהמליץ בפני הנהלת בתי המשפט שיתנו דעתם לסוגיה זו באמצעות העלאת מודעות בקרב השופטים ליכולת זיהויו של אדם על פי מידע עקיף (קרי - שינוי אופן כתיבת החלטות), מקום בו מידע זה אינו חיוני לציון במסגרת החלטה, כך שלא ניתן יהיה לזהות את הגורמים המעורבים גם באמצעות פרטי מידע עקיפים.

תחולת ההמלצות על צדדים שלישיים

מרבית חברי הוועדה סברו כי הדיון בדבר פרסום פרטים מזהים אינו מוגבל אך לצדדים לדיון, אלא גם לצדדים שלישיים כגון עדים, קורבנות עבירה וכד'. הטעם לכך הוא כי פסקי דין עלולים לחשוף גם מידע פרטי – לעתים רגיש – על צדדים שלישיים. במקום בו נדונה השאלה האם יש מקום להגן על פרטיותם של מי שהם צד לדיון, נדרש אף ביתר שאת להגן על פרטיותם של צדדים שלישיים אשר לא פעם נקלעו להליך המשפטי שלא בטובתם.

מרבית חברי הוועדה סברו כי יש להחריג את הכלל ביחס לצדדים שלישיים מסוימים ובהם עדים מומחים, נציגים מקצועיים מגופים ציבוריים ובאי כח הצדדים. ביחס לגורמים אלו, סברו חברי הוועדה כי ישנה חשיבות בפרסום פרטיהם המזהים כמי שמגיעים לפתח בית המשפט בזכות המומחיות שלהם, ולא בשל הרקע הפרטי-אישי. לשיטתם ישנה חשיבות כי קביעות ואמירות שיפוטיות ביחס לעד מומחה או עו"ד מייצג, תובאנה בצמידות לזיהוי הגורם השלישי וזאת על מנת שהציבור יוכל להעריך את הרזומה של המומחה בראיית בית המשפט ולקבל החלטות מושכלות ככל שיש מי שמבקש להישען על מומחים אלו.

עו"ד דן חי סבור כי אין להחריג את העדים המומחים ובאי כוחם של הצדדים מכלל הצדדים השלישיים להליך, במובן זה שגם פרטיהם המזהים יותממו.

תחולת ההמלצות ביחס לעבר

חברי הוועדה סברו כי המלצות הוועדה צריכות לחול מעתה ואילך. בהינתן שהמענה נוגע לאופן פרסום פסקי הדין, ולא לאיסור פרסום, ממילא ההוראה תחול מעתה ואילך ולא כלפי עבר.

שיקול דעת שיפוטי

כל חברי הוועדה סברו כי יש להותיר שיקול דעת שיפוטי המאפשר מתן החלטה של ההרכב היושב בדין ביחס לפרסום השם או הפרטים הנוספים בתיקים שבהם ההרכב סבור שנכון לעשות כן, באופן יזום או לפי בקשה.

בדיון על ההסדר הראוי, שקלו חברי הוועדה שיקולים עקרוניים ותיאורטיים. גם אם ברמה התיאורטית נטתה הכף לצד זה או אחר, אין בהכרעה זו כדי לאיין את האפשרות כי במקרה מסוים האיזון בין האינטרסים השונים יטה לצד אחר. לפיכך מוצע להותיר שיקול דעת בידי השופט הדן בתיק, ביחס לאופן פרסום הפרטים המזהים בהחלטות השיפוטיות.

במובן זה המלצות הוועדה הן בגדר "ברירת המחדל" מכאן ולהבא, כאשר בכל מקרה יכולים הצדדים לבקש מבית המשפט ובית המשפט רשאי יהיה לשנות את ברירת המחדל ביחס לאופן פרסום ההחלטות השיפוטיות. החלטה כאמור יכול שתקבל ביחס לכלל ההחלטות בתיק או ביחס להחלטות מסוימות.

חברי הוועדה סברו כי אין מקום להגביל את שיקול הדעת השיפוטי ועל כן הוועדה אינה מונה את השיקולים הקונקרטיים בבוא בית המשפט להפעיל את שיקול דעתו בעניין זה.

חריגים לברירת המחדל

כל חברי הוועדה סברו כי ביחס לסוג מסוים של צדדים, אין לשנות את ההסדר הקיים. לגבי הגורמים המנויים מטה סברו חברי הוועדה כי גם אם תתקבל המלצתם ואופן פרסום שמות בעלי הדין בהחלטות השיפוטיות ישתנה, ישנה הצדקה להמשיך ולפרסם את שמות הגורמים המפורטים מהטעמים המצויינים להלן –

1. **רשויות ציבוריות ותאגידים** – בהינתן שחוק הגנת הפרטיות אינו חל על תאגידים, אין הצדקה לשנות את המצב הקיים לטובת "הגנה" על גופים אלו. התכליות בבסיס פומביות הדיון והרצון ליידע את הציבור בדבר התנהלות גופים מאוגדים, בוודאי כאלו הפועלים כרשות מנהלית, אינם נדרשים להיות מצומצמים או מאוזנים אל מול זכויות אחרות, בוודאי לא כאלו שיש בהם כדי לשנות מהמצב הקיים. להפך, תכליות אלו אף מתחזקות כאשר הגורם הרלוונטי הוא רשות ציבורית או תאגיד.

2. **נבחר ציבור ועובדי ציבור בכירים** – במקום בו ההליך המשפטי נוגע למילוי תפקידים הציבורי, סברו חברי הוועדה כי יש לשנות את ברירת המחדל, ולהורות כי השמות של נבחר ציבור ועובדי ציבור בכירים, יפורסמו בהחלטות השיפוטיות. עו"ד גרסון ועו"ד הכהן, בדעת מיעוט, סברו כי יש לשנות את ברירת המחדל ביחס לכל עובד ציבור שההליך המשפטי נוגע במילוי תפקידו, ולא רק לעובדי ציבור בכירים וזאת בשל האינטרס הציבורי בפרסום מידע זה, וחשיבות הביקורת הציבורית על עבודת הרשויות.

3. **בעלי רישיונות** – במקום בו ההליך המשפטי נוגע להתנהלות בעל הרישיון לפי דין במסגרת הרישיון שניתן לו – כגון רופא או מטפל, סברו מרבית חברי הוועדה כי יש מקום לשנות מברירת המחדל ולהמליץ כי שם בעל הרישיון יפורסם. הטעם לכך הוא במחויבותם של בתי המשפט להזהיר את הציבור מקום שאדם נחזה כפועל באופן תקין במסגרת הרישיון שניתן לו. בנוסף, פרסום השם עשוי להוביל להגשת תלונות נוספות ולחשיפת דפוס התנהלות, ככל שזה קיים. עו"ד דן חי בדעת מיעוט סבור כי גם במקרים אלו אין לפרסם את שמו של בעל הרישיון.

חלוקה על פי סוג ההליך השיפוטי

הליכים אזרחיים

מרבית חברי הוועדה סברו כי יש להמליץ כי ככלל החלטות שיפוטיות הניתנות במסגרת הליך אזרחי, יפורסמו בהשמטת הפרטים המזהים. פרופ' לימור ועו"ד חי סברו שיש לשמר את המצב הקיים, כל אחד מסיבותיו הוא, כמפורט בדעת המיעוט בסוף הדו"ח.

ביחס לפרסום תובענות ייצוגיות מרבית חברי הוועדה⁹⁹ סברו כי יש מקום להותיר את פרסום שמות הצדדים בתובענות ייצוגיות משני טעמים: הראשון, חשיבות הידיעה בדבר תובעים חוזרים בתחום זה. והשני, טמון באופיה של התובענה הייצוגית בה התובע תובע בשם קבוצה, ולכן יש אינטרס משמעותי בפרסום שמו. כמו כן ככלל, תובענות ייצוגיות אינן כאלה החושפות התנהלות אישית, ועל כן העילה שהטתה את הכף לאי פרסום השמות בהחלטות, אינה מתקיימת.

עו"ד בן מאיר-שלום ועו"ד הכהן סברו בדעת מיעוט כי ברירת המחדל המוצעת צריכה להשתנות גם ביחס לפרסום שמות התובעים והנתבעים בתביעה נגזרת של חברה ציבורית ובהליכים דומים בהם יש ציבוריות טבועה.

⁹⁹ למעט עו"ד גרסון שהתנגד.

הליכים פליליים

ביחס לפרסום החלטות שיפוטיות בהליכים פליליים נחלקו חברי הוועדה. המחלוקת נסבה סביב המציאות שנוצרה בה פרסום החלטות שיפוטיות במאגרים ממוחשבים, מאפשרת איתור מידע על עברו הפלילי של אדם גם במקום בו הרציונל של חוק המידע הפלילי סבר כי יש מקום שלא להביא מידע זה לידיעת הציבור – ובוודאי למשך זמן בלתי מוגבל כפי שקיים היום. לדוגמא, פרסום החלטה שיפוטית עם שמות הצדדים בשלב המעצר כאשר לימים הוחלט לא להגיש כתב אישום כנגד העצור; המשך פרסום ביצוע העבירה לצד שם המבצע על אף חלוף תקופת ההתיישנות ולעתים אף תקופת המחיקה וכד'. מאידך נתנו חברי הוועדה את דעתם למאפיינים המיוחדים של ההליך הפלילי.

ככלל, הסכימו חברי הוועדה כי לו היה פתרון טכנולוגי המאפשר את פרסום המידע המזוהה בזמן אמת, תוך מחיקת המידע המזוהה בחלוף תקופת ההתיישנות בכלל העותקים שנוצרו – היה זה הפתרון המיטבי. פתרון כאמור היה מאפשר לאזן בין הרציונאלים המיוחדים לעניין ההליך הפלילי, בו המדינה היא המאשימה, המצדיקים פרסום שמות נאשמים, אל מול הזכות לפרטיות וההגנה על העקרונות המבקשים תיקון, כמעוגן בחוק המידע הפלילי. עם זאת, באין פתרון כאמור, נחלקו חברי הוועדה מה מכריע את הכף לפיו הוועדה תגבש המלצותיה.

מרבית חברי הוועדה סברו כי יש להעדיף את הזכות לפרטיות ואת העקרונות של חוק המידע הפלילי ותקנת השבים.

גם במקרה זה, היו בין חברי הוועדה שביקשו לייצר דיוק והתאמה ביחס להוראות הפרסום ולא להותיר ברירת מחדל רחבה ללא חריגים.

שניים מחברי הוועדה אשר סברו כי ברירת המחדל צריכה להשתנות (השופטת אנגלברג-שהם ועו"ד גרסון), סברו כי יש לקבוע חריגים לברירת המחדל שנקבעה. חריגים אלו, בהם יפורסמו פרטיו המזהים של נאשם שהורשע בהחלטות שיפוטיות, יהיו לשיטתם במקרים שהאינטרס הציבורי באזהרת הציבור או בהרתעה גוברים. לדוגמא: בעבירות מרמה ועושיק, אלימות קשה או עבירות אחרות הכרוכות בפגיעה פיזית או אחרת ביחיד, אשר מטבען או בשל נסיבות ביצוען מעלות חשש רצדיביזם.¹⁰⁰

עו"ד בן מאיר-שלום ועו"ד פינצ'וק סברו בדעת מיעוט כי הליכים פליליים מעוררים אתגר מיוחד בשאלת האיזון בין השיקולים המתחרים. פתרון אפשרי למתח שתואר לעיל הוא בהותרת הפרסום המזוהה על כנו, אך אופן הפרסום לא יאפשר חיפוש לפי פרטים מזהים או אינדוקס לפי פרטים מזהים על ידי מנועי חיפוש. ככל שחלופה זו לא תהיה ישימה, חברי דעת המיעוט סברו שיש לשנות את ברירת המחדל ביחס לעבירות הקלות, ולהותיר את פרסום השמות בהחלטות הנוגעות לעבירות חמורות. ניתן להקיש לעניין זה מסעיף 24 לחוק המידע הפלילי.

¹⁰⁰ למען הסר ספק אין באמור רשימה סגורה אלא הכוונה לכך שיש מקרים בהם האיזון ישתנה גם לשיטת חלק מחברי הוועדה שסברו כי ככלל לא יפורסמו פרטים מזהים בהחלטות שיפוטיות בהליכים פליליים.

לסיכום בעניין זה, מרבית חברי הוועדה סברו שיש להמליץ לשנות את ברירת המחדל בהליכים פליליים, ללא חריגים.¹⁰¹

הליכים מינהליים

ביחס לפרסום החלטות שיפוטיות בהליכים מנהליים, מרבית חברי הוועדה סברו כי יש להעדיף את הזכות לפרטיות על פני פומביות הדיון. הטעם לכך הוא כי הליכים מנהליים רבים חושפים מידע אישי על העותר או המערער. בהינתן המלצת הוועדה שאי פרסום פרטים מזהים יחול רק על אדם ולא על תאגיד. וכן המלצת הוועדה כי אי פרסום לא יחול על נבחר ציבור בהקשר לביצוע תפקידו, ממילא עתירות של עמותות או של נבחר ציבור – יפורסמו עם הפרטים המזהים. חריג לכך הוא בעתירות של עותר ציבורי, במקרה זה יש להותיר את פרסום השם על כנו.

פרופ' לימור ועו"ד חי סברו כי יש להותיר את המצב על כנו. מעבר לשיקולים המנויים בדעת המיעוט, סברו התומכים בעמדה זו כי ממילא ההליכים המינהליים טומנים בחובם היבט ציבורי שלפרטים ולנסיבות יש השלכות על הבנת ההכרעה השיפוטית ומכאן כי יש מקום להעדיף את האינטרס של פומביות הדיון על פני הפרטיות.

עיון ברשימת התיקים המתנהלים בבתי המשפט

הוועדה דנה בשאלה האם פרסום רשימת המשפטים המתפרסמת באתר נט המשפט וחשופה לכל, אינה פוגעת בתפיסה המצויה בבסיס ההמלצות של הוועדה להעדיף, ככלל, את הגנת הפרטיות של הצדדים לדיון על פני פומביות המידע.

בעניין זה נחלקו חברי הוועדה באופן שווה, מבלי להכריע לכאן או לכאן. יו"ר הוועדה ביקש להביא את שתי העמדות ללא המלצה המעדיפה אחת מהעמדות על פני השנייה.

מחצית מחברי הוועדה (השופטת כהן, פרופ' לימור, עו"ד בן מאיר-שלום ועו"ד פינצ'וק), סברו שיש להותיר את המצב על כנו על מנת שלא לפגום באופן רחב מדי בפומביות הדיון. כמו כן בהינתן שהוועדה הכריעה כי המענה לשאלות שהתעוררו אגב פרסום החלטות שיפוטיות במאגרים ממוחשבים הוא בהסדר הנוגע לאופן פרסום פסק-דין, ולא באיסור גורף לפרסום, ממילא אין להרחיב עוד את הסרת הפרטים המזהים באופן שעלול להקשות על הבאים בפתחו של בית המשפט לצורך ההתדיינות.

מחצית מחברי הוועדה (השופטת אנגלברג-שהם, עו"ד חי, עו"ד הכהן ועו"ד גרסון) סברו כי הותרת המצב על כנו, תאיין דה פקטו את הניסיון להגן על פרטיות הצדדים. מצב דברים זה מקורו בקלות בה ניתן להצליב בין רשימת התיקים המזוהה לפסקי-הדין המפורסמים – ובכך לצרף את שם הצדדים הראשונים להליך (גם אם לא את כל הצדדים או את הצדדים השלישיים) בקלות. לשיטתם,

בהינתן המספר המזהה של התיק שהוא נתון חד ערכי, ממילא הבאים לאתר הליך מסוים יעשו זאת בקלות.

בשל המחלוקת בעניין זה, הוועדה אינה ממליצה לשר המשפטים כיצד להכריע ביחס פרסום שמות הצדדים אגב פרסום רשימת התיקים.

הסדרי העיון

מנדט הוועדה ניתן גם ביחס לבחינת הסדרי העיון בתיקי בתי המשפט. בשל המורכבות הרבה של הנושא הראשי (שאלת פרסום פרטים מזהים בפסקי דין), הוועדה התמקדה בנושא זה, ולא עסקה בנושא הנוסף שענינו הסדרי העיון.

המלצות חברי הוועדה לשר המשפטים - סיכום

לאור האמור לעיל, חברי הוועדה ממליצים לשר המשפטים לשנות את הקיים ביחס לפרסום שמות ופרטים מזהים בהחלטות שיפוטיות, כמפורט להלן -

5. החלטות שיפוטיות יפורסמו בהשמטת הפרטים המזהים של המתדיינים בהליך השיפוטי, ושל צדדים שלישיים להליך, למעט במקרים החריגים שיפורטו.

לעניין זה "פרטים מזהים" הם -

- א. שם פרטי ושם משפחה.
- ב. מספר תעודת זהות / דרכון.
- ג. מספר טלפון.
- ד. כתובת.
- ה. כתובת דואר אלקטרוני.
- ו. מזהה אלקטרוני ייחודי אחר.

6. על אף האמור בהוראה הכללית, ככל שהמתדיין או הצד השלישי הוא אחד מאלו, המידע המזהה יפורסם -

- א. רשות ציבורית.
- ב. תאגיד.
- ג. עו"ד מייצג.
- ד. עד מומחה.
- ה. נבחרי ציבור ועובדי ציבור בכירים - ככל שההליך קשור למילוי תפקידם הציבורי.
- ו. בעלי רישיונות - ככל שההליך קשור להתנהלותם כבעלי רישיון.

7. על אף האמור בהוראה הכללית, שמות המתדיינים יפורסמו ככל שמדובר בהליך אזרחי שעניינו תובענות ייצוגיות ועותרים ציבוריים בעתירות מינהליות.

8. על אף ההסדר האמור, בית המשפט רשאי להורות על פרסום פס"ד באופן מזהה או על מחיקת פרטים מזהים בפס"ד בהתאם לטעמים שיירשמו על ידו. החלטה כאמור יכול שתקבל לבקשת הצדדים או ביוזמתו של בית המשפט.

פרק חמישי – הנמקת דעת הרוב של חברי הוועדה התומכים בשינוי ברירת המחדל

כנקודת מוצא, מקובלת על חברי הוועדה הנחת היסוד כי אף שעיקרון פומביות הדיון פורש על ידי בית המשפט במקרים רבים כחולש גם על שמות הצדדים, אין בפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות כדי לשרת בהכרח את כלל האינטרסים והערכים שעמדו בבסיס פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות; כך, למשל, ככלל, אין לציבור אינטרס לדעת את פרטי בעלי הדין בהליך פלוני, ואין בפרסום הפרטים המזהים כדי לתרום להנגשת הידע המשפטי.

לצד האמור, פרסום פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, על הפרטים המזהים הכלולים בהם, עשוי, במקרים מסוימים, לשרת תכליות חשובות ולהגשים אינטרסים ציבוריים כבדי משקל, עליהם ניתן למנות, בין היתר, פיתוח המשפט והמחקר האקדמי וההיסטורי, הנגשת הידע המשפטי ומניעת ניצולו לרעה, אזהרת הציבור וערכים נוספים.

בהקשר זה, קיימים אינטרסים ציבוריים כבדי משקל בצד מניעת פרסום פרטים מזהים, עליהם ניתן למנות, בראש ובראשונה, את הפגיעה בפרטיות ובתחום הפלילי את תקנת השבים.

ההתפתחויות הטכנולוגיות האדירות והמואצות של השנים האחרונות, הובילו לשינוי דרמטי בחשיפת פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, על המידע האישי האצור בהם: בעוד שבעבר הגישה לפסקי-דין הייתה פיזית ומוגבלת, בעידן הדיגיטלי פסקי-דין מפורסמים כקבצים דיגיטליים בהם ניתן לערוך חיפוש מקיף ולמצוא את כל ההליכים המשפטיים בהם מעורב פלוני (למשל, באמצעות מאגרים משפטיים).

כיום, יותר מבעבר, הכנסת שמו של אדם במנועי החיפוש הכלליים (דוגמת Google), מובילה לתוצאות של החלטות שיפוטיות המפורסמות במאגרים מסחריים, כך שבעת חיפוש כללי על אודות אדם פלוני יעלו באופן מלאכותי דווקא בין תוצאות החיפוש הראשונות הליכים משפטיים בהם היה מעורב, גם במקרים בהם פלוני איננו אישיות ציבורית ואין עניין לציבור בחשיפת המידע האישי אודותיו.

אמנם, גם בעבר היו פסקי-דין (שפרסומם לא נאסר בצו שיפוט) נגישים לעין הציבור והתקשורת. אלא שנגישות זו, חסרת הגבולות באופן תיאורטי, הייתה הלכה למעשה מוגבלת ביותר. במצב דברים זה, לא ניתן היה לחפש פסקי דין לפי חתך של שם של אדם, מרבית המידע האישי של מתדיינים וצדדים שלישיים זכה להגנה מעצם היותם נגישים פחות לציבור הרחב – זוהי אמנם לא הגנה מוחלטת, אבל יצרה הגנה "למעשה".

תוצאות החשיפה האישית שנוצרה דה-פקטו, בעת המעבר מפרסום פסקי-דין נבחרים בכרכי הפסיקה לפרסום המוני באינטרנט ומיפתוחם במאגרי המידע ובמנועי החיפוש המקוונים הם שהביאו לצורך לשקול מחדש את האיזון, ולהקמת וועדה זו, שתתן את המלצותיה בעניין.

הלכה למעשה, הפרסום הדיגיטלי של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, ובפרט מיפתוחם על-ידי מנועי החיפוש, החריף באורח דרמטי את הפגיעה בפרטיותם של מתדיינים, עדים וצדדים שלישיים, בשים לב למאפייניה הטבועים של הרשת, ובפרט בהיבטי נגישות המידע, היקף החשיפה למידע, נצחיות המידע, האפשרות להצליב ולקבץ פיסות מידע שונות, וניצול ומסחור המידע.

על כך יש להוסיף כי הפגיעה בפרטיות מתעצמת מקום בו המידע האישי האצור בפסקי-דין או בהחלטות השיפוטיות מצוי בליבת הזכות לפרטיות (למשל עניינים רפואיים או עניינים הנוגעים לצנעת הפרט), או עניינים הנוגעים לאוכלוסיות פגיעות (למשל קטינים, קורבנות עבירות מין או בעלי מוגבלויות) – ואף המחוקק נדרש להיבטים אלו בהוראות חוק שונות שנסקרו לעיל.

כמו כן, כיום, ניתן להפיק ולהסיק מידע רגיש ביותר על אדם, אף ממידע "ניטרלי" למראית עין, באמצעות הצלבתו עם מידע ממקורות גלויים אחרים; כפועל יוצא, ההבחנה בין מידע רגיש לבין מידע "רגיל" מצטמצמת בהקשר של היקף ההגנה על המידע האישי.

בהקשר דברים זה, מן הראוי להתמודד עם הטענה כי בהליכים משפטיים קיימת פומביות מובנת, מתוכה ניתן לגזור הסכמה מכללא של הפרט לפומביות ההליך. תמצית הטענה היא כי מתדיינים יודעים, או צריכים לדעת, בין מניסיונם וידיעתם ובין מייעוץ משפטי שהם מקבלים, שדיונים מתנהלים ברגיל בדלתיים פתוחות, ומתפרסמים בפומבי.

טענה זו הינה מוקשית, ממספר טעמים. ראשית, אין בעובדה שמידע אישי נחשף בעבר (למשל במהלך דיונים משפטיים או בכתבי בית דין) כדי לאיין את זכותו של נושא המידע לפרטיות. שנית, לעיתים המתדיין אינו מבין את משמעות החשיפה המקוונת ואין לו את הכלים להעריך אותה, וכפועל יוצא, הסכמתו אינה "מדעת" מכיוון שפרסום הפרטים אינו נתון לבחירתו של האדם, גם לא ניתן לומר שהסכמתו חופשית. שלישית, ישנם מי שנקלעים להליך המשפטי בעל כורחם - נתבעים, עדים או אחרים שפרטיהם משתרבים להליכים – ואשר הסכמתם להיכלל בהליך אינה מתבקשת. טעמים אלו עשויים להיות יפים גם ביחס לתובעים בהליך שיפוטי במקום בו אין בידי התובעים חלופה אחרת מלבד פנייה למערכת המשפט.

לצד האמור, מקובלת על חברי הוועדה הטענה כי בהליכים מסוימים קיימת ציפייה מופחתת לפרטיות, או שאינה קיימת כלל: כך, למשל בהליכים בעלי "ציבוריות טבועה", דהיינו הליכים בעלי אופי ציבורי במהותם כגון הליכים כנגד נבחרי ציבור ועובדי ציבור בקשר עם תפקידם או במקום בו מעורבים בהליכים תאגידיים אשר אינם זכאים לפרטיות.

דומה אפוא כי הפרסום המקוון של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, ובפרט מיפתוחם על-ידי מנועי חיפוש, שעה שפסקי-דין והחלטות שיפוטיות כוללות מידע אישי – אינו תמיד חיוני כדי לקיים את התכליות של עיקרון פומביות הדיון והערכים המפורטים לעיל, ואפילו אם יש בו משום תרומה שולית נוספת למימוש תכליות אלו, עדיין תרומה זו אינה שקולה כנגד הפגיעה החמורה הנגרמת לפרטיות.

יש להבחין, בהקשר זה, בין קיום הדיון הפומבי והפרסום המידי בדבר ההליך המשפטי, ההכרעה, ההרשעה או העונש – שהם חלק מעיקרון פומביות הדיון, לבין פרסום לטווח ארוך והנצחה של פרטי

כל הצדדים בפסק-דין הנשמר לעד וניתן לאיתור במאגרים שונים. פרסום זה אין בו כדי להשפיע באופן דרמטי על השגת המטרות של פומביות הדיון, אך יש בו בהחלט פגיעה בפרטיות.¹⁰²

במקרים רבים, ניתן לטעון כי הפרסום הדיגיטלי של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, ללא שמות המתדיינים או צדדים שלישיים, אמור להשיג את תכליותיו, או למצער את מרביתן.

במישור הבקרה והפיקוח על בתי המשפט, באמצעות מתן פומבי לעניין יש לתת את הדעת על כך שאלו מתקיימים, ככלל, בזמן אמת או לכל היותר בסמיכות להתנהלות התהליך, כלומר בעת הדיון ופרסום פסק הדין או סמוך לאחר מכן. בנוסף, ממילא עיתונאים זכאים לקבל היתר עיון כללי אשר יאפשר להם גם בעתיד, גישה לשמות הצדדים. מכיוון שההסדר שמציעה הוועדה נוגע לאופן פרסום פסקי דין, ולא לקביעת איסור פרסום, במקום בו קיים אינטרס ציבורי יוכל גוף התקשורת לפרסם את המידע בהתאם להגנות הקבועות בחוק הגנת הפרטיות ובחוק איסור לשון הרע.

גם את תכליות הפיקוח והבקרה לטובת מחקר אקדמי ופיתוח המשפט ניתן להגשים ללא פרסום השמות בפסקי-דין ובהחלטות שיפוטיות במאגרים המקוונים, אלא באמצעות מתן גישה לעותקים המקוריים, או באמצעות "חדרי מחקר" פיזיים או מקוונים. במובן זה הצורך ליתן גישה גם למידע מזוהה למספר מצומצם של אנשים, אינה צריכה להצדיק פגיעה רחבה בפרטיות באמצעות הנגשת מידע אישי לכלל הציבור.

לעניין אזהרת הציבור או הרתעת גורם מעורב, יצוין כי המלצת הוועדה אינה לאסור על פרסום שמות המעורבים כהוראת חובה, ועל כן ממילא יהיה שיקול דעת לבית המשפט כי במקום בו הוא סבור שיש צורך באזהרה או הרתעה כאמור, תינתן החלטה שיפוטית על פרסום ההחלטה השיפוטית עם זהות הגורם הרלוונטי.

לסיכום, דומה כי העניין הציבורי בהנגשת פסקי-דין והחלטות שיפוטיות אינו מכתוב כי פרסום ההחלטות השיפוטיות צריך להתבצע באופן המזוהה את כלל הגורמים המעורבים בהליך השיפוט. ניתן, במצבים רבים, להגשים את המימד המרכזי בעיקרון פומביות הדיון באמצעות דיון בדלתיים פתוחות ובפרסום פסקי-דין, אף ללא פרסום פרטים מזוהים וזאת ללא הוצאת צו איסור פרסום.

קריטריונים מנחים לבחינה והערכת הפתרונות המוצעים

כהנחת מוצא, סברו חברי הוועדה כי ניתן, במצבים רבים, להגשים את המימד המרכזי בעיקרון פומביות הדיון, כמו גם התכליות המעשיות הנוספות, באמצעות דיון בדלתיים פתוחות ובפרסום מקוון של פסקי הדין וההחלטות השיפוטיות, ללא פרסום פרטים מזוהים. מסקנה זו מתיישבת עם ההנחה לפיה הזכות לפרטיות אינה מחייבת חיסוי של כל הליך או של כל ההליך, ויכולה להסתפק באי פרסום שמות במצבים רבים.

¹⁰² ר' בעניין זה ההגנה על הפרטיות בפרסומי בתי המשפט.

באיזון שבין עקרונות היסוד המתנגשים, עיקרון פומביות הדין מזה (לצד הערכים הנוספים שפורטו) והזכות לפרטיות מזה, אין בפנינו ברירה בינארית ויש לתור אחר פתרונות מאזנים, שיקיימו בצורה מיטבית הן את פומביות המשפט והערכים הנוספים שנמנו לעיל, והן את הגנת הפרטיות.

הוועדה בהמלצותיה נתנה דעתה על מספר קריטריונים רלוונטיים –

1. **סוג ההליך השיפוטי** – חברי הוועדה נתנו דעתם לשיקולים ולהגנות השונות העולות מטיבם של ההליכים המשפטיים השונים. עם זאת, על מנת להקל על יישום המלצות הוועדה, ניסו חברי הוועדה להכניס חריגים לברירות המחדל רק במקום בו יש אינטרס משמעותי המטה את הכף להכרעה שונה ביחס לאופן פרסום פסק-דין, לדוגמא ביחס לתובענות ייצוגיות.
2. **מיהות הצדדים** – חברי הוועדה נתנו דעתם במקום בו זהותו של אחד הצדדים משנה את ברירת המחדל – כך ביחס לתאגידים ורשויות ציבוריות שאינן זכאיות להגנה מכח חוק הגנת הפרטיות, וכך ביחס לנבחרי או עובדי ציבור המצויים בהליכים המשפטיים אגב מילוי תפקידם.
3. **דרך הפרסום** – חברי הוועדה סברו כי הצורך הוא בהסדרת הפגיעה המצטברת והמקיפה הנגרמת אגב פרסום כלל ההליכים השיפויים באופן מזוהה על ידי מערכת בתי המשפט (באופן ישיר ובהעברה לחברות המנהלות את האתרים המשפטיים). בעניין זה הוועדה אינה סבורה שיש לחסום כל פרסום כאמור – אשר יכול שתהיה לו הצדקה בשל עניין ציבורי ספציפי, לדוגמא, במקום בו עיתונאי נכח בדיון וסבר כי ראוי שהפרסום על ההליך השיפוטי יכלול את שם המתדיינים. פרסום כאמור, ככל שיתבצע, ייבחן על פי הוראות חוק הגנת הפרטיות. במובן זה הוועדה אינה מציעה לאסור או למנוע כל פרסום מזוהה, אלא למנוע את הפגיעה הרחבה שהתרחשה אגב שינוי אופן הנגשת המידע לציבור – שלא מדעת ושלא במתכוון.

דעות מיעוט חברי הוועדה

פרק שישי – הנמקת דעות המיעוט של חברי הוועדה

בקרב חברי הוועדה נשמעו שתי עמדות מיעוט – כל אחת מצויה בקצה אחר של המאזניים ביחס שבין עקרון פומביות הדיון לזכות לפרטיות.

פרופ' יחיאל לימור, שהוא חבר נשיאות מועצת העיתונות והתקשורת בישראל ויו"ר בית הדין לאתיקה שלה, ביקש להעדיף את העקרונות של פומביות הדיון ושל זכות הציבור לדעת, כמו גם את חשיבות חופש העיתונות, ולא לשנות מהמצב הקיים. עו"ד דן חי שהוא יו"ר הוועדה להגנת הפרטיות בלשכת עורכי-הדין ונציג הלשכה בוועדה ביקש למצוא מענה מקיף ורחב יותר המעדיף את הזכות לפרטיות על פני עקרון פומביות הדיון.

להלן ההנמקות של עמדות מיעוט אלו.

העדפת פומביות הדיון וזכות הציבור לדעת - פרופ' יחיאל לימור

הסוגייה המונחת בפני הוועדה חושפת את המתח בין הזכות לפרטיות מחד גיסא לבין שני עקרונות חשובים אחרים – פומביות הדיון וזכות הציבור לדעת (שחופש העיתונות הוא אחד מיישומיה החשובים) מאידך גיסא. עמדת מרבית חברי הוועדה, המבקשים לשנות מהמצב הקיים ולחסות את פרטיהם האישיים של המתדיינים, מטה את הכף, באופן שאינו מאוזן כלל ועיקר, לצד האחד.

עקרון הזכות לפרטיות וחשיבותה כמו גם עקרון פומביות הדיון כבר נדונו לעיל, ועל כן מן הראוי להרחיב במקצת את הדברים על זכות הציבור לדעת, וכנגזרת מכך גם על חופש העיתונות. על זכות האזרח להפיץ ולקבל ידיעות על המתרחש סביבו, בתוך גבולות המדינה, בה הוא חי, ומחוצה לה, כתב בזמנו השופט לנדוי: "זכות זו קשורה קשר אמיץ עם הזכות לחופש הביטוי, ומשום כך שייכת גם היא לאותן זכויות יסוד 'שאינן כתובות על ספר', אלא הן נובעות במישרין מאופייה של מדינתנו כמדינה דמוקרטית השוחרת חופש... כדי שהאזרח יוכל ליהנות מחירותו להחליף דעות, דרושה לו גם החירות להחליף ידיעות ולגשת ללא מעצור למקורות האינפורמציה שברצון אזרחים אחרים לספק לו, כל עוד אין בכך נזק לאינטרסים חיוניים אחרים של המדינה או של הפרט. רק בדרך זו הוא יכול ליצור לעצמו דעה עצמאית ככל האפשר על אותן שאלות העומדות ברומו של עולם החברה והמדינה, שההכרעה עליהן נתונה בסופו של דבר בידיו, בתוקף זכותו לבחור את מוסדות המדינה" (בג"ץ 243/62 **אולפני הסרטה בישראל בע"מ נ' לוי גרי** (המועצה לביקורת סרטים ומחזות), פ"ד לז(1) 2407). וראו גם דבריה של השופטת נתניהו: "יש להתחשב בזכות יסוד זו [חופש הביטוי] ולשקול אותה ביחד עם זכות הציבור לדעת, כנגד זכות היסוד של הפרט לשמו הטוב. יש למצוא את האיזון בין אינטרסים חברתיים מנוגדים אלה על ידי בחירה ערכית, הנותנת את המשקל הראוי לכל אחד מאלה בהקשר הרלוונטי" (ע"א 348/85 **יהושע בן ציון נגד הוצאת מודיעין בע"מ**).

השינוי המוצע, שבו תומכים רוב חברי הוועדה, יש בו כדי לפגוע בזכות הציבור לדעת וכן בחופש העיתונות וביכולתה לדווח על עבודת בתי המשפט, לפקח עליה ולבקר אותה. דיווח חייב להתנהל באופן שוטף, ללא מגבלות וללא תלות של הגורם המדווח (העיתונות – המודפסת, המשודרת או המקוונת) ברשויות שלטוניות כדי לקבל היתר עיון. ללא שקיפות, שתאפשר דיווח מלא וחופשי, גם לא תיתכן ביקורת ראויה.

הרשות השופטת פועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, ויש בידיה סמכויות רחבות. השפעתה נוגעת בראש ובראשונה לצדדים המתדיינים מולה, אך לא פחות מכך לכלל הציבור. השפעה זו מקורה בסמכות המסורה לבתי המשפט לפרש וליישם את הוראות החוק במקרה הפרטני, כמו גם להכריע בסוגיות עקרוניות המובאות לפניו הן ביצירת תקדימים בערכאות הגבוהות, הן בהכרעה בסוגיות הנוגעות לניהול המדינה והחברה אגב ניהול הליכים מינהליים בערכאות נמוכות יותר. לפיכך, יש חשיבות לקיומה של ביקורת ציבורית רחבה על בתי המשפט. ביקורת זו יכול שתבצע על ידי חוקרים, ארגוני תקשורת (כולל עיתונאים עצמאיים ובלוגרים), עמותות אך גם על ידי הציבור הרחב.

שמותם של המתדיינים, כמו גם של צדדים שלישיים המגיעים לפתחו של בית המשפט, רלוונטיים לצורך ביצוע ביקורת כאמור. פרסום המידע האישי, לדוגמה, מאפשר לבחון יחס שונה, ככל שקיים, ביחס למגזר מסוים (ערבי, מזרחי וכד'), או בהקשר למיקום גאוגרפי. חשיפת השמות מאפשרת חיבור של קשרים בין מתדיינים חוזרים בבתי המשפט. העובדה כי מידע כאמור יכול להיות חשוף לעיתונאי או חוקר אגב בקשה להיתר עיון, אינו מספק. נדרש כי הביקורת על אודות התנהלות בתי המשפט תוכל להתבצע מבלי שהמבקש יידרש להיות תלוי בהיתר שיינתן לו, ככל שיינתן.

יש חשיבות בכך שהציבור בכללותו יוכל להיות חשוף למידע המצוי בבתי המשפט. העובדה כי מידע זה משמש גם מעסיקים לעבודה, משכירים פוטנציאליים או בני זוג לעתיד, אין בו פגם. במובנים מסוימים יש בו כדי לשכלל את השוק כך שבמקום בו קיים מידע רלוונטי להתקשרות עתידית עם מתדיין זה או אחר, המידע יהיה חשוף לכל ולא רק למקורבים ולבעלי היתר עיון.

במהלך דיוני העבודה נטען על ידי אחדים מחבריה כי מאחר וחיסוי השמות נוגע אך ורק לפרסום היזום מטעם הנהלת בתי המשפט, ואין בו כדי למנוע נוכחות עיתונאים בבתי המשפט עצמם (למעט, כמובן, במקרים שבהם מתקיים הדיון, בהתאם לחוק, בדלתיים סגורות), הרי שהעיתונות תוכל להמשיך ולמלא את תפקידיה כמדווחת, מפקחת ומבקרת. ולא היא. ראשית, המשבר הכלכלי שבו נתונים מרבית אמצעי התקשורת העוסקים בחדשות (news media), בישראל כמו במרבית מדינות המערב, הביא עמו גלי פיטורים נרחבים של כוח אדם העיתונאי. המשמעות המעשית היא שכוח אדם מצומצם נאלץ להתמודד עם משימות דיווחיות רבות ומורכבות, ובמילים אחרות: אמצעי התקשורת מקצים פחות ופחות עיתונאים לסיקור שוטף של בתי המשפט (דבר המחייב נוכחות פיזית, לעיתים במשך שעות ארוכות), וכתוצאה מכך הסיקור הוא חלקי ומוגבל וזכות הציבור לדעת אינה מוגשמת כרצוי.

שנית, הגישה למידע טעונה היתר עיון, כללי או מוגבל, המונפק על ידי הנהלת בתי המשפט. כלומר, רשות מינהלית היא זו הקובעת מי העיתונאי הזכאי לעיין בחומרים הרלוונטיים, כדי שיוכל להביאם לידיעת הציבור. ומיהו עיתונאי? אחד המבחנים, בעיני רשויות שלטוניות שונות בישראל, היא תעודת העיתונאי המונפקת על ידי לשכת העיתונות הממשלתית (לע"מ), שהיא יחידת-בת של משרד ראש

הממשלה. כלומר, רשות שלטונית היא המחליטה "מיהו עיתונאי", דבר שאין לו אח ורע בשום מדינה דמוקרטית אחרת בעולם. כתוצאה מכך, כדוגמה, אתרים חדשותיים באינטרנט או בלוגרים עצמאיים מתקשים לקבל תעודות עיתונאי מלע"מ. בכך, מתקשה העיתונות למלא את תפקיד הדיווח שהוא ראש וראשון לתפקידיה החברתיים.

על אף הפגיעה האפשרית במקרים מסוימים בפרטיות, אני סבור כי במבחן האיזון גובר החשש הכבד מפני פגיעה עתידית בזכות הציבור לדעת, בחופש הביטוי ובחופש העיתונות, ומצדיק את אי שינוי המצב הקיים.

שינוי ברירת המחדל הנוכחית, באופן כה גורף כמוצע על ידי מרבית חברי הוועדה, עלול לפגוע במתחם הידע של הציבור ולשבשו. לדוגמה, האפשרות לבחון התנהלותו של נבחר ציבור קודם לכניסתו לזירה הפוליטית, או הניסיון לאתר הטיה מגדרית או מגזרית אצל שופט המועמד לקידום. כל אלה דורשים, בין היתר, את זיהוי המתדיינים המגיעים לפתחו של בית המשפט.

אני מצטרף לעמדת מרבית חברי הוועדה או חלקם, רק במקום שבו המליצו על הסדרים המשמרים את פרסום המידע המזהה כפי שנעשה עד כה (כגון פרסום שמות תאגידים או נבחרי ציבור בהקשר לתפקידם).

לו עמדתו של פרופ לימור היתה מתקבלת, היה מוצע שלא לשנות מהמצב הקיים.

העדת הזכות לפרטיות - עו"ד דן חי

ההצעה המצורפת באה לשנות את קו האיזון הקיים היום, וליתן לזכות לפרטיות את הבכורה, או למצער שוויון באיזון מורכב זה, כפי שראוי לעשות נוכח המציאות האינטרנטית והטכנולוגית, בה כוחו של כל פרסום מתעצם ואף עשוי להפוך לנצחי במרחב הקיברנטי.

רקע

כפי שפורט בהרחבה בדו"ח הוועדה, הכלל החל על דיונים המתנהלים בפני בתי המשפט, הוא עיקרון פומביות הדיון, העיקרון לפיו על ההליך המשפטי להתנהל בפומבי ובדלתיים פתוחות. עיקרון זה מעוגן בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, וכן בסעיף 69(א) לחוק בתי המשפט.

איסור פרסום בקשר לדיוני בית המשפט הוא חריג לכלל. כך במסגרת כל הליך דיוני בבית-המשפט יכול לעתור אחד הצדדים בבקשה כי יאסר כל פרסום הקשור לדיוני בית-המשפט בעניין שלפניו, כאשר אפשרות הפגיעה בפרטיות הינה אחד הנימוקים לכך. זכות זו עומדת אף לימינו של עד במשפט או כל אדם אחר ששמו הוזכר בדיון.

סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, מציג את ניסיון המחוקק לערוך איזון בין הזכות לפרטיות מהצד האחד לבין הזכות לפומביות הדיון מהעבר השני – כאשר שתיהן זכויות חוקתיות (הפרטיות במסגרת סעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו; ופומביות הדיון במסגרת סעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה).

אין עוררין כי סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט קובע את נקודת האיזון בין עיקרון פומביות הדיון לזכות לפרטיות, על-ידי מתן עדיפות ברורה לעיקרון פומביות הדיון. על פי הוראותיו, עיקרון פומביות הדיון נסוג מפני הזכות לפרטיות רק מקום בו מתקיימת פגיעה חמורה בזכות, למעט כאשר מדובר בחשיפת מידע רפואי או באדם עם מוגבלות שכלית או נפשית, שם תספיק פגיעה בפרטיות, מבלי שיהא צורך שדרגתה תהא חמורה.

ביחס לאמור לעיל, סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט קובע כלהלן:

" בית משפט רשאי לאסור כל פרסום בקשר לדיוני בית המשפט, במידה שהוא רואה צורך בכך לשם הגנה על בטחונו של בעל דין, עד או אדם אחר ששמו הוזכר בדיון או לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות של אחד מהם, לשם מניעת פגיעה בפרטיות של אדם בשל חשיפת מידע רפואי עליו או לשם מניעת פגיעה בפרטיותו של אדם עם מוגבלות שכלית או של אדם עם מוגבלות נפשית, כהגדרתם בחוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות, של אחד מהם¹⁰³."

ההסמכה בחוק לאפשר איסור פרסום בשל פגיעה חמורה בפרטיות, הוספה לחוק בתי המשפט רק במסגרת תיקון חוק שנעשה בו בשנת 2002. יש הרואים בתיקון זה הקניית רובד נורמטיבי נוסף להוראת סעיף 68 לחוק בתי המשפט, המסדיר את עריכתם של דיונים מסוימים בדלתיים סגורות, כחריג לעיקרון פומביות הדיון.¹⁰⁴

בהתאם להוראת הרישא של סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, בכדי לקבל צו המונע פרסום בשל מניעת פגיעה בפרטיות על המבקש לעמוד במספר תנאים: הפרסום צריך להיות בקשר לדיוני בית המשפט; איסור הפרסום המבוקש צריך להיות בקשר לבעל דין, עד או אדם ששמו הוזכר בדיון; המטרה של הבקשה צריכה להיות מניעת "פגיעה חמורה" בפרטיות.

גם בהתקיים תנאים אלו, אין בית המשפט מחויב ליתן את הצו המבוקש, אלא זו סמכות שהוא 'רשאי' לעשות בה שימוש בהתאם לשיקול דעתו, "במידה שהוא רואה צורך בכך", כלשון הסעיף, נוסח המאפשר לבית המשפט אף לנקוט יוזמה ולהורות על איסור פרסום מיוזמתו.

בהתאם לסייפא של סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, ועל אף האמור לעיל ביחס לעדיפות הזכות לפומביות הדיון, בשני מצבים ניתנה בכורה לזכות לפרטיות: (1) כאשר מדובר בחשיפת מידע רפואי; (2) כאשר מדובר בפגיעה בפרטיות של אדם בעל מוגבלות שכלית או נפשית. הזכות לבקש מניעת פרסום בשל חשיפת מידע רפואי הוספה לחוק במסגרת תיקון 77 לחוק בתי המשפט, במסגרתו אף נאסר פרסום פרטיו של בעל דין התובע פיצויים בשל נזקי גוף, במסגרת סעיף משנה (ג1) אשר הוסף לחוק באותו תיקון.¹⁰⁵

ההגנה על פרטיות אדם בעל מוגבלות שכלית או נפשית בהליכים משפטיים הוספה לחוק במסגרת תיקון מס' 41 לחוק בתי המשפט, תיקון אשר התקבל במסגרת חקיקת חוק הליכי חקירה והעדה

¹⁰³ סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

¹⁰⁴ ראו דברי השופטת דפנה ברק-ארז בע"פ 2117/12 פלוני נ' הוצאת עיתון 'הארץ' בע"מ (נבו, 2.12.2012), בפסקה 4 לפסק-דינה.

¹⁰⁵ חוק בתי המשפט (תיקון מס' 77), התשע"ד-2014, ס"ח 2464 (6.8.2014).

(התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית), התשס"ו-2005. חקיקת חוק זה באה מתוך רצון "להסדיר את הליכי החקירה וההעדה של אנשים עם מוגבלויות שכליות ונפשיות תוך התאמתם לצורכיהם המיוחדים"¹⁰⁶.

בענייננו, הוראת הסעיף נותנת עדיפות ברורה, כאמור, לעיקרון פומביות הדיון על-פי הזכות לפרטיות, בקביעה כי רק פגיעה חמורה בפרטיות תצדיק איסור פרסום. זאת, למעט מקרים פרטניים, כמפורט בסעיפים 9-10 לעיל, בהם תספיק פגיעה בפרטיות.

ביחס לעדיפות הפומביות על פני הפגיעה בפרטיות, ראו את דברי השופט יורם דנציגר בעניין ורדה רות יהל: "בחירה זו מעידה על רצון המחוקק להעניק את משקל הבכורה ל פומביות הדיון, ולאפשר סטייה מזה במצבים חריגים בלבד"¹⁰⁷.

עמדה דומה הביע מספר שנים קודם לכן השופט חנן מלצר, כתוארו אז, בעניין שלמה יפת: "על אף חשיבותה של הזכות לפרטיות... במקרה של התנגשות בין פומביות הדיון לבין הזכות לפרטיות – ל פומביות הדיון נשמר מעמד בכורה"¹⁰⁸.

יחד עם זאת, בעניין המאגר הישראלי לביטוח רכב¹⁰⁹ קבע השופט אליקים רובינשטיין, כתוארו אז, קודם לתיקון החוק והוספת המידע הרפואי כנושא שדי בו בפגיעה רגילה בפרטיות, כי יש לזכור את אותם מקרים מובהקים של פגיעה באינטימיות של אדם, בהם לא צריך להיות כל ספק כי הכף נוטה לטובת הזכות לפרטיות: "ישנם תחומים המצויים באינטימיות של כל אדם, ומרבית בני אנוש – אין צורך בסטטיסטיקות כדי להידרש לעניין שבניסיון החיים היומיומי – נפגעים מאוד מכיבוס כביסתם האישית והאינטימית בפומבי, גם אם ישנם חריגים מעטים... הדברים נוגעים הן למצב בריאותם של הנוגעים בדבר והן ליחסיהם בתוך משפחתם". במקרים אלה לדעתו "ניתן ואף ראוי, לפרש את הדיבור 'פגיעה חמורה' באופן המביא בחשבון את כל האמור מעלה, ועל כן נוטה לעבר כיבוד הפרטיות"¹¹⁰.

יחד עם זאת, למרות האמירות לעיל של השופט רובינשטיין הושמעה הדעה כי יש להמתין למחוקק בהתייחסות לעולם האינטרנטי, דעה שהביע השופט יורם דנציגר בעניין יחזקאל שלום: "סבורני כי בעידן בו אנו חיים, עידן של רשתות חברתיות ומנועי חיפוש אינטרנטיים המאפשרים לעמוד בנקל על פרטיו האישיים של כמעט כל אדם, יש צורך בחשיבה מחודשת גם על היבט זה של ההגנה על הזכות לפרטיות"¹¹¹.

לאור השינויים הטכנולוגיים שארעו מאז חוקק סעיף 70(ד) לחוק, האיזון, כמפורט בסקירה דלעיל ובהרחבה רבה במסגרת דו"ח הוועדה, נותן בכורה שאיננה מוצדקת לזכות לפומביות הדיון. זאת

¹⁰⁶ הצעת חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית), התשס"ד-2004, ה"ח 101, 10 במאי 2004, בעמ' 417 (להלן – "הצעת חוק הליכי חקירה והעדה").

¹⁰⁷ ר' עניין יהל, פסקה 21.

¹⁰⁸ רע"א 3788/06 שלמה יפת ואח' נ' ידיעות אחרונות בע"מ (19.1.2012), בפסקה 15 לפסק-הדין.

¹⁰⁹ עניין הפול, בפסקאות וי-ז' להחלטה.

¹¹⁰ ר' הצעת חוק הליכי חקירה והעדה.

¹¹¹ רע"א 1547/13 יחזקאל שלום נ' עו"ד עדי יחזקאל ואח' (נבו, 16.6.2013), בפסקה 10 להחלטה.

מאחר שהמחוקק הגדיר רק פגיעה חמורה בפרטיות כזו המצדיקה את איסור הפרסום, להבדיל מהאפשרות לפיה הייתה נקבעת כל פגיעה בזכות לפרטיות כבסיס המקנה את הזכות, מבלי להידרש לפגיעה 'חמורה' בלבד.

הקדמה הטכנולוגית הביאה עמה את האפשרות לחפש בעזרת מנוע החיפוש באינטרנט, את כל אותם פסקי דין בהם מופיע שמו של אדם. תופעה זו לא שינתה את נוסחת האיזון שנקבעה בסעיף 70(ד) לחוק ומכאן המנדט שקיבלנו עצמנו חברי הוועדה לבחון את הצורך בשינוי החוק.

כפי שאפרט להלן, לטעמי הדרך להסדיר את התייחסות המחוקק לשינויים הטכנולוגיים, צריכה להיות בשינוי נוסחת האיזון שנקבעה בסעיף 70(ד) לחוק. נוסחת איזון זו תשתנה באם נמחק את המילה "חמורה" לצד המילים "פגיעה בפרטיות" ונותיר את המדד של פגיעה בפרטיות, במדד הרלבנטי לכל סוגי הפגיעות, ולא רק לאלו אליהן מתייחסת היום הסייפא של הסעיף.

לצד התיקון שיבוא לידי ביטוי במחיקה המילה "חמורה" מהפגיעה בזכות לפרטיות המופיעה ברישא של סעיף 70(ד) לחוק, נלקחה בחשבון, בהצעה לתיקוני החקיקה להלן, האפשרות שהפגיעה בפרטיות של נתבע או משיב בתיק, תהא מהאמור בכתב התביעה או המסמך הפותח את ההליך. גם לכך מוצע פיתרון בהצעה.

מעבר לתיקון המוצע בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט והוספת סעיפים נוספים לחוק זה, מובאת במסגרת ההצעה להלן הצעה גם לתקן את חוק הגנת הפרטיות ולקבוע בו, שאימוץ סעיפים 13(5), (6) ו-7) מחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן "חוק איסור לשון הרע") יבוטל, למעט ביחס לפרסום שיבצע המותב עצמו (להבדיל מפרסומו במדיה שונה, כגון פרסומו של פסק-דין, עם ציטוט נכון והוגן שלו) (להלן "התיקון המוצע בחוק הגנת הפרטיות"). בכך יובטח כי גם מי שלא טרח לבקש איסור פרסום על ההליכים בעניינו, מכול סיבה שהיא, תהא בידו הזכות להגיש תביעה על פגיעתו בפרטיות במסגרתם ואגב כך, תוטל חובה על בעלי הדין לדאוג לכך שפגיעה כזו לא תקרה, אלא אם הדבר חיוני לניהול ההליך ואם יהא חיוני, תבוקש לגביו חיסיון ההליכים. תובטח במסגרת כך גם זכותם של מי שלא היו כלל צד לדיון, ויתכן ושמים או פרטיהם אוזכרו בהליך תוך פגיעה בפרטיותם. לעמדת מיעוט זו, ביחס לתיקון סעיף ההגנות בלבד, מצטרף גם עו"ד ניר גרסון.

סעיף 18(1) לחוק הגנת הפרטיות קובע כי תהא "הגנה טובה" מפני פגיעה בפרטיות, התקיימם של הנסיבות המופיעות בסעיף 13 לחוק איסור לשון הרע. כך נקבע בכותרת סעיף 18: "במשפט פלילי או אזרחי בשל פגיעה בפרטיות תהא זו הגנה טובה אם נתקיימה אחת מאלה:" ובהמשך בסעיף קטן (1) נקבע: "הפגיעה נעשתה בדרך של פרסום שהוא מוגן לפי סעיף 13 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965."

סעיף 13 לחוק איסור לשון הרע קובע הגנה בסעיפים קטנים (5), (6) ו-7) שלו על הפרסומים דלקמן:

"(5) פרסום על ידי שופט, חבר של בית דין דתי, בורר, או אדם אחר בעל סמכות שיפוטית או מעין-שיפוטית על פי דין, שנעשה תוך כדי דיון בפניהם, או בהחלטתם, או פרסום על ידי בעל דין, בא כוחו של בעל דין או עד, שנעשה תוך כדי דיון כאמור;

(6) פרסום על ידי חבר ועדת חקירה, כמשמעותה בסעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת או בפקודת ועדות חקירה, שנעשה תוך כדי דיון בפני הוועדה, או בדין וחשבון שלה, או פרסום על ידי אדם שענינו משמש נושא לחקירת הוועדה, בא כוחו של אדם כזה או עד, שנעשה תוך כדי דיון כאמור;

(7) דין וחשבון נכון והוגן על מה שנאמר או אירע כאמור בפסקאות (5) או (6) בישיבה פומבית, ובלבד שהפרסום לא נאסר לפי סעיף 21"

מקור ההשראה לתיקון המוצע בחוק הגנת הפרטיות נלקח מחוק הנוער-טיפול. סעיף 24 (א)(1) לחוק הנוער-טיפול, כולל רשימה של מצבים, בהם יהא אסור לפרסם את זהותו של קטין. חותם רשימה זו האיסור ביחס לפרסום מצבים רפואיים שעלו בהליכים משפטיים, כפי שנקבע במסגרת סעיף קטן (ט) של הסעיף, הקובע כי אין לפרסם ביחס לקטין "דבר בעניין מצבו הבריאותי, הגופני או הנפשי של קטין בהליך משפטי, למעט דבר שגילוייו אינו מהווה פגיעה של ממש בפרטיותו של הקטין". בהתאם להוראת הסעיף נכנסו, איפוא, תחת איסור הפרסום שנקבע בסעיף 24(א)(1) לחוק הנוער-טיפול גם כל אותם דברים הקשורים למצבו הבריאותי, הגופני או הנפשי של קטין כפי שעלו בהליך משפטי ולמעט דברים, שעצם הגילוי שלהם אינו מהווה פגיעה של ממש בפרטיותו של קטין.

הכוונה שמאחורי הסעיף הייתה ליצור חריג לסעיפים 13 (5) ו- (7) לחוק איסור לשון הרע, אשר כאמור לעיל קובעים הגנות שאומצו גם אל תוך חוק הגנת הפרטיות, במסגרת סעיף 18 (1) לחוק הגנת הפרטיות. על-פי הגנות אלו ניתנת "הגנה טובה" על פרסום דברים, אף אם הם פוגעים בפרטיות, ובלבד שהפרסום נעשה במסגרת הליך משפטי או פרסום שהינו דין וחשבון נכון והוגן של מה שנאמר בהליכים אלו, ובמסגרת זו נכללים, בין היתר, הן פרוטוקול הדיון והן פסק-הדין.¹¹² עם חקיקת הסעיף בחוק הנוער-טיפול הוחרגה הגנה זו ביחס לפרסום עניינים הקשורים למצבו הבריאותי, הגופני או הנפשי של קטין כפי שעלו בהליכים משפטיים.¹¹³

חקיקת הסעיף האמור בחוק הנוער-טיפול קדמה לתיקון 77 לחוק בתי המשפט, במסגרתו הוספה הזכות לבקש מניעת פרסום בשל חשיפת מידע רפואי ואף נאסר פרסום פרטיו של בעל דין התובע פיצויים בשל נזקי גוף, במסגרת סעיף משנה (ג) אשר הוסף לחוק באותו תיקון.¹¹⁴ האיסור בסעיף 24(א)(1)(ט) לחוק הנוער-טיפול נולד מתוך ראייה, כי רשימת האיסורים הכלולה בסעיף 24(א)(1) לחוק הנוער-טיפול אינה כוללת איסור פרסום פרטים אינטימיים על קטין, בעיקר בקשר למצבו הרפואי, אשר עולים ביחס אליו בהליכים אזרחיים או פליליים. המחשבה הייתה כי "פרסומים מעין אלו, הנוגעים לצנעת הפרט של הקטינים, עשויים לפגוע פגיעה קשה באותם קטינים, אשר פרטיהם הרפואיים גלויים לעיני סביבתם הקרובה והרחוקה".¹¹⁵

הסבירה גם יוזמת התיקון לחוק, ח"כ אורלי לוי-אבקסיס: "המטרה פה היא שפרטים מסוימים לא ייחשפו כדי שלא יביאו לזיהויו של הקטין, שיכול להיות שבחיים האזרחיים שלו, במפגש שלו עם חברים...

¹¹² ראו דברי יוזמת השינוי בחוק, ח"כ אורלי לוי אבקסיס – דברי הכנסת, הישיבה ה-205 של הכנסת ה-18, 18.1.2011, בעמ' 16.

¹¹³ כך קודם לתיקון בעניין ר.י. בבית-המשפט לענייני משפחה בירושלים, מצאה עצמה קטינה, שאביה הורשע בביצוע עבירות מין חמורות בה, חשופה לפרטים אודותיה שפורסמו בכתב-תביעה שהגיש האב נגד הסובבים אותה בטענות שונות. השופטת נילי מימון, הדגישה שם: "יודגש כי הגשת התביעות כשלעצמן פוגעת בבת - הקורבן ובמשפחה. עצם קבלת התביעות בבית המשפט ושליחתן לעשרות הנתבעים מזיקים קשות לבת על-ידי עצם הפצתם בין חברותיה שכניה ומכריה" - תמ"ש 25202-09-10 ר.י. נ' ע.י. (אסיר), (נבו, 20.3.2011).

¹¹⁴ חוק בתי המשפט (תיקון מס' 77), התשע"ד-2014, ס"ח 2464 (6.8.2014).

¹¹⁵ הצעת חוק בתי המשפט (תיקון - איסור פרסום שמות קטינים בהליכים אזרחיים), התשס"ט-2009 (22.6.2009), הצעת חוק פרטיות של קבוצת חברי כנסת בראשות ח"כ אורלי לוי אבקסיס.

זה לא יהיה כלי לשחק בנפשו של הילד. זה העיקרון - שיום למחרת הוא יוכל להסתובב בצורה נורמאלית. על זה התיקון בא לנסות להגן¹¹⁶."

היבט נוסף שהוביל לתיקון קשור לקדמה הטכנולוגית, ממש מצב הדברים כפי שהונח בפנינו: "בעידן האינטרנט והמידע, כל פרסום הופך בקלות רבה לנגיש וזמין, ולכן פרסום פרטיהם האינטימיים של קטינים, אף אם נעשה במסגרת של פסק-דין, עשוי לחשוף את הקטין לעיני כול ולהוסיף לו טראומה"¹¹⁷.

ההצעה האמורה לתיקון חוק הנוער-טיפול כללה בהתחלה רק הליכים אזרחיים ביחס לקטין, אך הדבר שונה מתוך הבנה כי אותם עניינים יכולים לעלות גם בהליכים פליליים. הדוגמא שהובאה לכך הינה של קטין שנפגע בתאונת דרכים ותיקו הרפואי יכול להיחשף הן בהליך אזרחי שהוא מנהל נגד חברת הביטוח והן במסגרת ההליך הפלילי נגד הנהג הפוגע.¹¹⁸ המינוח שנקט בו לבסוף "הליך משפטי" נעשה מתוך כוונה להרחיב את מעגל האפשרויות.¹¹⁹

הבעייתיות שהועלתה בקשר להצעה לתיקון חוק הנוער-טיפול האמורה, הייתה המטלה הכבדה שהדבר מטיל על מערכת בתי-המשפט, כאשר נולד הצורך להוציא מפסק-דין כל פרט מזהה על הקטין, כאשר הטענה היא שהדבר אינו יכול להתבצע באופן אוטומטי במחשב. "צריכה להיות עין מזהה של שופט או של עוזר משפטי שתקרא את פסק הדין, תקרא את ההחלטה ותבצע בה עריכה, ולכן זה לא פשוט"¹²⁰. ביקורת זו לא מנעה את חקיקת הסעיף ומכאן שהנטל לדאוג לאנונימיות של הפרוטוקולים ופסקי-הדין, מוטלת על מערכת המשפט. הדברים נכונים גם ביחס להצעה להלן.

לבסוף ההצעה לתיקוני החקיקה להלן מתייחסת גם לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, תשמ"א-1981, ולמצבים המאתגרים שהקידמה מציבה בפני יישומה של הזכות על-פי חוק זה.

לסיכום, להלן תובא ההצעה לתיקוני החקיקה הכוללת הצעה לתיקון סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, ביחס לפרסום פרטים מתוך הליכים משפטיים אשר יש בהם פגיעה בפרטיות והצעה לתיקון חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.

¹¹⁶ פרוטוקול ישיבה מס' 426 של ועדת חוקה חוק ומשפט, הכנסת ה-18, 6.7.2011 בעמ' 11.

¹¹⁷ דברי ח"כ דוד רותם, יו"ר ועדת חוקה – דברי הכנסת, הישיבה ה-270 של הכנסת ה-18, 3.8.2011, בעמ' 429-430.

¹¹⁸ פרוטוקול ישיבה מס' 300 של ועדת חוקה חוק ומשפט, הכנסת ה-18, 21.12.2010 בעמ' 16 ו-18.

¹¹⁹ תחילה הכוונה הייתה לכתוב הליך אזרחי או פלילי אך לבסוף נבחר המינוח "הליך משפטי" מתוך ראייה כי בכך המסגרת תהא רחבה יותר - פרוטוקול ישיבה מס' 426 של ועדת חוקה חוק ומשפט, הכנסת ה-18, 6.7.2011 בעמ' 30.

¹²⁰ דברי עו"ד לאה רקובר, היועצת-המשפטית של הנהלת בתי-המשפט בעת הדיון – פרוטוקול ישיבה מס' 231 של ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת, הכנסת ה-18, 13.7.2010, בעמ' 26. ראו גם פרוטוקול ישיבה מס' 300 של ועדת חוקה חוק ומשפט, הכנסת ה-18, 21.12.2010 בעמ' 18.

להלן ההצעה לתיקון חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן "החוק"), ביחס לפרסום פרטים מתוך הליכים משפטיים אשר יש בהם פגיעה בפרטיות.

הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' _____) (ההגנה על הפרטיות בהליכים משפטיים),

1. בס"ק (ד) של סעיף 70 לחוק יעשו השינויים הבאים:

- (1) לאחר המילים 'אדם אחר ששמו הוזכר בדיון' יתווספו המילים "או לאדם הקשור בהם".
- (2) לאחר המילים 'לשם מניעת פגיעה' תימחק המילה 'חמורה' באופן שבית המשפט יוכל להורות כאמור בסעיף בשל פגיעה בפרטיות, ולא פגיעה חמורה בלבד.
- (3) המופיע בסעיף החל מהמילים "לשם מניעת פגיעה בפרטיות של אדם בשל חשיפת מידע רפואי עליו", והבא אחריהם ימחק.

2. לאחר ס"ק (ד) של סעיף 70 יבוא סעיף קטן בנוסח הבא:

(2ד) נפתח הליך אזרחי בפני בית משפט, ינהגו בקשר אליו כדלקמן:

- (1) יוזם ההליך יציין בטופס נלווה לפתיחת ההליך אשר ייקבע בתקנות, אם יש באמור במסמך פתיחת ההליך או אם צפוי בהמשך התנהלות ההליך, משום חשש לפגיעה בפרטיות כאמור בס"ק (ד), ויוכל לבקש כבר בעת פתיחת ההליך איסור פרסום כאמור בס"ק (ד) בשל פגיעה בפרטיות.
- (2) סימן יוזם ההליך כי עשויה להיות במסגרתו פגיעה בפרטיות כאמור בס"ק (1), לא יפורסם דבר פתיחתו של ההליך או כל פרט הקשור אליו עד אשר יוגש כתב הגנה או כתב תשובה אחר, בהתאם לאופי ההליך, על-ידי הצד האחר להליך ובמסגרתו יוכל אותו צד לבקש איסור פרסום בשל פגיעה בפרטיות כמפורט בס"ק (ד).
- (3) הגיש הצד האחר להליך כתב-הגנה או כתב תשובה, יציין בטופס נלווה למסמך שהגיש אם יש אפשרות פגיעה בפרטיות באמור במסמכים שהוגשו לבית-המשפט או בהמשך ההליך, ויוכל לבקש את איסור הפרסום בשל פגיעה בפרטיות כאמור בס"ק (ד).
- (4) היו צדדים נוספים להליך, ינהגו ביחס אליהם כאמור בס"ק (1) עד (3) לעיל.
- (5) סימן המגיב להליך את דבר אפשרות הפגיעה בפרטיות בהליך, לא יפורסם פרט הקשור להליך משך 30 ימים ממועד הגשת תגובת הצד האחר להליך, כאמור בס"ק (3) לעיל, במסגרתם יוכל צד להליך לבקש את איסור הפרסום בשל פגיעה

בפרטיות, כאמור בס"ק (ד).

(6) בית המשפט יוכל מיוזמתו, אף אם לא ביקש צד להליך, לאסור פרסום כאמור בס"ק (ד) בשל פגיעה בפרטיות בכל שלב משלבי ההליך שבפניו.

(7) בית המשפט יכריע בבקשות הצדדים להליך לאיסור פרסום במסגרת האמור בס"ק (1) עד (5) לעיל, לא יאוחר ממועד הדיון הראשון הנוגע להליך בפני בית המשפט, ועד מועד זה יעמוד איסור הפרסום ככל שיתבקש במסמכים שהוגשו לבית המשפט על-ידי אחד הצדדים עד לאותו מועד.

(8) לא הוגש כתב בי דין בתגובה להליך, כאמור בס"ק (1), ובית המשפט התבקש ליתן החלטה במעמד צד אחד, יתן בית המשפט את דעתו לשאלת פגיעה בפרטיות אותו צד שלא נתן את תגובתו ויחליט בהתאם לכך האם לאסור את הפרסום, כאמור בס"ק (ד).

(9) נתן בית המשפט החלטה על איסור פרסום בשל פגיעה בפרטיות, כאמור בס"ק (ד), יוכל לחייב את פותח ההליך, מבקש איסור הפרסום או את שניהם באגרה בשל כך וזאת בשל ההוצאות שעשויות להיגרם למערכת בתי המשפט לצורך השמירה על איסור הפרסום ופרסום פסק-הדין ללא הפרטים אשר בית המשפט הורה על איסור פרסומם, ובלבד שהאגרה הכוללת לא תעלה על מחצית האגרה ששולמה בגין פתיחת ההליך.

(10) לא סימן צד להליך את דבר האפשרות לפגיעה בפרטיות בהליך, כאמור בס"ק (1), (3) ו-(4) ולאחר מכן טען צד להליך כי יש בפרט שנאמר או פורסם אגב מסמכי פתיחת ההליך משום פגיעה בפרטיותו בשל כך - לא תעמוד לצד שלא סימן כאמור, בהליך משפטי שיפתח בשל פגיעה בפרטיות שנגרמה בשל כך, ההגנה אך בשל העובדה שהפגיעה בפרטיות נכללה במסמכי בית-דין, כקבוע בס"ק 18(א) לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.

(11) בהליך פלילי תהא לבית המשפט הסמכות להורות כי פסק-דין יפורסם רק לתקופת תוקף הרישום הפלילי הרלבנטי על-פי חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, תשע"ט-2019 ולאחר מכן יאסר פרסומו ובכלל זה ימחק מכל מנוע חיפוש ברשת האינטרנט.

3. תיקון עקיף בחוק הגנת הפרטיות התשמ"א-1981:

(א) בסעיף 18(1) לחוק לאחר המילים "מוגן לפי סעיף 13" ייכתב: "סעיפים קטנים (1) עד (4), סעיף קטן (5) ביחס לפסקה הראשונה בסעיף בלבד עד המילים "שנעשה תוך כדי דיון בפניהם או בהחלטתם", סעיף קטן (6) ביחס לרישא עד למילים "תוך כדי דיון בועדה, או בדין וחשבון שלה", וסעיפים קטנים (8) עד (11).

(ב) לאחר סעיף קטן (1) של סעיף 18 לחוק יתווסף הסעיף הבא:

(א1) הפגיעה נעשתה לאחר שביקש צד להליך מבית המשפט בכל שלב משלבי הדיון, חיסיון בשל פרטים אשר עלולים לפגוע בפרטיותו של אדם כקבוע בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, תשל"ב-1982, בין אם הוא צד למשפט ובין הוא אינו צד, ובית המשפט דחה את הבקשה, תהא לאותו צד שביקש הגנה טובה מפני תביעה בגין פגיעה הפרטיות, בהתאם לאמור בסעיפים 13(5) ו-13(7) לחוק איסור לשון הרע, התשכ"א-1965 ובשינויים המחוייבים.

דברי הסבר להצעה

1. הצעה זו מבקשת לערוך תיקון לסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, וזאת על מנת ליתן לזכות לפרטיות את זכות הבכורה, עת מתבצע איזון בינה לבין עיקרון פומביות הדיון, כעולה מהדברים המובאים בחלק א' למסמך זה.
2. המציאות הטכנולוגית בה אנו חיים משתנה בקצב מהיר, והדינים החלים עלינו, אינם תמיד עולים בקנה אחד עם מציאות מורכבת זו. לא תמיד יש באפשרותנו לעמוד במהירות הנדרשת בכדי לתת ביטוי למה מותר וראוי לנו לעשות בנוגע לפרטיותם של צדדים לדיון.
3. בעידן האינטרנט המודרני, בו קיימת האפשרות למציאת פרטי אדם פלוני המצוי בהליך משפטי מסוים, בין אם דרך מנוע החיפוש 'גוגל' ובין אם בדרך טכנולוגית אחרת, למעשה משך חיי המידע במרחב הקיברנטי הינו, ככל הנראה, בלתי מוגבל. על כן, הגיעה העת לשינוי החקיקה.
4. להלן יובאו דברי ההסבר להצעה לתיקון החוק, על פי סדר הנושאים הבאים, כדלקמן.
 - 1ג. לאחר המילים - "אדם אחר ששמו הוזכר בדיון" - יתווספו המילים "או לאדם הקשור בהם"
 5. מטרת התיקון המוצע הינה הרחבת ההגנה מכוח הסעיף על פרטיותם של מי שקרובים וקשורים, בקשר כזה או אחר, לאדם ששמו הוזכר בדיון. באופן דומה להבנה הפשוטה שבטחונו של אדם קשור לאדם ששמו נזכר בדיון עשוי להיות בסכנה עקב הפרסום, גם כך פרטיותו – שכן, לעיתים קרובות ניתן לגזור משמעות לגבי אדם קרוב למי שעניינו נדון בבית המשפט, ובכך אותו אדם קשור – תיפגע פרטיותו. תיקון זה מטרתו בעיקר להרחיב את ההגנה על פרטיותם של אלו הקשורים באלו הנזכרים בדיון, אך תוביל להגנה גם על בטחונם.
 6. לדוגמא, חשיפת פרטים סוציאקונומיים רגישים על אודות אדם, סביר כי תהווה חשיפה גם כלפי בן/בת זוגו ומשפחתו הגרעינית. בדוגמא רלוונטית מהעת האחרונה למועד כתיבת מסמך זה, ניתן להתייחס למשפחת השוטר אשר ירה במנוח סלומון טקה. בהיר כשמש כי בנסיבות כה רגישות, כפי שפורסמו בכלי התקשורת, ראוי כי לבית המשפט תהא הסמכות לשקול לנגד עיניו את הצורך בהגנה על פרטיותם של בני משפחתו, ככל וזו בסכנה, וזאת באמצעות איסור הפרסום של פרוטוקול הדיון הרלוונטי לשם הגנה על ביטחונם ופרטיותם של בני משפחתו של השוטר היורה, אף אם שם לא נזכר בדיון.

7. לא זו אף זו, בעידן בו המדיה הדיגיטלית רווחת ופרטים כגון אלו נמסרים ברשתות חברתיות, תוספת זו עשויה להוות גשר בין המיקוד הצר של הדין הקיים אל נושאי המידע הנזכרים בפרוטוקול בלבד, לבין הרחבת המיקוד הנדרשת לאור עידן המדיה הדיגיטלית.

ג2. מחיקת המילה "חמורה"

8. האיזון, כמפורט בסקירה לעיל, נותן בכורה שאיננה בהכרח רלבנטית ומתאימה לשינויים הטכנולוגיים בני ימנו, לזכות לפומביות הדיון, זאת מאחר והמחוקק הגדיר רק 'פגיעה חמורה בפרטיות' ככזו המצדיקה את איסור הפרסום, ביחס לרישא של סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט. לפיכך, וכדי להשיב האיזון על כנו לאור השינויים הטכנולוגיים, יש להרחיב את נוסח הסעיף בקביעה כי כל פגיעה בזכות לפרטיות תהווה את הבסיס אשר מקנה את הזכות וממנה מתחילים לבצע האיזון, מבלי להידרש לפגיעה 'חמורה' בלבד.

9. פסיקה פרשה הוראה זו בצמצום יחסי ונקבע שבעיקרון, תינתן בכורה ל פומביות הדיון על פני הזכות לפרטיות, שכן ברוב המקרים הזכות 'הרגילה' לפרטיות – הגם שאף היא זכות יסוד – נסוגה מפני הפומביות¹²¹. שינוי החוק, כמוצע לעיל, יאפשר איזון מתאים יותר לתקופה הטכנולוגית של ימנו.

10. בנוגע להשמטת המילה חמורה - חשוב להבין שבמצב הדברים כיום תוחלת הפגיעה בפרטיות אשר מורכבת ממשך שמירת המידע ומרגישותו השתנתה. שכן, כפי שהוסבר לעיל, המידע הנשמר כיום מתועד כמעט באופן נצחי, ונגיש כמעט בכל מקום ולכל אחד. על כן, ועל מנת שהזכות לפרטיות לא "תישחק" כתוצאה מכך, יש להנמיך את רף חומרת הפגיעה אל הרף הבסיסי הקיים בחוק, וזאת בהתאם למציאות החדשה בה משך תיעוד המידע ונגישותו גדלו לאין שיעור.

11. נראה כי הגיעה העת לשנות את ברירת המחדל בחוק עצמו, ולקבוע קריטריונים חדשים לאיזון הזכויות, כמפורט בהצעתי לעיל. צורך זה מתחזק נוכח העובדה שמשך שמירת המידע "הנצחי" שתואר לעיל אינו פרמטר מקביל למידת רגישות המידע, ועל כן מתבקש איזון המתחשב בכך.

ג3. מחיקה החל מהמילים "לשם מניעת פגיעה בפרטיות של אדם בשל חשיפת מידע רפואי עליו", והבא אחריהם.

12. הסיפא של הסעיף עוסקת בחשיפת מידע רפואי ואנשים עם מוגבלויות שכליות או נפשיות, כאשר לגבי אלה די בכך שתהא פגיעה בפרטיות על מנת לעמוד בתנאי הסעיף, מבלי שיהא צורך שזו תהיה פגיעה חמורה בפרטיות.

13. משהגנה ניתנת, על-פי ההצעה, לכל אדם בגין פגיעה בפרטיות שאיננה חמורה, אזי אין צורך להבחנה הנעשית בסיפא הסעיף, ולמעשה כל אדם זכאי להגנה זו. מכאן ההצעה למחוק את המילים, שיהפכו למיותרות, עם קבלת ההצעה.

ג4. תיקון בחוק הגנת הפרטיות - ביטול הגנות מחוק איסור לשון הרע

¹²¹ ר' בעניין לוי, פסקה 4(ב) לפסק-הדין.

14. התיקון המוצע בסעיף זה מבקש ליתן הגנה מפני פרסומם של דברים, אשר יכולים לפגוע בפרטיותו של מאן דהוא והופיעו במסגרת הליכים משפטיים, כמתואר בסעיפים 13 (5) ו- (6) לחוק איסור לשון הרע, מקום בו לא התבקש איסור פרסום על אותם הליכים, אשר ממילא יספק הגנה מפני פרסום.

15. מטרת תיקון זה בחוק הגנת הפרטיות, הינה, איפא, לבטל את תחולת ההגנות שמקורן בחוק איסור לשון הרע ביחס לפרסום בהליכים משפטיים, כהגנה על הפרסום רק מעצם היותו פרסום בהליך משפטי, תוך הותרת בחינת הפרסום כפי שנבחן כל פרסום אחר, הן לצורך קביעתו כפרסום פוגעני והן לצורך הקביעה אם חלות לגביו ההגנות האחרות בחוק הגנת הפרטיות. ההגיון מאחורי ביטול הגנה אוטומטית זו על פרסום עניין בהליכים משפטיים או ציטוט נכון והוגן שלו הינו חיזוק הזכות לפרטיות והגעה לאיזון ראוי מול עיקרון הפומביות. לדוגמא, על-ידי מחיקת החלק מסעיף 13(5) וסעיף 13 (7), אדם שיפרסם ציטוט פוגעני מפסק דין ויטען להגנה "טובה", רק מעצם כך כי מדובר בציטוט של שופט או של דבר שאמר בעל דין במהלך הדיון המשפטי- למעשה לא תעמוד לו ההגנה עוד, ובכך לא יוכל לפגוע בפרטיותו של אדם באמתלא זו. בכך תזכה הזכות לפרטיות להגנה ראויה גם מקום בו לא ביקש צד איסור פרסום ההליך המשפטי אך בהליך עצמו התגלעו פרטים אשר יש בהם כדי לפגוע בפרטיותו של מאן דהוא.

16. ככל ויתקבל התיקון, אדם אשר יבקש לצטט מתוך הליך משפטי, נדרש להפעיל שיקול דעת, ולהבין שפרסום כזה חשוף לסנקציות מכוח חוק הגנת הפרטיות. חשוב לזכור, כי זכות הציבור לדעת אינה נשללת כלא הייתה, ועדיין יעמדו לימינו של המפרסם הגנות נוספות בחוק, כדוגמת הגנת סעיף 18(3) בדבר פרסום בעל עניין ציבורי, ובלבד שאינו כוזב, וכן ההגנות בנסיבות המפורטות בסעיף 18(2) המותנות גם בתום ליבו של הפוגע ובתנאים הנקובים בסעיף 20 לחוק הגנת הפרטיות. ביטול ההגנה המוחלטת הניתנת כיום לפרסום דבר שנאמר או הוצג במסגרת הליך משפטי, תיצור איזון הולם בין האינטרסים העומדים בבסיס פומביות הדיון ובין הזכות לפרטיות של הנוגעים בדבר, ויצמצם את הפגיעה בה למינימום שאינו עולה על הנדרש. הכפפת הפרסומים מתוך הליך משפטי להגנות תום הלב, תיתן גם מענה לאפשרות שזהותם של הצדדים להליך וגורמים אחרים שזכרו בהחלטה, תיחשף בדיעבד בדרך של הצלבת פרטים ממקורות שונים, אף אם השמות והפרטים המזהים הישירים הוסרו מנוסח ההחלטה שפורסם לציבור. והכל בלי צורך להטיל צו איסור פרסום גורף.

5ג. התייתרות תקנת השבים

17. כידוע, חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019, קובע כי המידע הפלילי הוא מידע חסוי. העיקרון המרכזי העומד בבסיס המידע הפלילי הוא כי יש לחסות את המידע בדבר עברו הפלילי של אדם ולהגביל את מסירת המידע אודותיו, וזאת על מנת לעודד את שיקומו של בעל רישום פלילי והשתלבותו המלאה בחברה ובשוק העבודה.

18. עיקרון חשוב בחוק המידע הפלילי ותקנת השבים האמור, הינו מחיקת עברו הפלילי של אדם, עת עמד בתנאים שנקבעו בחוק. פרסום דבר הרשעתו של אדם ברשת האינטרנט משאיר את הפרסום לעד ולא מותיר כל אפשרות לאדם להנות מהזכויות שהוקנו לו.

19. במציאות בת ימינו קיימים פרסומים רבים ברשת האינטרנט על אודות התנהלותם של הליכים

פליליים ופסקי הדין הניתנים בהם. פרסומים אלה נשארים שם לעולמי עד. ההצעה באה לנסות ולהתמודד עם מציאות זו.

20. אמנם, עת חקיקת שני החוקים (אשר נחקקו באותה שנה – 1981), השלכות הקביעה ביחס לפומביות הדיון היו מצומצמות לרוב בעולם הפרסום לכדי המצאותם של פרוטוקולים, פסקי דין וכד' בארכיון בית המשפט ופרסום אודותיהם נעשה בעיתונות הכתובה או האלקטרונית בלבד, אשר לא זכו לחיי נצח. אין חולק, כי מציאות זו השתנתה, עת פסקי דין ודיוני משפט מפורסמים ו/או יכולים להיות מפורסמים בנקל ברשת האינטרנט ומופצים ללא היכר וללא שליטה ברשתות חברתיות ורשתות מסרים מידיים.

21. על פניו, פרסום גורף של שמות של מורשעים בפסקי-דין ללא הגבלת זמן באמצעות האינטרנט סותר את עקרונות חוק המידע הפלילי, אשר מתיר מסירת מידע על הרשעות ועונשים רק לגורמים מסוימים ובמועדים הקבועים בו, וכן מאפשר אחרי תקופות הקבועות בחוק מחיקה של פרטים מהמרשם, כדי לאפשר לאדם שיקום, לרבות השתלבותו המחודשת בחברה.

22. הלכה למעשה, הנצחת המידע באינטרנט הובילה לריקון מתוכן של חיסיון המידע הפלילי, ו/או ליכולתו של אדם לשלוט בתוכן פרסומיו והתמונה הכללית הנוצרת לגביו ברשת האינטרנט. לפיכך, יש למצוא ולפתח דרכים טכנולוגיות שיאפשרו ויתאימו למציאות בה יעלו דרישות למחיקה. בתוך כך, יש לחייב כל אתר אינטרנט הפתוח לעיני כל והמפרסם פרטים מסוג אלו על נושאי מידע בשר ודם – לפעול למען האפשרות למחיקת המידע, בהתאם לפרמטרים אשר נקבעו בחוק האמור.

7א. סעיף ד(2), סעיפים (1)-(11) - העומס הפוטנציאלי על בתי המשפט - למטרה ראויה

23. פתיחת הליך משפטי יכולה להביא עימה פגיעה בפרטיות שתעשה על-ידי הצד שנקט בהליך, אם בכוונה או מתוך צורך אמיתי שההליך מכתוב. ההצעה שקובעת כי על הצד שפותח בהליך לדאוג לחיסיון ההליך, עד שהצדדים האחרים לתיק מגישים מסמכי תגובה לבית המשפט ויכולים, אגב כך, לבקש את חיסיון ההליך בשל פגיעה בפרטיות. צד שיפתח בהליך ויהא במסמכים שהגיש משום פגיעה בפרטיות של מאן דהו ולא ינקוט בצעדי מניעת הפרסום המוצעים, יהא חשוף לתביעה ולא תעמוד לימינו הגנה הקשורה לניהול ההליך המשפטי.

24. יש שיטענו, כי השינויים האמורים בסעיף ד(2) להצעת תיקון החוק עלולים להטיל מעמסה נוספת על בתי המשפט, שבלאו הכי עמוסים דים. עמדתי הינה כי גם במצב דברים בו יגבר במעט העומס על בתי המשפט, הרי כי מדובר בעומס אשר נועד לתכלית ראויה ובאופן מידתי.

25. לטעמי טענה לעומס בתי המשפט אינה יכולה לגבור על הצורך להסדיר בחקיקה את ההגנה על פרטיות אנשים המעורבים בהליכים משפטיים. ניתן לשאוב דוגמא לכך מתיקון 40 לחוק התקשורת¹²², במסגרתו תוקן סעיף 30א לחוק, תיקון הידוע בכינויו "חוק הספאם". המדובר בתיקון הנוגע לזכות להגשת תביעה ללא הוכחת נזק, באותם מקרים בהם המפרסם לא עמד בדרישות החוק לקבלת הסכמה מפורשת טרם שליחת דבר פרסומת.

אין חולק כי תיקון זה הגביר במידה ניכרת מאוד את העומס על בתי המשפט בדמות מספר רב

¹²² חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון מס' 40), התשס"ח-2008.

של תביעות קטנות כגדולות ובקשות לאישור תובענות ייצוגיות בנושא. למרות זאת, ספק אם הייתה נשמעת טענה, כי לא היה צריך לתת יד לתיקון ולהגנה מפני קבלת דואר זבל, אך בשל העומס שהוא יוצר על מערכת המשפט.

סוף דבר – של דעת המיעוט

העידן הטכנולוגי, במרוצת הזמן, הופך למורכב יותר. במידה שלא ימצאו הפתרונות הטכנולוגיים להתמודדות עם האתגרים שמציב עידן זה, הזכות לפרטיות, הלכה למעשה, תתייתר ככל שיחלוף הזמן. כך, משרד המשפטים והנהלת בתי המשפט ידרשו ליתן איזון ראוי יותר בכל הנוגע לפרסום פסקי דין באמצעות פתרונות טכנולוגיים ראויים. אם לא נתמודד עם קדמת הטכנולוגיה כבר מעכשיו, לא תהא זכות לפרטיות בישראל בכל הנוגע לתוכן פרסום פסקי דין.

התהליך הטכנולוגי של הפצת פסקי דין בפורמט אלקטרוני וזמינותם במנועי חיפוש על פי פרמטרים רבים של חיפוש, הסיר את אותה אלמוניות למעשה שהייתה מנת חלקם של הצדדים להליך בעבר (עת עניינם היה "קבור" בכרכי דפוס פרי פרסומן של פסקי הדין), ומחייב בחינה מחדש של פרסום של פסקי דין. כפי שצוין בדו"ח הוועדה, הבדלים אלו בין הפרסום בכרכי פסקי הדין לבין פרסום דיגיטלי של פסקי-הדין יוצרים תחושה כללית, שהדין הקיים אינו מותאם להתפתחויות שבאו בעקבות המהפכה הדיגיטלית בכל הנוגע להגנה על פרטיות האדם¹²³.

ניקח את דיני העבודה כדוגמא – פסקי דין שהזכות לפומביות הדיון בהן גוברת, עלולה להביא אדם למצב בו שמו או פרטים אחרים אודותיו יימצאו במרחב הקיברנטי ללא הגבלת זמן, וכך, אם פורסם פסק דין לחובתו של עובד, עלול לקרות מצב אבסורדי בה תיפגע יכולתו לעסוק בשיבחר, באופן שבו תפגע אף הזכות לחופש העיסוק בהמשך חייו בעקבות הפרסום.

כידוע, החוק הקיים - שנחקק הרבה לפני עידן 'גוגל' - יוצא מתוך הנחה כי הצדק צריך להיראות, כלומר שלציבור יש את הזכות לדעת מה מתרחש בתוך כותלי בית המשפט, ובד בבד, בעידן הנוכחי פסקי דין עברו למאגרים דיגיטליים אשר יש ליתן בגינם מענה הולם. פומביות זו של ההליך המשפטי יכולה להיות מובנת כשמדובר בהליכים פליליים. לדוגמא - יש שיטענו, כי פרסום שלילי הינו חלק מתכלית ההרתעה. בדומה, אפשר לטעון שפרסום שמות נתבעים בתביעות אזרחיות (למשל הפרת חוזים או רשלנות), מתמרץ צדדים להימנע מעוולות שכאלה ומהתקשרות עם אלו שהתרשלו.

מנגד, בעת האחרונה נשמעים יותר משפטנים אשר יוצאים נגד פרסום דיגיטלי של פסקי דין, מכוח ה"זכות להישכח" או הזכות לפתוח דף חדש, וזאת בעיקר לאור 'מאסר העולם הדיגיטלי' או 'התג הקבוע' אשר מלווה באופן אוטומטי כל דיון או פרוטוקול שפורסם. ניתן לטעון כי הכרעה בסוגיה בהקשר לדין הפלילי מורכבת יותר, שכן עומד מנגדה אינטרס ציבורי רחב יותר. עם זאת, זו דווקא ניתנת לפתירה בקלות יחסית, שכן נפתרה בתצורה אחרת בעבר – היא תקנת השבים. הצמדת תנאי תקנת השבים למשך שמירת המידע הדיגיטלי המותר יכול למשל להוות פתרון נוח. ביחס להכרעה בסוגיה בקשר עם הדין האזרחי, נראה כי האינטרס הציבורי נוח יותר, ועל כן, אף אם הקרקע טרם הונחה – מדובר במלאכה פשוטה יותר.

ההצעה המובאת לעיל באה להתמודד עם התקדמות העידן הטכנולוגי ומציעה איזון נכון בין הזכות

¹²³ שם, בעמוד 12, פסקאות 26-28.

לפרטיות לעיקרון פומביות הדיון, מבלי להפוך עולמות ולשנות מהקצה אל הקצה סדרי עולם. התוצאה של ההצעה תהא, שהליכים רבים יותר יהנו מצו אשר יורה על חסיונם. מנגד אותם הליכים בהם לא יהא בסיס למתן צו זה, יאשרו על כנם כפי שהם היום.

כל שנתר לקוות, לסיכום, כי למרות שהצעה זו מהווה דעת מיעוט, יבחר המחוקק לאמץ דווקא אותה.

נספח

נספח : גורמים שהופיעו בפני הוועדה או הציגו עמדה בפני הוועדה בשנים הראשונות לעבודתה

הערה : הייחוס של המשתתפים הוא בהתאם להשתייכותם הארגונית במועד הופעתם בפני הוועדה.
סדר ההופעה נכתב לפי סדר הא' ב'

- (1) אמון אגסי, סמנכ"ל מוצרים משפטיים, ורועי פרידמן, מנהל תחום משפטי, מטעם חברת חשבים
- (2) עו"ד גיא אופיר
- (3) איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית בישראל
- (4) פרופסור קארן אלטיס, אוניברסיטת אוטווה
- (5) פרופ' מיכאל בירנהק, אוניברסיטת תל אביב
- (6) השופט עידו דרויאן, שופט בית משפט השלום ת"א
- (7) עו"ד ענת הר אבן, יועמ"ש רשות האכיפה והגבייה
- (8) הרשות למשפט טכנולוגיה ומידע, משרד המשפטים
- (9) התנועה לזכויות דיגיטליות
- (10) מר ירדן ירדני, מטעם אגף מערכות מידע ומחשוב הנהלת בתי המשפט
- (11) מר משה כהן, דובר משרד המשפטים
- (12) זהבה לייב, מטעם משטרת ישראל
- (13) ד"ר חגית לרנאו וד"ר איילת עוז, מטעם הסנגוריה הציבורית
- (14) לשכת עורכי הדין בישראל, מחוז תל אביב והמרכז
- (15) השופטת אביטל מולד, בית המשפט לנוער בירושלים
- (16) עו"ד אדם מירון ועו"ד פיני עזריה, מטעם ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין
- (17) עו"ד אלעד מן, היועץ המשפטי, הצלחה, התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת
- (18) עו"ד זיו מנדלוביץ
- (19) עו"ד שריתה מעוז, מטעם חברת דטה חוק ומשפט
- (20) חברת נבו
- (21) פרופ' הלן ניסנבאום, אוניברסיטת קורנל
- (22) עו"ד אדם עמרני
- (23) עו"ד אסף פוזנר
- (24) עו"ד פינק ועו"ד צוקר
- (25) עו"ד גבי פיסמן, מטעם מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים